

GOVERNMENT OF INDIA
ARCHÆOLOGICAL SURVEY OF INDIA

ARCHÆOLOGICAL
LIBRARY

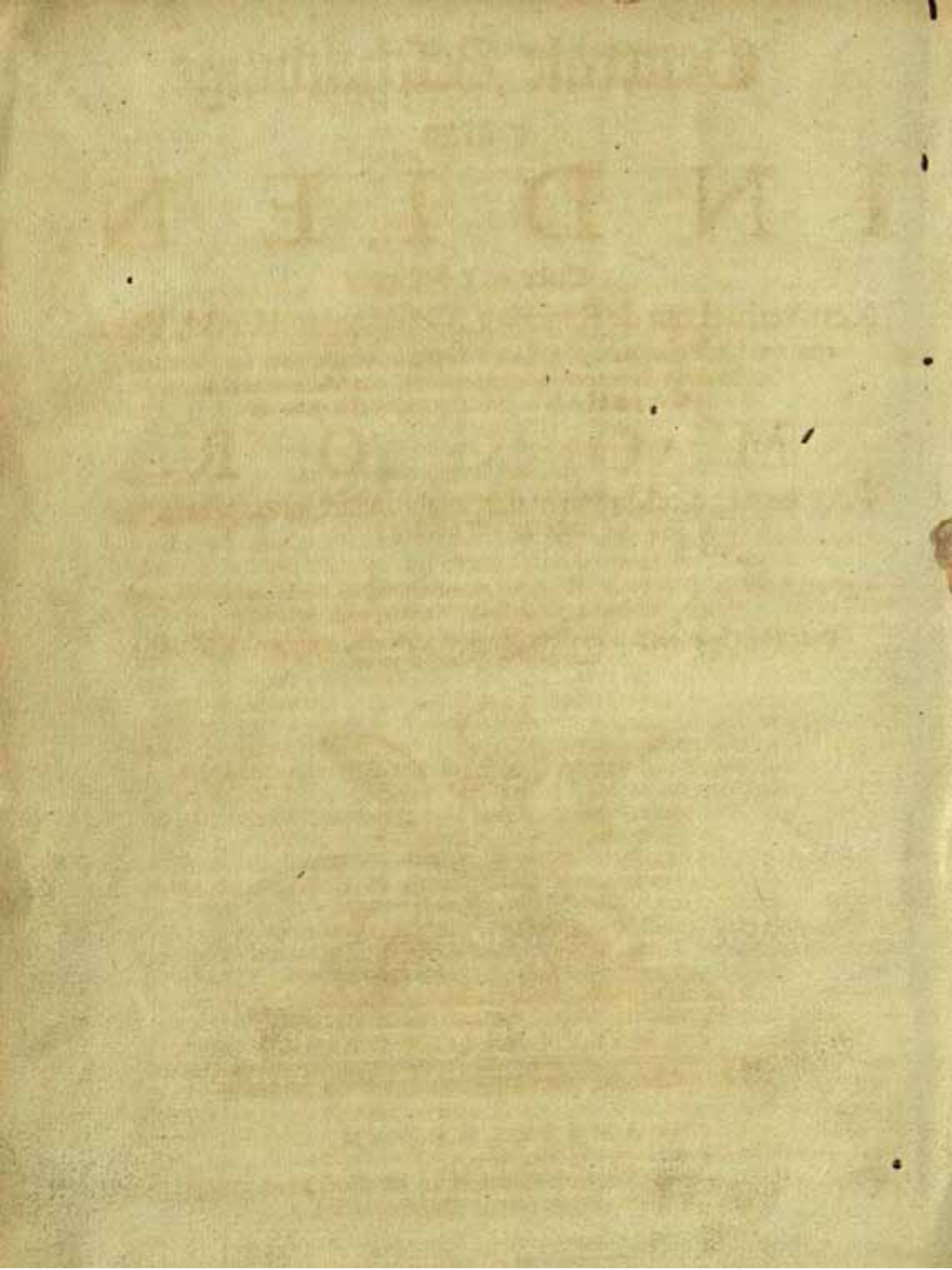
ACCESSION NO. 13138

CALL No. 915.4/Twi

D.G.A. 79.

26
18
14

Generale Beschrijvinge

Van

I N D I E N.

NOT TO BE ISSUED

Ende in 't bijzonder

Kort verhael van de Regering, Ceremonien, Handel, Vruchten en Geleghentheyde van 't Koninkrijk van Gufuratten, staende onder de heerschappij van den Groot-Machtighen Koninck CAJAHAN: anders genaemt den grooten

M O G O R.

Dyt Verscheyden Auteuren ende eyghen onder-bindinge vergadert ende by een ghestelt:

13138

Door

JOHAN van TWIST, Gewesen Overhoofd van de Nederlantche Comtooren, Amadabat, Cambaya, Brodera, ende Brochia.

Hier achter is by-gebooght de aentwysinge van meest alle Stuten / Spooghten ende Reeden / om door gantsch Indien te zeilen.

915.4

Twist

D6380

Ref. 954.0235

Twist

D6280

AMSTELREDAM,

* Door: Joost Hartgers, Boeck-verkooper in de Gasthuys-Steegh / bezijden het Stads-Huys / in de Boeck-winkel. 1648.

1648

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No. 13138

Date 22.5.1940

Call No. 915.4

Two

Generale Beschrijvinge

Van

I N D I E N.

Vyt de Oude Schrijvers, ende de huydendaeghsche benaminge.

Het eerste Capittel.

Ndien binnen ende buyten de Kiebiere Ganges is oock beschij-
by den ouden bekent geweest / insonderhepdt in den tij- bing
den van Alexander de groote / ghelijck ons de Historien van In-
berseckeren / die van treffelijcke mannen / aengaende dien upt
dese materie geschreven zijn ; Plinius die het meeste ges- de Ou-
sien heeft dat nu vergaen is / schijft in t 6. Boeck in den.
het 17. Capittel / dat het volck van Indien begint van
den Brugh van Emod, ende dat se niet alleen legghen by
de Zee die naer t naeste siet / maer oock naer de Zuydt/
welcke Zee hy de Indische noemt ; de welcke alle bep-
den noch hedendaeghs soo van ons ghenaeemt werden :

Den meesten hoop rekenen dat de lenghte van Indien in 40 daghen ende nachten
met een bezept vaertuygh kan afghedaen worden ; maer onse boorneminghe is
niet de beschijvinghe van de Ouden byder hant te nemen / dewijle de Oude na-
men van Lantschappen / Steden ende volckeren / behalven eenighe wepni-
ghe schier t eenemael zijn vergaen / ende tegenwoordigh in een heel ande-
ren staet : Maer alleen in t hoft te beschijven het gebiet van den grooten Mogor
ende de gelegentheyt van t Koninck van Gularatte ghelijck het hedendaeghs is/
naer het schijven / t welck die van Europa , als Portugelsen , Hollanders ende En-
gelschen hebben naer-gelaten / ende door eygen bebindinge selver aengetekent.

India dat noemen de Persianen ende Arabiers tegenwoordigh Indostan ; het neemt
sijn beginsel naer het westen / van de Kiebiere Indus , aen wiens Oever het Ko-
ninckrijcke van Sindo leyt / diens inwoonders Abint genaemt werden ; ofte van
de palen van het Koninckrijck van Maecon , t welcke van anderen Getische Mac-
querona geheeten wort / wiens inwoonders zijn Baloches ofte Baluches , over wiens
in t jaer 1613 regeerden Meleck Myra , de welcke hoe-wel hy te booren de Per-
sianen erkentnisse dede / hadde nu het jock van den hals ghesmeten. Dit is het
Lantschap dat de Ouden Carmania noemden / haer haben siet Guader , leggende
op 25 graden benoorden de Linie ; Sindo wort nu teghenwoordigh ghenaeemt
het Koninckrijck van Diul , soo wel van de Persianen als Arabiers ; de Kiebiere van
de Ouden Indus , wort van de Persianen ende Magollen gheheeten Pang-ab , dat
is vijf waters / om dat hem tessens met 5 Kiebieren in de Zee loft / van de wel-
cke een (ghelijck Texira , wilt) Bagal is / die haren oorspronck neemen ontrent
Kabul ; de tweede is Chanab , de welcke van Quermier (dat andere Cassamier
noemen) afloopt / zijnde een Lantschap 15 daghen reysens van Lahor naer het
Noorden ; de derde is Ravy anders genaemt Ravee , die tessens Lahor loopt / en
de wordt vertelt ver boven de Stadt haren oorspronck te hebben ; de andere
twee

Beschij-
vinge
van In-
dien upt
de Ou-
den.

Heden-
daeghs-
che be-
naminge.

twee Via ende Olvid ofte Sind , komen upt de Lantschappen by wat verder gelegen / welcke laetste den anderen / als in haer bloept / den naem beneemt ; alle dese Kiebiten boegen haer te samen by Bakar, ontrent soo verre van Lahor, als bande Indische zee. Ik bebinde dat van onse Hollanders is waer-genomen / dat Ravee, Begat ende Sind spruypen upt het geberghte van Caffime, ende worden ontrent Multan te samen geboeght : Multan is een Stadt / die ontrent 40. Cos van Lahor leyt / welcke twee Cos soo veel als een Hollantsche mijl is : het is wonder dat de Lant-schijbers altemael / die booz eenige jaren haerten hebben laten upt-gaen / in het stellen bande Kiebit Indus soo ghemist hebben / gelijk het nu ghenoech blycht dewijle die meest gestelt wort op 24. graden benoorden Equinoctiael, aen welcke mont de Stadt Diul (niet Divee, op dat niemant en mist) gelegen is / ontrent 9. duptsche mijlen om hoogh van de Zee ; maer wat aengaet de mont ende legentheyt van de Kiebitere / daer van sullen wy achter / inde Beschrijvinghe van Gufuratten meer seggen.

2 Cos
doen een
Hollant-
sen mijl.
Mislagh
van de
Lant-
schijbers
in 't stel-
len van
de Kiebit
Indus.

Doozt het rijk van den grooten Mogor strecht hem seer wijt / alsoo dat het (gelijk sommige seggen) in geen 2 Jaren met een Cerravaen ofte Caffel van dooz reys werden. Mr. Eduart Terrijs schrijft / dat dit Lantschap op deser maniere be- paelt is ; naer het Oosten is het Koninkrijk Mavy, naer het Westen heeft het een-deels Perlien, een-deels de Zuyd-Zee naer het Noorden heeft het den bergh Caucasus, ende Tartarien ; naer het Zuyden Decan, ende den bocht van Bengalen ; hy vertelt dat het ghedeelt wert in 17. groote probintien / de welcken in booz- tijden altemael Koninkrijken zijn geweest ; wiens namen / steden / ende Kiebi- ren dese navolgende zijn / ons begin genomen hebbende van het Westen.

1 Candahar,

Candahar, wiens Hoofst-stadt oock de selve naem boert / leyt tegens 't westen ende deelt haer paelen met het Persiaensche Rijk ; wiens deel het eertijts ende noch tegenwoordigh is ; naer dat het Xa-bas den grooten Mogor wederomme ontnomen heeft.

2 Cabul,

Cabul, so genaemt van sijn Principaelste Hoofst-stad / is de beste probintie van dit Rijk / naer het Noorden voeght het sijn paelen aen Tartarien ; hier komt de Kiebit Nibab van daen / de welcke naer het zuyden toe loopt / tot dat sy haer ver- boecht by de Kiebit Indus ; ich twijftele of dit de eegense is / die flus Begat ghe- noemt hebben / welcke naer het segghen van Texeira ontrent Kabiël van daen komt / ende dat is een bande bybe die inde Kiebiten Indus loopt / ende booz secker of Loa ofte Suafus, naer het seggen van Ptolomeus.

3 Maultan,

Multan heeft de naem van haer Hoofst-stadt / leyt naer het Westen van Perlien ofte Candahar ; teghens 't Zuyden aen Buckar, ende strecht hem langhens de Kie- bit Indus.

4 Haca-Chan,

Haca-Chan ofte Hangi-Chan, strecht sich nae 't Oosten / ende de Kiebit Indus naer 't Westen aen een Probintie van Perlien, heeft gheen steden van namen ; het wort mede ghenoemt het Koninkrijk Balochy ; van wiens inwoonders / ende Watien wy op een ander plaetse sullen spreken Buckor ofte Buckar, wiens Hoofst- stad genaemt wort Buckor-Suckor, leggende aen de Kiebit Indus, van welcke dit Lantschap gedeelt wert / ende wonder byachtbaer maecht ; het leyt van Tatta doozt-doozt-Oost / naer 't Westen paeltet aen de Bolaches, een wyet ende strijdtbaer volck.

5 Tatta,

Tatta van sijn Principaelste stad soo gheheeten / wort dooz-loopen van de Kiebitere Indus, begrippende in sich wel Eplandekens / die vermaech- tighen ende seer byachtbaer zijn / tot dat sy wederom upt komt by Sindo,

eelt

een stad seer vermaert dooz de verscheydenheyt van vrabe werck-luyden.

Soret, wiens Hoofst-stadt is ghenaeint Janagaer, is wel een klepne Provintie / 7 Soret, maer rijk van volck; naer het Oosten paelt het aen Gufuratte, ende naer't Westen aen de Zee.

Helmere, alsoo is de stad gheheeten/paelt aen de Soret, Buckor ende Tatta, van de 1 Helmere.

Attach, is soo ghenaeint van weghen haeren Hoofst-stadt / leyt aen de Kiebir 2 Attach, Nibab, de welcke van't Westen af-loopende/komt inde Kiebir Indus, die dit Lantschap scheidt van Haca-Chan.

Pang-ab wiens boornaemste Stadt Lahor, is een treffelijke ende vruchtbaare 10 Pang-ab, Provintie / van het woort van de vijf Kiebieren daer top vooren af gheseydt hebben/bebochticht; van welken het Landt oock sijnen naem voert; Ptolomeus beschrijft ons oock den loop van de Kiebiere Coa- ofte Suastus, want dese twee Kiebieren looppen een weynigh dit Lantschap in malkanderen/Indus, Bidalpe, Ruadus ende Taradius.

Chlmeer, Quexmeer ofte/ dat met onse tael best ober een stemt/ Cassemeer, wiens 11 Chlmeer, Hoofst-stad genaemt wert Syranakar, is een Provintie waer dooz dat loopt de Kiebir Bafar ofte Padt, ende streckt hem met wonderlijke krollen om de Eplanden tot sp inde Kiebir Indus komt / ofte soo anderen waer-ghenomen hebben inde Ganges, 't welck ich minst waerschijnlijck achte; het is een berghachtigh Landt / paelende aen Kabul, ende is seer houdt/ hoe-wel ten aensien van't Koninkrijk Tibet, dat naer't Oosten daer aen-paelt/ het gemaeticht mach geseyt werden; acht Cos bande boornaemste stad leyt een Poel/bij Cos groot/in wiens midden een Eplandt is / daereen Koninkr paleys ofte Lust-hof op staet / bequaem om Ganzen (die daer in groote oberbloedt zijn) te vangen; onttrent de Kiebir / die midden dooz dese poel loopt/ naer het Westen/ worden boomen ghesien / van upnemende grootte / wiens lof schier is / ghelijck bande Castanie Boomen / maer de materie is de selfde niet: want als de Boomen aen plancken gesaecht zijn / soo zijn met haerren gemarmelt / ende is treffelijck om kasteelen / huysen ende kercken af te bouwen.

Bankisch, wiens Hoofst-stadt ghenoeint wort Beihar ofte Beishur, leyt van 12 Bankisch, Cassemeer naer het Oosten.

Jengapar ofte Jemipar, soo genaemt van weghen sijnen Hoofst-stadt / leyt lan- 13 Jengapar, gens de Kiebir Kaliul, tusschen Lahor ende Agra.

Jenba ofte Janba, wiens boornaemste Hoofst-stadt de eygenste naem heeft / leyd 14 Jenba van Pang-ab naer het Oosten/ ende is seer Berghachtigh.

Delly, boerende de eyghenste naem met sijnen Hoofst-stadt / leyt tusschen Jenba 15 Delly, ende Agra: hier neemt de Kiebir Jemeni of ghelijck anderen willen Semena haer oorsprong / de welcke dooz Agra af-loopende haer in den Ganges begeeft: Delly is een seer Oude stad / eertijds gheweest het hof bande Koningen van Indien, wiens gedenck-teekenen daer noch veel ghesien worden.

Bando heeft de eygenste naem van sijn Hoofst-stadt / leyt van Agra naer het O. 16 Bando

Malway ofte Malva, is een seer vruchtbaare Provintie / wiens Hoofst-stadt Rati- 17 Malway, pore genaemt wert/ andere noemen haer principaelste stad Ugen; de welcke Thomas Rous Engelsche Ridder/ de Hoofst-stadt van Malva hiet; een Cos bande Stad loopt de Kiebiere Cepra, waer nevens dat leydt Calleada, eertijds het hof gheweest zijnde bande Koninghen van Mandoa; dese Kiebir werdt gheseyt in den Inham van Cambayen te loopen.

1 Chitor, wiens Hooft-stad oock so hiet/ is een groot ende seer out Koninkrijk : maer haer Hooft-stad/ diens besten ontrent 20. engelsche Mijlen om-grijpen/ is t' eenemaal verballen/ soo datter nu alleen de puppen van treffelijke kercken ende huysen oberich zijn: dese Stadt heeft den Konink Achabar de nakomelingen van Rana ontnomen ende verbestruert/ haer prins bluchende naer het scherpsste gebergte/ heeft sijnen sit plaats in Odipore genomen; ende is eerst in 't Jaer 1614. gedwongen geweest/ het rijk van den grooten Mogol onderdanig te wesen; dit rijk is gelegen aen het lantschap Chandus, naer het Westen/ van Gufuratten naer het Noorden.

20 Gufuratte, dat de Portugezen van wegen haere Coop-stadt daer so dickmaels op handelen komen/ Cambaya heeten; is een schoon ende rijk machtig Koninkrijk / haer Hooft-stad leyt in 't midden van 't lant ende wert genaemt Hamed-Ewar; dat is de Stadt van den Konink Hamed, diese gebout heeft, huydendaegs woztse geheeten Amadavar, ofte Amadabat, dit seer treffelijke Koninkrijk / heeft seer schoone stebieren ende den gantschen Inham van Cambaya, in welcke de oude Lantschrijvers te vergeefs gemeent hebben/ dat de Indus haren oorspronck nam.

20 Candisch, wiens Hooft-stad is genaemt Brampour ofte Burlampour, pleech eers tijts het Hof te wesen bande Koningen van Decan, al eer het haer handen Mogor was ontnomen/ het is een groot ende Volck-rijk Lantschap; t welcke gescheyden wozt dooz de stebiere Tabet ofte Tapre, loopende naer den Inham van Cambayen, aen dit Koninkrijk paelt Partapha, een matelijken Prins/ ende onderdaen van den grooten Mogor; dit gebiet strecht hem meest naer 't zuiden.

21 Berar, Berar, wiens Hooft-stad Shapore ofte Shaspour geheeten wozt/ is oock een Probieintie hem naer 't Zuiden streckende / paelt aen 't Gufuratische ende het ghebergte van Rana,

22 Narvar, wiens Hooft-stad is Gehud, het wozt van een treffelijke stebier bebochtigt/ die inde Ganges loopt.

23 Gualor ofte Gualiar, wiens Hooft-stad met de eygenste naem beteekent wozt/ heeft een seer sterck kasteel waer op de gebangenen ende edelen van den Konink bewaert werden / nebens de meesten hoop van des Konink schatten / ende een groot hoop Gout ende silber/ so gemaecht als ongemeecht.

24 Agra, is een Lantschap so genaemt van haer principaelste Hooft-stad/ die niet seer out is; sp schijnt van anderen Purrop ofte Parber genaemt te wesen / is seer groot ende leyt in 't midden van dit lantschap tusschen Agra ende Lahor, t welcke de boornaemste Steden zijn van het Mogolche ghebiet/ dat men rekent te zijn 400. Engelsche Mijlen.

25 Sambel, Sambel ofte Sanbel, is oock de naem bande Hooft-stad/ het Lantschap wozt gedeelt by de Narvar bande stebier Jemeni, de welke by de Stadt Haleballe inde stebier Ganges haer verbergt/ alwaer dese t' samen-loopende/ dese Probieintie haer na 't Westen strecht/ dit Lantschap schijnt van anderen Do-ab, (dat is tusschen stebierich) genaemt te worden.

26 Bakor, wiens Hooft-stad ghenaeemt is Bikameer, leyt aen de West-zijde banden oever/ bande stebier Ganges.

27 Nagrakut ofte Nakarkut, is een Bergachtig Lant/ ende 't uiterste van dit ghebiet/ sich streckende naer het Noorden/ haer Hooft-stad heeft de eygenste naem/ alwaer een kostelijke kapel gesien wozt/ wiens vloer ende solder met goude platen ingeleyt zijn; hier inne wozt een beest gesien/ dat sp Matta heeten/ om het welcke

he te eeren / veel dussenden Indianen alle Jaren komen / ende Offeren aen dit beest sturkens/ die van haer tonge gesneden hebben: In dit lant leyt oock Kalamaka, naer welcke oock vele loopen/ van wegen eenig Gods-dienst/ alwaer uyt de houde Fonteynen ende harde Kilippen/ alle daegs blammen byers schijnen te komen; door het welck dit Barbarische volck haer neder-werpen om aen te bidden.

Siba, wiens Hooft-stadt is Hardwari, waer van daen dat gelooft wort / de Ganges haer oorspronck te hebben uyt een Rots / die dit Superstitieus Volck haer in-beelden een hoepen Hooft te hebben; welcke dier sy boben alle groote Eere gen doen/ ende daerom wassen sy alle dagen hare lichamen inde baeren van dese Riebiere het is Berghachtigh Landt / van Nakarkut legghende naer het Zuiden.

Kakares, wiens Principaelste Steden zijn Dankaler ende Binsola, is een groot ende Berghachtigh Lantschap van Tartarien, met den Bergh Cucalus af-gescheiden/ het meestendeel van dit Rijk leyt naer het Noorden / gelijk als oock doen Calimeere.

Gor, van sijn Hooft-stad soo genaemt / is oock een Berghachtigh lant/ in het welcke de Riebiere Perseleij's groept/ ende inde Ganges loopt.

Pitan ofte Partan, wiens Hooft-stadt de eygen naem heeft/ wert van de Riebiere Kanda bedout/ die in 't eynde hem met de Riebiere Ganges vermenght / het is een berghachtigh Lantschap/ van Jamba hem streckende naer 't Oosten.

Kanduan, deses Hooft-stads is Krach, Katene, het wert van Pitane verdeelt door de Riebiere Iderelij's, dit Lantschap ende Jor slupten de paelen van dit rijk naer het Noorden.

Potena, soo genaemt van haer Hooft-stad/ is een seer vruchtbaer rijk/ tusschen 4. Riebiere legghende / van de welcken de Ganges die slupt naer 't Westen/ ende Percelij's naer het Oosten/ de andere 2. zijn Jemenij ende Candach.

Jewal, wiens Hooft-stadt is Rajapore ofte Reyapor.

Mevat, diens Hooft-stad Narnol genaemt wort/ is een scherp bergachtig Lant. bande Ganges heerende naer 't Oosten.

Udesla ofte Udeza, wiens Hooft-stad gesept wort Jakanat te zijn/ is 't laetste lant van dit gebied naer 't Oosten; palende aen het Koninkrijk Mavy, dies Inwoonders seer wreet ende Babaris zijn.

Bengale is een seer groot ende vruchtbaer rijk / van de bocht Bengale naer het Zuiden geslooten/ in het welcken de Riebiere Ganges met 4. monden ofte spruyten haer loft; de Principaelste Steden zijn Raymehel ende Kaka ofte Daeeck; Choramandel leyt daer aen naer het Z. Westen / hebbende havens die bande Portugezen ende Nederlanders worden bevaeren; Philipatan ende Satigan, &c. Heeft veel Provintien / onder welcken uyt-munten Puncx ende Patan, van wien de machtigste Koningen haer Naem gevoert hebben.

P. Texera in sijn beschrijvinge van 't Koninkrijk van Persien, tellende eenige Provintien van Indien al hoe wel veel wepniger/ als wy nu genoemt hebben; verhaelt van een Provintie Utrat, wiens Hooft-stadt oock de eygenste naem boert/ maer seyt niet waer 't leyt; deselve schijft oock dat in 't Koninkrijk Chaeche de beste Paerden vallen; die van wegens de plaetse Chaechis genaemt zijn; dit landtschap seyt hy gelegen te zijn ontrent Cambaja, naer het Noorden/ ofte most het selve zijn dat wy boben Candisch gheheeten hebben; ghelyck ich sulcx hebbe gevonden.

Generale Beschrijvinge

Een andere bekenit/ dat uyt de Boecken van de Koninghen/ de naemen van de Landeschappen ghenomen heeft/ telt oock soo veel Probintien / ende geeft haer schiet de eyghen naemen; behalven dat geen gewach en doet van Ielmeere; maer op dat hy het ghehal van 37 soude vol-maken/ so doet hy de Probintie Roch daer by/ leggende ontrent Bengale; de welcke niet een Stadt van naem heeft.

De lengte ende breedte van des Indische Rijk.
Wat aengaet de lenghte van dese rijken/ van het Oosten tot het Westen/ is ten minsten 1000 Cos, welcker byp soo groot zijn / als 2. ofte 2^e Engelsche Mijlen; van onse Ratie wert twee Cos booz een Hollandische Mijl gherekent: tusschen 't Zupden ende Noozden begrijpt het 400 Engelsche Mijlen; want dat deel dat meest Zupdelijchs is / leyt op 20 graden; ende dat meest Noozdelijchs is op 43 graden; de breedte tusschen 't Noozden ende Zupden 1500 mijlen.

De Jesuysche Patres segghen dat het Rijk van den Inham van Cambaya naer 't Noozden begrijpt 400 leucen; ende van 't Oosten tot het Westen/ van Bengale tot Sindins (dat is Indus) 600 Mijlen ofte leucens.

Dit is so veel als aengaet de groote van Indien in 't gemeen; nu sullen wy ons berependen tot onse booz gheselde materie/ namentlijke de beschrijvinghe van Gufuratte in 't gemeen/ ons begin nemende met de Generale opmerkinghe van dit treffelijch Koninckrijck/ ende daer naer van peder plaetse in 't bysonder.

Het II. Capittel.

Van 't Koninckrijcke ende 't Landt Gufuratte in 't ghemeen.

Streekinge van Gufuratte.
Gufuratte, dat de Portugesen verkeerdelijck noemen 't Koninckrijck van Cambayen, is een Probintie van Indien leggende aen de Zee/ wiens deel ten naesten by als een Epland in de Indische Zee uytstrect/ hebbende aen beyde zijde eenen grooten Inham/ van de welcke d' eene / die naer 't Zupden leyt in de eerste aen-komste 18 mijlen breedt is/ ende wort allenghsens nauwer/ hem streckende op de cours van N. O. en N. O. ten Noozden/ de distantie van ontrent 40 Mijlen; het eynde van dit Land strecht naer het Westen aen de Indische Zee/ na 't Noozde heeft het een breede hant/ ende over die/ de Probintien van Sorat ende Ielmeere ofte Bando; naer 't Oosten Chitor, ende Candilch, ende naer 't Zupden 't Koninckrijck van Decan: Eertydts hebben haer de vaelen van dit Rijk wat wijder uytgebeyt/ want sy strechten haer van de Indische Zee/ tot Gualer, acht dagen reysen van Amadabat, ende naer het Zupden tot Daman.

Dit Rijk is seer groot/ nevens de Zeehant 120. Mijlen lanch; Vol steden/ Dorpen/ Vlecken/ ende Inwoonderen/ waer in 20 dupsent bewoonde plaetsen getelt werden; behalven veelen/ dooz gheuefene calamiteyten t' eenemaal vergaen/ ende tegenwoordigh in een anderen staet.

De booz naemste Steden.
De booznaemste Zee-steden aen beyde Inhammen zijn Suratte, Brochia, Gandeer, Goga, Cambaya, Diu, Patepatane, Mangalor, Gondore, Nausary, Gandivi, ende Balsara ofte Bellaca; In 't midden van 't landt wordt gebonden Hamet-Ewat; dat is de Stadt van den Koninck Hamet diese gebouwt heeft; supden-daeghs wortse geheeten Amadavar ofte Amadabat, zijnde de hoofstadi van dese Probintie.

Rebieren ende Zee-habenen.
Dit seer treffelijch Koninckrijck heeft seer veel schoone Rebieren/ gelijck Nardabat, die booz by Brochia loopt Tapta, Waller ende anderen; als mede twee booznaemste Zee-habenen/ namentlijck de Com van Suhaly, ende den grooten Inham van Cambaya, van welcken in 't verholgende parriculierlijck sal ghesproochen worden.

Het landt van Gufuratta is het vruchtbaerſte in geheel Indien, ende van daer plecthmen te pprovideren ende verſien alle de omlegghende plaetſen van alle noodtjuſt ende lijſtrochten; waeromme daer een grooten handel ghebzeben wort/ ſoo wel van de Inwoondersen als andere Indianen ende naebuieren/ als oock van de Portugelen, Engeliſchen, Nederlanders, Perſianen, Arabieren, Arminers ende meest alle Natien van Aſien, uptghenomen Chineſen ende Japanen, die daer niet ghebonden worden; Edoch gelijck de erbarentheyt van alle tijden heeft gheleert/ dat gheen Koningrijck ofte Monarchie ſoo vaſt gefondeert is geweest/ ofte ſy heeft ghehadt haere veranderinghe; nu van het eene gheſlachte op het andere de ſelve komende/ nu groote verwoestinghe/ Peſte/ Oozloghen/ dieren-tijdt/ &c. Daer inne ontftaande/ ende eyndelycke van allen wech-ghenomen wordende/ gantsch verballende ende ondergaende: Alſoo heeft men weynigh Jaeren verleden gheſien/ hoe dat Godt de Heere ontfteken in ſijnen ſiechtbaerdighen Toorn/ weghens de ſonden ende grouwelen van deſe verſchepdene Natien ende Volckeren/ heeft ghelieft ſijne plaghen ende ſtraffende-handt deſes Guldattijche landen merckelijcken te doen gheboelen; d' ſelve inden eerſten/ Anno 1630. toeſendende een ober-groote drooghte/ waer dooz het gezaepde verdozden/ ende de beesten op de Welken verſmaachten; daer naer/ Anno 1631. Soo een obermaten harden ende buyten gewoonte continuerende Reghen/ dat de Riebieren van't opper-water ober-liepen/ de landen bedechten/ heele landen/ Steden/ende menighe van Dozpen ter neber-ſtozten/ende het gezaepde/dat hem ſeer ſchoon vertoonde/inde aerde bergingh; t welcke cauſeerden een grooten dieren tijdt ende Abominable ſterfte/ berde onder menſchen ende Dee/ t welck wy noodelijck achten/hier hoztelijcke te verhalen/ om dat het tot onſe hiſtorie dient.

Het III. Capittel.

Befchrijvinge van den dieren tijdt in't Lant van Gufuratten.

O van tot de Particuliere beſchrijbinge/ ende den oozſprongh van deſen dieren tijdt in de Landen van Gufuratten te komen/ ſoo dient aangemercht dat deſe Landen hebben haren ſeecheren Regen-tijt/ te weten 4. maenden in't Jaer/ die beginnen met de Maent van Junius/ wanneer de Son naer de Tropinis Cancri gaet/ ende eyndende met de Maent September; ende ſoo't buyten dien tijt Regent/ is't extraordinaris/ ende wort dooz een aenſtaende vruchtbaer Jaer ghehouden; want in de andere 8. Maenden is het hier ſoo ſraepen ende heideren weder/ dat daer qualijcken een Volck gheſien wort; inden voorzchreven Regen-tijdt wort het lant bearebeyt ende't Koozn gezaept/ t welcke dooz den Reghen bebochticht wordende/ ſoodanighen oberbloedt van granen placht doozt te bzingen/ dat alle omlegghende Landen daer van gheſpijſt wierden; deſen grooten ſegghen van Godt/ hebben vele van de Inwoonders miſbzyucht/ ende zijn daer dooz in ſoodanighe bermepnde ſeetkerheyt gheballen/ dat ſy des daeghs ſoo veel ghetwonnen hebbende/ daer op konden leven/ niet meer ſouden ghearebeyt hebben/ om pedts ober te winnen/ om in boozraedt te vergaderen tegherts den Ouden dagh eenighe ſieckte/ ofte dieren tijdt haer oberballende/ ende ſchoon eenighe pedts overgegaert hadden/ ſoo verteeden ende verſlempen ſy dat op haer dupvelſche Feest-daghen oock veel des anderen dagh: Welcke overdaet ende alderhande ſoorten van grouwelen die konnen bedacht worden/ welcken onder die verſchepde Natien ende

Particuliere beſchrijbinge van de dieren tijdt ende calamiteiten in Gufuratten ontfanen.

volckeren van dese landen in swangh gaet / Godt den Alderhooghsten Rechter in sijnen rechtbaerdighen Toorn ontstreecken / dese Landen seer jammerlycke besocht ende gheslraft heeft ; sendende in den Jare Christi 1630. Een alsulcken drooghre / dat inden tijdt van 12. Maenden niet en regenden / ofte immers soo weynigh dat het koozn 't welcke alreede ghesaeyt was / tot perfectie ofte volcomen wasdom konde geraecken / ofte eenigh gras op-ghekomen is; waer upt sulchen grooten ende lastighen dieren tijdt spzoot / dat niet alle de Beesten als Ossen / Koeppen ende Buffels (die hier in groote menigte waren) zijn ghestorben / maer oock de menschen in Steden / Dozpen / velden ende wegen / in groot getal doot bleven leggen / 't welck sulcke stanch verwechte / dat het schrikelijcken was de passagien te gebuycken.

De Koeppen sacht men dooz gebreck van Gzas doode Lichamen eten / de menschen namen gedroogde Hupden van Beesten / sommige gingen op de misshoopen soeckende de beenderen die lange tijdt te boren vande Honden geknaecht waeren / handende de selve op kooelen ende hebbten die ghegeten ; in Summa de menighden hadde horagie die daer ghemaecht wierde / soude te lanch zijn te verhalen.

Dese Hunger is dagelijck soo vermeerderd / dat veel haer Steden ende Dozpen verlaeten hebben / haetende hun eygen Hupen / als of den dieren tijdt alleenlijck by haer geregneert hadde ; ober al sacht men de mensch machreloos loopen ende rennen / haer ghedaente was breefslijck om aensten / de oogen stonden diep in 't hooft het aengesichte dick geswollen / de lippen ende mondt bleech / de tanden van sijn / loeterende / de hup seer hardt / dooz welcken men de beenderen sagh legghen / boozts den hupch niet anders als een pdesen sacht hangende / den grooten hongers-noot hadde de kneuckels ende schijven van de knipen doen bloot leggen / d' een kreer ende janchte van hunger / ende den andze lagh ter aerde ghestrecht gebende deerlijcke sijnen Geest / werwaerts men sich wonden ofte heerden sagh men niet anders als doode lichamen legghen.

Hoe jammerlijck sachtmen de mannen haer Vrouwen ende Kinderen verlaeten / de Vrouwen verhochten haer selben tot slabinnen ende lijf-eyghenen / de Moeders hare kinders / de kinderen (van haer Ouders verlaeten zijnde) haer selven om den hangher te ontgaen ; Sommige hupsgesinnen hebben upt desperaetheyt Feyn inghenomen / ende zijn soo ghelijcker-handt ghestorben ; andere willende de dootd berrassen hebben haer selve in de Kieieren ghestort ; Eenighe Moeders om de onijdelijcke pijn van hongers-noot booz te komen / zijn met haer kinderen op de kant van de Kieier gaen sitten / ende malhanderen handt aen handt ghevat hebbende / ghelijcken in 't water gheballen ende haer selben verdoncken / soo dat de Kieieren vol doode luyden dreben. Sommighe hebben doode krenghen ende Beesten gegheten ; andere de lichamen vande doode menschen op snijbende / hebben 't ingewant daer upt-ghehaelt / ende 't selbighe mede ghenomen om haer hongertige hupch te vullen ; ja veel op de straten versmacht legghende ende noch niet dootd zijnde / wierden van anderen de hupch op-ghesneden ende de Leber daer upt ghehaelt / den eenen mensch heeft den anderen lebendigh gegheten ; soo dat men qualijck verinochte alleen langhs de straten te gaen / veel min de weghen te bereysen / sonder groot ghebaer vanden keel afgesneden ende ghegheten te werden ; want het is gheschiet dat in Brodera, dat een Jonghen van 7 ofte 8. Jaren op den Belar ofte mercht / van een Bedelaer by den hals ghenomen / ende den strot is af-ghesneden / meenende sijn hongher daer mede te stoppen.

Diergelijcke schizckelijcke Tragedien sach men dagelijks gheschieden / ende een Hebdens herte ontfettede en ontfarnde hem / wanneer men verstont / dat een Moeder haer eenighe Zoon gheslacht ende ghebraden hadt; veel meer sal een Christen ghemoet sich ontfetten wanneer als men hoorst dat verschepte mannen haer vrouwen / de vrouwen haer mannen / de kinderen hunne Ouders ghegeten hebben; in somma de miserie en de doevighe spectaculen in 't bysonder te beschrijven soude te langh ballen / om alles naer de waerheyt up te drucken; menich hondert duysent menschen zijnder van hongher vergaen / soo dat de aerde over al met doode lichamen was bedeckt / die also onbegraven bleven legghen / 't welck soodanighe stanch veroozsaecten / dat de gantsche lucht daer van verbult ende gheinfecteert wiert: Eenighe van onse Nederlanders / komende van Amadabat, hebben sommighe luyden vinden sitten met een weynigh byer booz haer / daer menschen handen ende voeten op lagen om te braden / een schizckelijck dinc om sien; maer noch schizckelijcker / dat bebonden in een Doyp (Sufutra genaemt) alwaer 't menschen vleesch openbaerlijcke op de merckt verhoeyt wiert.

De sware straffe ende plage Godes is meest over armen ende ghemeene luyden / die niet in boozraet hadden / gegaen / want booz de rijcken ende die gelt hadden wasser noch kroon te hoop / doch seer dier; daer men te booren plaecht 45 Ceer Cerwe / 't welck 33 pont Hollands is / booz een Mamoe dy (doende naer onse munte / 10 stupbers) te krijghen / konde men doen booz de selvighe prijs maer 2. a 3. Ceer ofte 2 $\frac{1}{2}$ neerlandtse ponden bekomen / dat een groote verskil van prijs ende ghewichte is; Edoch Godt de Heere / heeft de vermoghenden mede wel weten te binden.

Den Kien-tijdt in 't volghende Jaer Anno 1631. liet hem in 't beginsel aensien of 't een goet kroon jaer wesen soude / het gewas stont seer schoon / waer dooz de granen wat beter hoop begonnen te werden / maer (eylaes) 't en duerde niet lange / ende 't scheen de straffe noch niet ten eynde gekomen was; want Godt de Heere sondt van den Hemel een groote menichte Spizichjanen / Katten / Mupfen ende andere ongedierten / die veel schaden in 't nieuwe ghe'was deden; doen het nu begost te rijpen / ende insonderheyt doogh weder van noode hadde / vielder sulck een overbloedighen ende gheduerende Kieghen / dat veel kroon op 't belt vergingh; de Kieveren met het opper-water overladen wesende / wassen soo hoogh / dat veel Steden / Doypen ende landen overbloeypden / 't welck de meeste ende grootste schade aen-bracht; ende het kroon wederom dierder als opt te booren dede werden; doen sach men die genen die men rijck schatte / ende 't heele Jaer den hongers-noot ontgaen hadden / ghebreck lijdende / ende sommighe van hunger vergaen: Boven dit sondt den Kinnogende sulcke sware siechten ende heete koorzen / dat qualijck een mensche was te binden / die met de selve niet beladen ware / dat op nieuws Milioenen van Volck wech nam; doen sach men de ghesozzenen wederom hier ende daer op de straten legghen; sommighe moesten haer dooden 3 a 4 daghen in hups houden / om datse geen geldt hadden te geven den luyden / die ghewoon zijn de overledene werch te braghen; anderen welcker Wet is haer af-ghesozzen tot asche te verbranden / konden gheen hout ghenoegh bekomen / maer waren ghenootsaecht de Lichamen onghewasdr in de Kiebies te werpen ofte in de aerde te begraven; Ende alsoo dese Calamiteyten de naerfolgende Jaeren hebben beginnen op te houden / ende alser eetbare waren tot verledene prijs begonnen te wasschen / soo en zijn de tegenwoordighe tijden ende overbloedighe lijfstochten / by de boozledene niet.

Mannen
eten de
vrouwen
de vrouwen
haer
kinderen
en de kin-
ders hun
Ouders.

Mensche
vleesch op
openbaer-
lijck ver-
hoeyt.

Berghe-
lijckinghe
van prijs
in 't kroon
by de goe-
den tijt.

God sent
van den
Hemel
menichte
van
Spizick-
janen /
Katten /
ende on-
gedierte
met groo-
ten regen.

Ende pe-
stentia-
le kroon-
sen / die
miljoen
menschen
werch
neemt.

niet te gelijken; Godt Almachtig bewaere alle Christenen landen door diergelyke plagen; daer van de vaste gewisse/ende seckere oorzaken sijn de sonden/ende wil door sijn ghenade ende miltrijche segen alles redresseren / en dese Gufurattische Landen/ in boorigen fleur brengen: Ende dus veel als aengaet de particuliere beschrijvinge bande gewesene calamiteiten ende gelegentheyt in't Koninkrijk van Gufuratte in 't gemeen; Nu sullen wy ons bereyden / tot de beschrijvinge van peder plaetse in 't besonder / ons begin nemende met de steden aen de Zee gelegen.

Het IV. Capittel.

Van de Koop-Stadt Suratte.

Suratte is een koop-stadt die van de Nederlanders en Engelschen woort bebaeren/ gelegen op de Noorder breette van 21. graden/gebout aen de Kiebiere Tasse, (de welcken andere noemen Tijnde) nemende haer begin van Barampou ende loopt 4. mijlen beneden de Stat in Zee/ bequaem om met middelbare schepen te gebuycken; die de Kiebiere op-komen/sien aen de rechter-hant het Kasteel met mueren van harden steen omringt/ versten met schoon Metalen Beschut/ waer van eenigen bande Nederlantse gestrandte Schepen Middelburg ende 't Yacht de Duyf gekomen sijn; aen de sinclier-hant wat beneden de Stat/ leyt Remel een vermaerde plaetse / wiens Inwoonders Naites genaemt worden/ zijnde de meesten hoop barent-bolsch/ verseyde manieren van spraek bande Mooren gebuyckende, daer sijn naeuwe straten / ende hooghe huysen / van de welcken men de meesten met trappen op-gaet.

Suratte is een machtige Stat/in haer hebbende veel schoone huysen/van koop-luyden gebout/naer de wijse van Asia,de Stadt leyt langens de water-hant open/ende aen de Lant-spde omgraben met een aerde Wal; heeft 3. principale Doozen/van welcken een strecht naer Briou (een klein Doorp / daer die naer Brotscha, Cambaya ende Amadabar reysen/ ober-schepen); de andere strecht naer Barampou; ende de derde naer Nassary; 't Kasteel van Suratte, heeft maer een Doozt/strechende op een groot pleyn/'t welch sy Medan noemen; buypen 't Kasteel leyt 't Huys van den Gouverneur/ende naest daer aen het Col-huys/daer alle uptgaende ende inkomende goederen/door gerechticheyt betalen 3. ten hondert/behalben Goudt ende Silber/ dat maer 2. percento geeft; dicht by het Col-huys is de mercht van alle koopmanschappen/die van alle omleggende plaetsen te koop gebuyck werden; Buypen de Stadt werden/ behalven veel vermaeckeliche Lust-hoben ende straep Begraffenissen gesien/ een staende Water ofte Tanck, van hart-steen ghemetfelt / hebbende ober de 100. hoecken / peder breet 28. ellen / met steen trappen neder-gaende; in 't midden staet een sepulture van den sichter / het is een wonder-werck / soo wel door sijn grootte als hostelijch ghehouw.

Current 1. mijl benoorden de mont bande Kiebiere van Suratte leyt een Haven bebyjt tusschen sant-platen ende 't vaste Landt / daer de groote Schepen habenen/ ende hare goederen lossen / die met Karren ober Lant naer Suratte geboert werden/ zijnde de distantie ongebaer 4. Hollantse mijlen; dese Reede woert soo wel by de Nederlanders als Engelsche genaemt de Chom van Suhaly, leyt op de noorder breette van 21. graden 50. minuten/op de Cours van N. O. ten Oosten/en Z. W. ten

ten Zupden/het inkommen is niet wijt/ ende op hooch water 7. ende met laeg water 5. badem diep/ den gront hart fant/ black afgaende; op de Keede booz het dozz Suhaly, daer de Schepen leggen is 't ontrent een Musquet-schoot wijt; de Zupdweste winden maken de Keede onbeglig/ booz alle andere winden leght men daer beschut/ 't meeste deel van dese banken ballen met laeg water dooz / ende zijn gheheel stepl/ soo dat op 't loot niet diende aen te gaen; een R. R. Osten/ ende Z. Z. Westen Maen/ maecht aldaer 't hoogste water.

Naffary ofte Nausary, Gaudui, ende Ballar, zijn dzz Stedekens / staende onder de jurisdictie van Suratte; te weten Naffary 6; Gaudui 9; ende Ballara 14. mijlen naer 't zupden; hier plegen groote quantitepten van groobe doecken gemaecht te werden; oock valt hier veel hout/ bequaem om Schepen ende huysen te bouwen; het welcke daeromme dooz geheel Gufuratte verboert wert; dese plaetsen zijn gelegen langens de zee kant/ ontrent twee mijlen in 't lant; Gaudui heeft een kleyn Kiebiere/ daer men met Fusten in Zee komt.

Het V. Capittel.

Beschrijvinge van de Stadt Broichia.

B Roichia is een Stat 12. mijlen benoorden Suratte, ontrent 8. mijlen van de zee/ gelegen op de Boor der breeite van 21. graden 56. minuten; dicht aen de kant van een schoone Kiebiere/ die van boven Decan ende Mandou af komt / ende sich in de Zee lost : de Stadt is van nature seer sterck / ghebouwt op een hooghen bergh / omringht met mueren van hart-steen / soo dat van buyten de Stadt de ghedaente van een Fort vertoont; de Stadt heeft dzz Boorzen/ met haer Poortael ende binnen-deuren/ naer 's Lants wijsse redelijck sterck gebouwt; behalven twee langhens de Kiebiere ofte water-kant; daer daghelijcks 't water / dat inde Stadt ghebruycht wert met Buffels wert uptghehaelt : oock lossen aen dese Boorzen (met verlos van den Tol-meester) veel Boots met houdt gheladen/ sonder wiens kennisse in groote boeten verballen souden; inde Landt-poorz wort ghemeenlijcke wacht ghehouden / sonder wiens consent niemant mach passeren; daer legghen eenighe losse Falcoenen / doch niet bequaem om te gebruyken; de Stadt is Kiedelijcke ghepeupleert / meest met Benjanen, die met linnen maerken groote neeringhe aanbrenghen; om de Stadt legghen 2. groote boorzsteden die sy Poera noemen; in haer hebbende diuersche natien ende volkeren/ welcken haer met weben ende Cattoen kooplen meest behelpen; alhier wort ghemaecht de beste en fynste lynthwaeren an geheel Gufuratte; de koopmanschappen die hier dooz passeeren / ende naer andere plaetsen verboert werden betaelen booz Tol twee ten hondert; het landt is seer vruchtbaer van Rijs/ Carthe/ Geerste ende alderhande lysstocht; oock valt hier ontrent veel Kattoen; van niet in sulcken Abondantie als in Nederbaer, ende om-legghende contrepren.

Broichia, heeft onder sijn gebiet 84 Doorzen/ daer van de inkomsten geniet; eertijts heeft haer gebiet wyder uptgebruyt/ want het strecken noch ober dzz andere steden/ die nu haer besondere obersten hebben; ontrent 4. mijlen vande Stat by het Dozz Hansoot, naer het zupden/ deelt de Kiebiere haer in twee armen / maekende also een Eplant / op sommighe plaetsen; en oock; van een myl breeit/ doozsteden met verschepe waterkens/ so dat men aen beyde yde in zee komen kan; hare

Broichia
situatie
ende
breeite.
Gebout
langens
de Kiebiere
op een
bergh.

Is vol
gepeu-
pels.

Tollen
van upt
ende in-
komende
goederen.

Heeft ge-
biet ober
84 Door-
zen.
Kiebiere
van
Hansoot
hare

Hare strekkinge is O. N. Oost ende W. Z. W. de gront is meest kley / met weynigh sandt vermenght / behalven booz de Stadt / daer heeft het meest sandt-gront ; de reede van Schepen booz de Kiebiere op 7. Badem / in een open Zee / sonder beschutsel booz eenighe winden ofte hoeken van't Lant.

Het Lant ontrent Broichia is seer laegh sonder gheberghe / behalven ontrent 5 ofte 6 mijlen / in't Z. Oosten / daer de bergen (Pindaetche genaemt) leggen / streckende een groote stuck booz by Barampour, zijnde seer vruchtbaer van koozn ende andere granen ; de gront is kleyachtigh met swarte aerde vermenght / seer bequaem tot zaep-Landt / daer toe het meest gebuyck wort.)

Oyt de berghen worden steenen gedolben / genaemt Achates, van welcken in Cambaya hare koppen / Signetten / hechten van messen / merck-steenen / ende andere scape wercken gemaectt worden: het Landtschap rontomme Broichia gelegen is seer vermaeckelijche / vol Dorpen ende hoven / geplant met palmiten boomen / upt welcken een sap ghetapt wort geheeten Terry, dat veel hare ghemene dranch is. In een plaetse buyten Broichia naer Amadabat ; lept begraven secker heyligh Mahometist / genaemt Pollemedonij, tot de welcke de moorden upt alle quartieren loopen ; sommighe om datse Rijckdom ; eenighe dat se kinderen ende andere watse meest begeeren verkrighen souden ; men vint inde wegh / die waere ketenen aen haer beenen hebben / ende een slot aen haer mont / dat sy nimmermeer los doen / dan wanneer sy willen eten / andere gaen op verscheide maniere gebonden ; ende als eerbiedelijch desen heyligh ghegroet hebben / dan breeken de ketenen / ende de slooten springen op ; t welcke sy alsoo bals sieghen / als supersticieuselijche gelooven.

Ianbuyar ofte Iambouler is een groot Dorp / gelegen 8 mijlen van Broichia, op den wegh naer Cambaya, hier wort oock Indigo gemaectt / maer niet seer goet.

Het VI. Capittel.

Vande Vermaerde Zee-stadt Cambaya.

Cambaya is ontrent 16. mijlen noortwaerts van Broichia, gelegen aen de zee / in een grooten Inham / alwaer de Kiebiere May (de Stadt langhens gebout is) haeren oorspronck nemet. Teghens ober de Kiebiere ontrent 3. mijlen van Cambaya leydt het Dorp Sarode, wens inwoonders dat zijn Kalbouts (een heydens geslacht / alsoo ghenaeamt) die met rooven de Kiebieren ende weghen seer onpeyligh maecken ; de Kiebiere loopt met laegh-water gheheel droogh / uptgenomen 3. ofte 4 killen die altydt water hebben / alwaer men tot aen de middel ende onder de armen booz gaet / niet sonder perijckel ende goede Loots-man / vermids de harde stroomen ; de Kiebiere vloeyt met een daggelijcks tye 7 badem op ende neder / op de maniere van de Kiebiere van Rowaen ; met hoogh-water komen de Schepen / dicht booz de Stadt ten anchor / daer met laegh-water gheheel droogh vallen / de gront is sandtachtigh / met kley vermenght / soo dat de Daertuyghen (aen de gront vast sittende) soo veel last niet lijden / dan of de gront hart sandt waer.

De Stadt is eens soo groot als Suratte ; met zenderley dubbele steenen muer omringt / heeft schoone hooge huysen / en rechte Straten / die 's nachts met Doozen werden af-ge-sloten ; in 't midden zijn dry mercken / seer groot ende tresselijche ghebout ; daer alderhande koopmanschappen te bekomen zijn ; heeft 12. Doozen daer

daer men in ende upt-gaet / behalven haer binne Doozten / die menigste in gherale zijn; de Stadt heeft in sijn ommegaen de distantie van 2. uren gaens; versien met 4. schoone Tancken ofte water-backen; daer de Burgherpe 't ghe-heele Jaer water upt bekomen: 15. tierlijcke groote ende wel gemaecte Hoben / waerinne hem een peder mach gaen vermaecken beplant met menichte van schoone Mangs, die om haer groote ende oberbloedigheyt / naer alle omleggende plaetsen verboerd werden: Onder 't resort van de Stadt legghen eenige Doozen / daer van inkomsten ghenieten; alles alleenlijke bande goederen / die te water in-komen 2½ / ende die landwaerts verboert werden 3½ ten hondert; de Inwoonderen zijn meest Benjanen ende Heydenen / seer erbaren ende behandicht in Koopmanschap / doende grooten handel op Atchin, Diu, Goa, Mecha, Persia, &c. met allerley van Saleeden brenghende in retour goude Ducaten / Venetiaense Realen van achten / Kupnas / Dodels / ende allerhande Koopmanschappen / inde boozhaelde quartieren vallende.

Het VII. Capittel.

Van de Steden Goga, Pattepatane, Mangerol, ende de Fortressen op't Eylant Diu.

Goga is een stedeken ofte groot Dooz / ghelegghen ontrent 30. mijlen van Cambaya, aen de kant bande Zee; alwaer den Inham van Cambaya nauwer werdt ende de ghedaente van een Rivier vertoont; 't is een tamelijck Vlech / wel gepeupuleert; met Heydenen ende Benjanen, die met de zee-baert / ende linnen reeden haer genereren; heeft geen Doozten ofte wassen / dan aen de Zee kant een muur van harde steen op getrocken; hier is de reede ende Kendeboes-plaets van de Portugesen Fregatten / komende tot geleyde bande Cassilas, ofte Koopbaerdyscheyen / (vermidts de periculouse sanden ende drooghte) alhier habenen ende vertrouwen / tot dat de Vaertuggen geladen zijn / ende in haer Compagnie naer Goa ende andere Portugeseesche plaetsen weder vertrecken.

Pattepatane ende Mangerol, zijn 2. Vlecken ontrent 9. mijl by Westen Goga ghelegen daer valt veel Katoen ende lijnwaren.

Aen het uiterste van dit rijk / ofte aen de uytsteekende hoeck naer het Zuiden leydt de Stadt Diu, alwaer de Portugesen dyp stercke Kasteelen hebben; dese Stadt wordt soo wel van de Portugesen als Indianen Dive gheheeten (de laeste E, een weynigh soet gepronunceert zijnde) welke naem een Eylant betekent; ende alsoo seggen sy Agredive bys Eylanden; Naledive vier Eylanden / het welke de Portugesen Maldiva heeten / wordt om haer obertreffelijckheyt alsoo ghenaeint / om het onderscheydt van Dive-Noulaka ofte eylandt van negentig duysent; men vertelt dat een Dochter van den Heer van dese Eylanden / van haer Vader een gabe eyschten / 't welke als sy haer toeliet / soo begeerden sy den Tol bande plaets booz eenen dagh; die negentigh duysent stutkens gelt (als dier tijdt daer gangbaer waeren) bedroegh.

De groote van Gogas.

Patapane ende Mangerol. De Stad Diu ende haer strecken.

De vermaerde Koop-stadt Amadabat, Hoofst-stadt van Gufuratte.

Amadabat ge-
boudt
sijnghen
een frage
Rebuc-
ken.

A Madabat, is de Hoofst-stadt van de Probieintie ende 't Koninkrijck van Gufuratten, gheleghen op 23 en een half graet Noorder breedte; het is 18 Nederlantse Mylen van Cambaya, ende 45 van Suratta, gheboudt op een Vlachte aen den oever van een kleyn Rivierken; is een geweldigher groote ende neeringhachtige Stadt/ wel 6. a. 7. Mylen in 't begrip/ met haer boozteden ende aengelegene Dooppen/ die veel in 't getal zijn/ ende aen de Stadt gerekent worden; de Stadt is omringht met een stercken muur/ beset met 12 schoone Dooppen ende veel ronde Toorens tot sterck-weeringe; heeft breede straten/ ende menich- te van treffelijcke huysen; schoone Edificien van Moorsche ende Benjaensche Tempels/ geboudt naer de wijse van dese landen/ in 't midden van de Stadsi- pt een tamelijck sterck kasteel/ met hooge mueren versien; daer den Gouverneur Generael sijn Hof ende woon-plaets hout; de Dooppen van de Stadt werden steeds met wachten beset/ sonder wiens oorlof niemant upgaen mach; dese wachten werden ghehouden omme die van Baduren, legghende hier van daen 50 Cos naer het Oosten/ het rooven van de Reysende-man te verhinderen/ zijnde van naturen soo sterck/ dat den grooten Mogor haer niet kan overwtinnen.

De Stadt is seer volck-rijck/ ende met alderlep natien gepuleert/ die machti- ge trefliche dzyben/ hier ballen alderlep sozterringhe van kleeden/ soo van Syde als van Catoen/ mede eenighe goude sakenen/ Tulbanden/ ende Gordels van Goudt ende Syde/ seer konstelijck ende kostelijck ghewrocht/ veel Syde stoffen/ als satijnen/ contenijts/ aretclap/ alegie/ penollen/ ornijts van Goudt ende Syde/ die de Vrouwen draghen/ Goude alacathjen/ abdulchans/ ende dieverse sozter- ringhe van lijnwaten/ als roode ende swarte Chelas/ Berams/ Chandelings/ swarte ende witte swalle Bastas/ Chittes van tweederlep sozterringe; voorders is alhier in grooten quantiteyt te bekomen/ Supcher van Candy/ Popet-Sup- cher/ Comijn/ Gommelack/ Hingh/ Amphion/ Borax/ ghedrooghde ende Ge- confijte Gember/ alderlep sozten van Confijten ende Mirabolanen: Item/ Salpeter/ Saller-montacq ende goede quantiteyt Anil/ die naer de plaetsen (daerse meest ghewonnen wordt) ghenaemt is Indigo Chirchees; mede wort wel in dese Hoofst-stadt/ eenighe Diamanten ghehoft/ die van Visapour komen/ daer men wel griffinge maechen kan beter koop te bekomen zijn; Alle dese Hoop- manschappen werden verboert/ naer Europa, Persia ende de omlegghende quartie- ren van Indien; waer dooz dese Stadt in neeringhe seer floreert. Van ghelijcken worden hier machtighe wisselen dooz 't gheheele Landt ghedreven van de Ben- janen, die haer alleenliche daer mede erneeren; dat een groot gerijf den Hoop- luden aen-bjenght/ om dat men 't gelt niet sonder gebaer van d' een plaets naer d' andere kan over-boeren/ vermits de meenighe van roovers ende die- ven/ die by troepen op de weghen onthouden/ ende de reysende luden menigh- mael af-setten.

De goederen dooz upt ende in-gaen betalen geen Tol/ dan alleenliche aen de Coutewael ofte Schout/ booz peder Haere een Mamoedy, doende in onse munte onghedoor 10. supber; de Inwoonders ende breemdelingen woonen heel byp/ moghen hoopen ende verhoopen wat haer gheliefte/ sonder

sonder eenighe schattinghe ofte schynen te betalen; behalven eenighe ver-
den waeren / als Boscript / Loot / ende Salpeter / 't welck met consent van de
Gouverneur moet geschieden / dat met eenighe schenckhaghen lichtelicken ver-
hregghen wort.

Onder de Jurisdictie van Amadabat staen 25 principale Hoofst-Doorpen / ende
onder desen 2998 klepne Doorpen ofte blecken / die aen de groote Doorpen / reke-
ninghe doen / ende hare inkomsten betalen / ende de anderen wederom aen de
Stad: de geheele inkomste van dese Stad: ende onder-hebbende plaetsen/placht
doo: desen te wesen 6. milioenen Kroonen ende daer-en-boven / dan zijn doo: ge-
wesene calamiteyten / verloop ende sterfte van ontalliche ghetal der ghemeene
peupel seer vermindert / dese inkomsten ghenieten de Gouverneurs van de Ko-
ninck / om haer Soldaten te betalen / ende de landen van dieben ende onghedoo-
samen te supberen; al-hoe-wel menighmael aen de buyt selfs participeren / ofte
van de roovers ende rebellen van hare Majesteit contrebute ghemeten.

De Regeeringe van de Stad: ende omleggende Doorpen / bestaet by den Gon-
verneur Contewael, ende rechter (die sy Calgy noemen) hoe-wel nochtan veel
meer obersten wegens den Koninck zijn / als Monster-heeren, ende de Opsien-
ders oft ontfangers van hare Majesteits in-komen ende Dominien.

Sirkels, ofte Sirkhees is een groot Doorp / legghende van Amadabat 3 Cos, ofte 1:
duytsche Mijl / hier wort ghesien een schoone trefselijche sepulture / in den wel-
ken seckeren Casis begraven leyt / zijnde gheweest de Pedagog ofte Aeer-meester
van een Koninck van Gufuratte, die dit heele werck heeft laten maken; by selfs /
met noch 22 andere Koninghen / met hare ghemalen ende kinderen / legghen in
een andere Kapelle; het geheele gebout is van marmel-steen (insgelijck de vloer)
daer zijn 22 plaetsen van welken een heeft 440 Calommen van marmel-steen /
30 Palmen hoogh / seer fraep ghemaecht ende waerdigh om sien; aen d' een zij-
de staeten groot ende wel-gehoude Tanq: ofte Opbet / daer men met veel Den-
sers kan upt sien.

Den meeste hoop van de Mahumetisten / upt alle quattieren / homen jaer:
lijcks / op dese begraffentisse hare gebeden doen / waer mede (verkeerdelijcke) ge-
looven / af-laet van haer sonden bekomen.

Hier van daen een Cos, ofte halve Nederlantsche mijl leyt een fraepen thyn /
met een hups / 't welcke Chou-Chimauw, een van de trefselijcke Magollen, heeft
laten maken; die op dese plaets den laetsten Koninck van Gufuratte in eenen
strijdt heeft overwonnen; ende alsoo 't Koninckrijck van Gufuratte, den grooten
Mogol onderdanigh ghemaecht.

In 't Doorp Sirkhees, wort veel Indigo ghemaecht / die naer de plaetse alsoo ge-
heeten is; mede woonen daer om de goede gelegentheyt van de plaetse veel ar-
beyders die haer met berwen van lijntwaten geneeren.

Ontrent een leuca van Amadabat, wert gesien een andere begraffentisse / van een
machtigh Moo: Koopman genaemt Hajom Mojom, die een Dochter hadde van
upnemende schoonheyt / soo dat tegen de selve met onbeschoolliche liefde ontfere-
ken wort; ende om sijn horribel booznemen met eenigh schijn te bedecken / ginch
by den Casie, die alle trouw / ende hoop-brieven van hupsen ende landen &c. on-
derteeckent / als van den Koninck doo: sijne geleertheyt daer toe volmachticht /
bzagende by gelijckenisse; daer was een acker die schoone vruchten doo: bzacht
soude den eghenaar de vruchten niet vermoogen byselijche te nuttigen / ende doo:
hem selven houden / den Casie antwoorden sa; waer op den gemelde Koopman

Quest
ander
jaer 25
Hoofst-
Doorpen/
ende 2998
mindere
Doorpen.

Zijnde
een Ma-
homet-
aanische
bede-
baert.

Begraef-
sentisse
Beyts
huit/ende
waerom
alsoo ge-
naemt.

repliecerden/ ick hebbe een schoonen Acher/ geeft mijn een schijst/ dat ik de brucht
alleenlijck gebzupchen mach/ 't welck hem den Casie sonder achterdenken toe-
stont; hy daer mede ten vollen menende verseeckert te wesen/ heeft synen Doch-
ter genoechsaem tegen haren danch (als wel komende bezwoeden/ dat sulcke abomi-
nable sonden van Godt ende de menschen verbloetir was) beslagen ende bleef-
selijckelijc bekent / die 't selve haer moeder en andere vrouwen heeft geopenbaert
sulck dat het eyndelijck ter ooren van den Koninck Soltan Mahomet Begeram (die
in die tijt Gufuratte beheerften) gekomen is/ die hem/ niet tegen-staende met des
hoofsz Rechterz schijst te beweeren/ openbaerlijcke dede onthalsen/ ende leyt in
Sepulture met sijn vrouwe ende dochter (die naer hem sijn oberleden) begraven;
waer van de begraeffenisse tot gedachtenisse van een soo schrikelijcken daet/
wort ghesheeren Bety-Chuit; dat is (onder eerbiedinge gesproochen) in onse tale
te seggen/ U Dochters schaemelheyt.

Bergen
van
Marba,

Niet verre van Amadabat beginnen de Bergen Marva, welcken een hoop inge-
lant begripen/ want sy strecken haer wel 150. Cos langens den wegh van Agra,
ende naer Ouyen ontrent 200. Cos, die men niet kan passeeren van 't hoghe ghe-
berchte; op wiens tot een onwinbaer Kasteel gebout is Garchitto genaemt/ sijn-
de de sit-plaets van Rana, een van de treffelijckste Radiaes ofte Koninckkens / die
eerrijts de Koningen van Pettan, nochte den grooten Mogel, niet en heeft konnen
dwingen; dewijle de Indianen 't welcke al te samen heydenen sijn / eerrijts (ende
noch tegenwoordigh) dese Princen so veel eere bewijzen/ als die van Romen ha-
ren Paus / sijn heerschappye is over al geslooten dooz het geberchte/ daer men
qualijck op-komen kan/ ofte so daer noch eenigen toe-gangh was/ dat is dooz de
hoofst sterck/ ende genoechsaem onwinbaer gemaect; desen Radia seght men in
hozten tijt 120 duysent paerden te velde brengen kan.

Radia
van
Cappé.

Tusschen de Stad Amadabat ende Trappen woont oock een Radia in 't geberg-
te/ wiens ondersaten/ Coeljs gegeten worden/ woonen inde wildernissen/wel-
ke haer bezijden van het gebiet van den grooten Mogor; aen de rechte sijde van
dit lant is gelegen 't Lantschap van Ider, staende onder Gufuratte; ende al hoe veel
dat desen Radia ofte Koninck is een vassael van den grooten Mogor, soo wep-
gert hy hem dichmael schattinge te geben.

Het IX. Capittel.

Van de steden Byfantagra, Pettan, Cheyre-
pour ende Messana,

Byfant-
tagers
grooten
welijck-
heyt.

BYfantagan is een groote Stadt/ gelegen in 't midden van Gufuratte, bewoont
van Heydensche Sette/Bamans; de welcken wy ende de Portugesen Bramenes
noemen/ de stad is wel 20000. huysen groot/ seer tierlijcke met scrape too-
rens ende kercken gebout; in 't midden staet een grooten Taneg ofte Cisterne/
daer de Inwoonders/ so wel mannen als vrouwen / haer dagelijckx baden; het
was eerrijts een arm Dozp/ maer is dooz Lantbouwinghe ende veel ver aen te
voeden soo rijck ende machtigh geworpen; de waren die daer ballen/ sijn Cat-
toene garenen ende lijnwaren oock alderhande lijstochten / als Carw /
Boter / Rijis/ &c.

Pettans
gelegen
heyt/ Kae-
steel ende
kerck.

Pettan is een groote stat/ wel 12. Cos, ofte 6. duysche mijlen in 't ronde gebout/
met huysen van harde steen/ leggende rontomme in sijn muren; die tot 3 bercken-
de

de tijden zijn ingezochten / wanneer de stad door Calamiteiten in neeringhe ende populatie heeft beginnen te declineeren; aen de Oost-Zijde van de Stadt / leyd een groot kasteel / omringht met hooghe mueren / ende sterke ghemetfelde Toorens; daer den Gouverneur zijn residentie houdt; de Inwoonders zijn meest Benjanen, haer gheheerende met het maechen van alderley spde stoffen / in dese Landen ghebzupchelijcke; mede vallen hier schoone Pettolen of te spde Chindes / misgaders eenighe groote lijnwater / als Destemaels ofte neusdoechen van dieberse forteeringhen / Tulbanden / Sgaderberael / Longis / Allegiens / &c. In 't midden van de Stadt leyd een Machumetaensche Kerke / eer-tyds van de heydenen gemaect / zijnde een schoon ende kostelijch werck gesicht op 1050. pylaren van marber ende andere steenen heeft noch dierse an-dere gebouwen ende edisities; als meer buyten de Stadt veel schoone ende vermaechelijcke Hoben; waer van 't meerendeel zijn verballen / ende de puppen daer van alleen over eynde staende; dese stad wert seer gequelt van de Coulies zijnde seckere roovers / upt een Lantschap daer ontrent gheleeghen) die de inwoonders menichmael beroben ende swaren Tol af-nemen; waer door de stad in neeringe ende prosperiteit dagelicks seer af-neemt.

Chetepour, is een stedeken ofte blecke ghelegen 12. Cos van Pettan ende 45. van Amadabat, ghebout aen de kant van een loopende Kiebiere; hier valt veel katoene gaeren / ende eetbaere waren / waer by de stad voornamelijk bestaet; de Inwoonders zijn meest Benjanen ende Heydenen; daer is een Gouverneur met ontrent 150. Soldaten / om de wegen ende de Cassillas, die hier door na Agra ofte Amadabat repen / door de roovers te beschermen.

Messana, is een open blecke / ofte groot Dozp / 15 Cos van Chyepour, versien met een out verballen kasteel / daer de Gouverneur met 200. Ruyters haer woninghe hebben; dese plaetse bestaet meest in Lantbouwerpe / mede valt hier veel katoen / ende eenige forteringe van Lijnwater.

Het X. Capittel.

Wegh van Amadabat naer Suratte.

Keerende wederom van Amadabat naer Suratte sullen in 't volgende de door-naemste Steden ende Dozpen aenroeren.

Van Amadabat tot Ilsempour, een schoon Dozp / met een groote Sarij of hupsinge door de repende luyden 1. Cos: Batova een groot Dozp / met een schoone Tancq 3. Cos, Canis gelegen ontrent een Kiebiere / mede alsoo genaemt / 2. Cos; ende van daer tot Mamadabat 3. Cos.

Mamadabat, is een fraey ende seer vermaechelijch Stedeken / ghebout langens den Oever van een tamelijche groote ende seer Dis-rijcke Kiebiere / ghesicht door 2 Gehoeders / die aen 't Door eynde van de Stadt een troffelich ende kinchlijch Pallesp gebout hebben; de Inwoonders zijn meest Benjanen; daer vallen eenige Lijnwater ende veel gaeren / daer by de plaetse meestendeel bestaet.

Nariaedte ofte so anderen schynben Nariaud; is een tamelijch Stedeken / met fraeye hupsen en heydensche Tempelen gebout / leggende van Amadabat 28. en van Brodra 18 Cos, ofte 14 ende 18. Hollantsche mijlen; hier valt veel Lijnwaer / als mede eenige Indigo / doch niet in quantiteit.

Van Nariet tot Waffet, zijn 15. Cos, onderwegen passeert men de Dozpen

Sciuntra ende Amennoygij, leggende 7 ende 5 Cos van den anderen verscheppen.

Wasset is een out ende verballen Kasteel/ gebout op een hoogen Bergh; aen de hoek van de Kiebij die in de Inham van Cambaya lupt komt; de plaetse is ordinaris beset met ontrent 100. Kuyters die wacht houden; ende de Caffillas die hier dooz passeeren dooz Tol van den Koninck bestelt 1 Ropia de Karre afvozeren.

Het XI. Capittel.

Vande Stadt Brodera en de omleggende Dorpen.

Brodera is gelegen tusschen Amadabat ende Brotchia, te weten 42 Cos aen de Oostzijde van Amadabat, ende 30. Cos besteven Brotchia, dese stadt is ghebout van een heyden/ ghenaemt Rafia eghie, Sone van Sultan Mamoe Begeran, den laetsten Koninck van Gufuratte. Is geleghen ontrent 1 mijl van out Brodera, doen der tijt genaemt Radiapora, wiens stadt dooz haer stichtinge heeft niet gemaecht/ ende de Inwoonders allenghs aen hem getrocken.

Brodera is een Lant-stadt/ gelegen op een blache ende sandige plaetse/ dicht by een kleyn Kiebijken Wasset genaemt; behalven die Kiebijken heeft het aen de Oost-Zijde/ recht dooz de poort/ die naer Brotchia leyt/ noch een grooten Tanco, ofte staende waeter/ rebelijch diep/ ende ontrent een Pistool-schoot wijt/ aen d' eene Zijde met een muur van steen op ghemesselt/ daer d' Inwoonders water uyt haelen: De Stadt leyt rontom in sijn mueren/ ende Bolwercken/ ofte rondeelen/ van halch ende steen op-gemaecht: heeft 5. Poorten waer van een is toe-gemesselt/ alsoo daer geen wegh aen leyt/ heeft een groote Dooz-stadt aen de West-Zijde/ meest bewoont van Derwers/ ende arbeys-luyden/ die het Linnen bereyden/ daer mede de Inwoonders (zijnde meest Banianen, Ketterijs, ende wepnigh Mooren) haer meest geneeren; t Lant rontom de stadt/ en de omleggende Dorpen is seer vruchtbaer van Koorn/ Geerst/ Rijs/ Ec. mede wast hier veel Catoen; dat dooz de beste van dese quartieren ghehouden wordt. Onder t gebied vande Stadt staen 210. Dorpen/ waer van den Gouverneur de incomsen van 75. geniet/ tot onderhout van sijne Kuyteren/ ende Soldaten; de andere 145. Dorpen/ worden van den Koninck aen verschepte Capiteynen dooz eenige gedane dienssen/ ende tot onder-hout van haer volck in vergeldinge gegeven.

In t Cicruyt/ ofte ronde van dese stadt/ legghen 10 schoone Hupfen/ Cupnen/ ende begraffenissen waerdigh om sien; waer van een seer frap ende kostelijche ghemaecht/ gelegen is in t midden van een Boomgaert/ daer een machtrigh Heer met sijn Familie begraven leyt; behalven dese begraffenissen zijnder noch 5 schoone lust-hooven/ beplant met diverse fruyt-boomen ende moeskrupden/ daer een peder in mach gaen sijn vermaeck nemen.

In ende bukten de Stadt Brodera, en de omleggende Dorpen woonen (gelijck voeten gheseyt is) veel Webers/ die jaerlijck groote quantiteyt van alderley Lijwaren maechen/ t welcke om sijn deught ende sijnte naer alle quatteren van Indien verdoert wort; dit Lijwaer valt veel dichter/ ende vaster/ dan dat van Brotchia, doch koster/ ende een wepnigh smadet/ waer aen het wel te kennen is: de sozteeringe die hier gemaecht worden/ sijn smallen/ ende breezen Bastas/ Picuamas/ Madasoens/ Kannekijns/ swarte Chelas/ blauwe Assamanis/ Derams/ Circandia Ec.

Aen de Oost-Zijde ontrent 16. Cos, van Brodera leyt een Hoofst Dorp/ genaemt

Brodera/
ende dooz
wien ge-
sicht.

Heeft 210
Dorpen
onder
haer ge-
bielt.

Ook frap-
pe hooven
ende be-
graffenis-
sissen.

Sindickera, alwaer upt het gheberghte jaerlijck 20. a 25. Dupsent ponden Commelacqua te haelen is.

Westwaerts van Brodera, ontrent 10. a. 15. Cos, leggen 8. ofte 10. Dozpen/die onder des selfs ghebiet staen hier wort jaerlijck een partij Indigo gezaept / die gebuyckst wort tot betwen van lijnwaeten.

Van Brodera, tot Brochia, zijn 30. Cos, ondermeeghen passeertmen Carawaen, Cabol, ende andere Dozpen/ daer de Wachters tot van de reysende Lypden/ ende haere goederen af vorderen.

Van Brochia tot Suratten, zijn 24. Cos, ofte 12. Nederlantsche mijlen; Brochia
van Su-
ratten 24
Cos.
ober de Kiebtier gescheept zijnde/ reysmen dooz Eckliffen, een tamelijck Dozp / Cos bande Kiebtier: Cartodera, een verballen plaets / leggende aen een Kiebtier / die de selve naem boert / 10. Cos, tot Briauw, 8. Cos, van daer tot Suratte 2. Cos, ofte een Hollantsche mijl. Ende dus veel kortelijcke bande situatie ende ghelegheden / bande booznaemste steden ende plaetsen van Gufuratta.

Het XI. Capittel.

Afcomste vande groote Mogoren, ende haere waerdigheden.

De groote Mogollen, ofte de tegenwoordighe monarchen van Indien, heroe- Afsomste
ende ghe-
nacht-re-
keninghe
van den
grooten
Mogol.
men haer afkomstigh te wesen van den hermaerden Tartarischen Keiser Tamirlaen, (welcke wy geboorcken Tamberlaen noemen) sommige heeten hem Lanque beteekent kreupel (gelijck hy oock was) die geboortigh was upt het gheslachte van Chinguykan, Koninck van Tertarien, niet van een gheringhe afkomste (gelijck sommige onwaerachtigh beschrijven; zijn daden/ die hy ghedaen heeft / zijn ghenoeghsaem bekend; en wat graet Tamirlaen van Chuguilkan, ende den grooten Mogol van hem afkomstigh zijn / dat beschijft Petrus Texera, in syn beschijvinge van Persia, daer toe wy den curieusen leser wijzen.

Den Koninck is een absolupt Heer / niemant onderwozpen ofte subject; hier zijn geen geschreben wetten/ als alleenlijcke den wil van den Prins/ die onweder- Sijn ab-
solute
machty.
spreekelijcke wert aenghenomen / eens inde weech sit den Koninck inde Dierschael/ hoorende met lanchmoedigheyt alle burgerlijcke vereschillen/ ende hals-saecten/ spreekende daer ober syn Ordeel/ op welcke geen Appel/ ofte revisie en balt; de straffe die den hals verdient hebben / geschiet veeltyds in syn teghenwoordigheyt / met groote wreetheyt.

Den Koninck laet hem dickmael van 't Volck sien / eens naer het op-gaen Vertoont
hem veel
booz den
volcker.
vande Son in een Veynster / 't welcke sy Jarneo heeten / streckende naer het Oosten / boven de principale Poozten alwaer hy van het volck met dese woozden Pathia salammiet (dat is lang lebet den Koninck) gegroet wert; ten twee- den des middaghs / dan komt hy aen het selve venster / om het ghebecht van de Olpyphanten ende andere wilde Beesten te sien; ten derden / een weynigh booz Sonnen onder-gangh / aen een venster dat naer het Westen streckt / 't welck sy Durbar heeten/ als de Son onder is/ gaet hy wech met groot getaes van Trom- melen ende andere Instrumerten / nebens een Generale acclamatie van het volck; op alle dese tijden soo yemant een Request ober-lebert / die krijght ghehoor- sabonts van seben tot negen uren/ raetslaeght hy heymelijcke met syn grooten in een sael / die sy Gaflean heeten; de booznaemste dienaers van het Hof en-
de

de Rijck/sien den Tresorier ende oberste bande Besnedenen (die oock Hof-meester is) den opperste schrijver; den Obersten van de Ollyphanten; ende de bewaerder's bande Tenten/sleederen ende Tutweelen; hy heeft oock een overste ober de wacht/ de welcke Coetwael genaemt is; sodanigen zijn in alle steden/ die het ampt van Schout upt voeren; Cadec, zijn wachters en opstenders van het gebangen-hups/ welcke alle schuldigen/ die niet hommen betalen vast slupren/ ende verhoopen haer goederen/ wijs ende kinderren/ ofte maken die tot Slaben van den schult-epscher.

Andere Princen handelen alle saecken van het rijck in 't secreet/ maer hier worden alle Konings gespremenissen in 't openbaer gebracht/ ende blijft niet ver-
 Zagen/ booz de geen die Curieus is in 't ondersoeken/ gebende maer een schent-
 liagie aen de schrijvers.

Niemant woxt tot den Koninck toe-ghelaeten/ om wat van hem te begeeren/ fouden gheschencken die dickmaels (wanneer de gifte hem mishaegt) te rugghe fouden senden/ om haer pers grooter ofte beters upt te persen.

Dooz is sijn Rijck vol Erpanne/ want dewyle den Koninck alleen Heer is/ so neemt ende geeft hy naer sijn belieben 't Lant aen sijn Onderdanen; hy dwingt oock de grooten dickmaels van plaetsen ende Landen/ die haer tot in-komsten ghegeven heeft te veranderen/ want of de Koning neemtse naer hem/ ende stelt haer stimmer in haer plaets/ ofte dat hy den eenen ontnomen heeft/ geeft hy den anderen; waer dooz komt dat het Lant naer sijn eysch niet bebout woxt.

Alle den Adel van dit Rijck wast ende groept dooz gonste van den Koninck: haer macht ende inkomste woxt dooz de Paerden onderscheyden; zijnde de grootste Heere ober 12. dupsent Paerden/ sommighe zijnder 4. behalven des Koninck Sonen en sijn Hupsvrouw; die ober 12. ofte 15. dupsent gebiet hebben; niet datse so veel Paerden gestadig behoeven te onderhouden/ maer de Koninck greeftse so veel Lants tot haer inkomsten/ om soo den noot vercyschte/ soo veel paerden ende Kuyperen/ daer op konnen te velde bzengen/ rekenende booz peder paert ende Kuyper jaarlijchs twee hondert Ropias, 't welcke ober de 7378. Hertogen/ ende 1967. Dupsent paet/ die de gewesene Coninghen ordinaris in haeren dienst onderhouden hebben/ een ongelooflijke somme bedraegt; Maer wanneer dese Eyselen sterben/ soo komt alle het geene/ so wel dat van den Koninck gehat/ als dat sy selfs gewonnen hebben/ wederomme aen sijn Majesteit/ eben ghelijc de Rebieren haer inde Zee lossen/ meesten tijt laet den Koninck aen de naergelaten weduwen de Paerden ende Hupsaet/ ende geeft de hinderen eenige waerdighepd/ want soo de Vader een Heer geweest is/ ober 5. dupsent Paerden/ soo sal hy den Soon 1000. ofte 1500. geven/ doende naerderhandt daer meer ofte minder hy/ naer sy het verdienen: sy en winnen niet geen dinck meerder gunste van den Koninck/ als met kostelijke geschencken/ 't welck peder op het meeste geeft/ om in synen behagen te komen.

Het XIII. Capittel.

Krijghs-macht van den tegenwoordigen Koninck.

De Krijghs-macht van den Koninck was inden jare 1630. Wanneer hy met 't leger in persoon selver te velde was/ om den gebluchten hartoch Chan-ghaan te verbolgen/ bestont in 144500. Paerden/ behalven noch groote menichs van Ollyphanten/ Kameelen/ Mupl-els ende last dragende beesten; ghelijc hy de naerbolgende verelaringhe van peder regement/ de namen van de hoofden/ ende getal van de Paerden te sien is.

Het eerste regiment/ onder de	
vlagge van Schaaf-CHAN, zijnde de	
Soon van Affaph-CHAN. Paerd.	5000
Sijn Vaders Raspoeten	5000
Sadoch-CHAN	3000
Mierfayedt Madaffer	3000
Giafer Chan	2500
Godia Saber	2000
Saydt Jaffer	2100
Jaffer-CHAN	1000
Matemet-CHAN	1000
Alabirdie-CHAN	2000
Saldel-CHAN Badary	700
Mirfazeer Zayed	500
Baecher-CHAN	500
Noch 4600 Ruyters, waer onder	
veele van 400. 300. 200. ende 100.	
Paerden, Manfledaren genaemt	4600
Somma bedragen Paerden	32000
't Tweede Regiment / onder	
de vlagge van Eradet-CHAN.	
Sijn Troupe was Paerden	4000
Rau-douda	1000
Dorcadas	1200
Kerous	1200
Ramtcheud Harrau	1200
Moflaffa chan	1000
Jakout chan	2000
Somma Paerden	11600

Transport Paerden	11600
Killofy	3000
Sidi Fackier	1000
Ecka Berckendas	2000
Jogi Rage, Soon van Lalaberting	7000
Teluck t' Chaud	400
Jakoer Beeck	400
Noch dry Heeren yeder 200	600
Aganour, Chabonechan, Babou- chan, Zaydtameel, Sidiali ende	
Sadaed-CHAN, yeder van 500 Paerd.	3000
Komt t' famen Paerden	28000

Het derde Regiment / onder	
Raja-gedding, sijne troepe was	3000
Raja Bidel-das	3000
Oderam	3000
Raja Biemfoor	2000
Madofing soon van Ram Rattung	1000
Raja roos als-fou	1000
Badouria, Raja Bhoozo	1000
Raja Kristensingh	1000
Raja Sour	1000
Raja t' Chetterfingh	500
Wauroup	500
Raja Odafing	500
Diversche andere kleyne Rajas]	4500
Somma Paerden	22000

**Noch bleven in Barampour tot verfeckeringh van den Koninck/ de naer-
volgende Heeren ende Ruyteren/ namentlijch:**

Haddis en Bercken-Daffe Paerd.	15000	Serieff Chan Paerd.	1000
Afap Chan	5000	Sayedt Allem	1000
Rauratti	4000	Amirae	1000
Wafier Chan	3000	Raja Ramdas	1000
Mabot Chans Soon	3000	Torck taes Chan	1000
Godia Abdul Hellen	3000	Mier Jemla	1000
Aftel Chan	2000	Mirfa Abdulhack	500
Seerdaer Chan	2000	Mootmet Chan	500
Raja Jellingh	2000	Mirfa Maant cheer	500
Feddey Chan	2000	Ghawaes Chan	1000
Jeffer	1000	Moried Chan	1000
Mocklies Chans Soon	1000	Diversche kleyne Ommerauwen	10000
Somma Paerden	4300	Somma Paerden	19500

Bedraecht 't getal van de boozs trouwen Paerden

144500.

Het XIV. Capittel.

Van het Konings hof, ende 't Kasteel Agra.

Beschrij-
vinghe
van het
Kasteel
Agra.

Het Kasteel van Agra, daer de Koninck sijn hof/ ofte Paleys hout/ is een
 booztreffelijck werck/ ende onder alle gebouten van Oosten wel het Prin-
 cipaelste/ het leyt aen den oever van de Kiebijr Jemeni 3. ofte 4. mijlen in 't
 rondt ghebout/ met stercke mueren/ van roode ghehouden steen/ ende wijde
 Gzachten/ met stercke bal-brugghen; heeft 4. Poozten daer men in-gaet/ van de
 welcken den eene siet naer 't Poozden/ die met groote wercken is sterck ghe-
 maecht: de andere siet naer 't Westen/ alwaer de Marcht is/ die sijn Bazaer noe-
 men; dese Poozt wozt genaemt Citlery, ende staet hier binnen des Koninx vier-
 schaer/ alwaer hy alle verschillen plegt te hooren; hier achter is een Konincks
 Saal/ alwaer de Principaeste Visier sit/ die alle schattinge/ ende Placcaten
 uyt geeft/ ende de exemplaren bewaert; als men dese Poozt in-gaet/ so komt men
 op een straet/ rontomme met hupsen/ ende sterckten beset/ ontrent een quattier
 van een mijl lanch; ende hier van daen komt men aen de derde Poozt/ die welcke
 naer des Koninx Dierbaer hof/ ofte Paleys toe-loopt; dese is altijd met ketenen
 geslooten/ ende hier mach niemant te paerde in komen/ behalven de Koninck/
 ende sijne kinderen; die poozt strecht naer het Zuiden/ ende wozt genaemt Acha-
 baerke-deriwagie; dat is de poozt van den Koninck Achabaer; hier binnen is het
 hups van de hoeren; daer van eenige honderden/ die van den Koninck onder-
 houden werden/ woenen; dese zijn met seckere beurten baerdigh (ofte soo dick-
 wils sijn van den Koninck/ ofte sijnen vrouwen gheroepen werden) op dat sijn met
 danffen/ ende singhen des Koninx hupsghesin vermaecken souden: de vierde
 poozt strecht na de Kiebijr/ ende wozt Erasme genaemt/ die leyt u op een treffelij-
 ke plaetse langens een oever van de Kiebijr; hier siet den Koninck alle dagen uyt/
 om de Son te groeten als sijn eerst op-gaet: hier komen de booznaemsten van dit
 Rijck/ op dat sijn den Koninck groeten/ ende staen op een plaets eenichsints ver-
 heben; de andere Hadijs (dat zijn de obersten van de Ruyteren) met den gemeene-
 man/ blijft op de plaets/ sonder verder te mogen komen/ ten ware sijn gheroepen
 wierden; hier siet hy oock des middaegs uyt/ naer het gewecht bande Olyphan-
 ten/ Leeuwen/ Buffels/ ende andere wilde beesten; dit gheschiedt alle da-
 ghen/ behalven op den Sondagh: de derde poozt strecht naer een groote plaet-
 se van alle kanten met opene Saelen verciert; in welcken de Capiteynen ende
 andere obersten van de Soldaten met beurten weechelijcke wacht houden/ dese
 salen heeten sijn Artelanna, ende de beurten om te waerken Sioces; een wepnigh
 boozder gaetmen naer een silver heck/ op een binne plaetse/ alwaer niemant
 mach binnen komen/ dan den Adel van de Prins/ ende eenige mannen van staet;
 het ghemeene volck wozen van de poztier met stocken van daer gedreven; bin-
 nen dit heck zijnde/ soo komt men daetelijcke aen des Koninx Derbare; ofte Ko-
 nincklijke Thoon/ booz de welcke een klepne plaetse is/ rontomme met
 Goude tralien omringert/ ende boven met Capytren oberdeckt/ op dat het de stra-
 len van de Sonne soude weeren; boven dit isser een Galerpe/ alwaer des Ko-
 ninck Jacht/ ofte sit-plaetse is/ al te samen verciert met Goude Diamanten/ Peer-
 len/ en alderley Gesteenten/ kostelijcken/ en boven maten rijckelijcken gewocht;
 tot dese plaetse wozt niemant toegelaten/ dan geropen zijnde/ behalven 's Ko-
 ninck Soomen/ die hem met wapen vercriffen (dat sijn Panck hama noemen) ende de
 vliegen

bliegen wech jagen / ende den oppersten Visier: binnen dese trallen komen alleenlijcken Ommarauden, ende groote Heeren; tegen ober dese plaets hangen Goude klodhijens / de welcke geen en luyden / die eenigh ongelijck geleden hebben / ende woorden so toegelaten den Koninck te spreken / ende haer klachten upt te stozzen / doch en gheschiedt niet sonder groot pijnckel / by aldien haer saecken niet rechtbaerdig zijn: Tot dese plaets komt den Koninck alle daegs 's achtermiddaegs / tusschen 3. ende 4. uren / ende veel dupsenden komen op dese plaets / ende nemen haer steede naer haere bedieninge ofte waerdigheyt; hier blijft hy tot sabonts toe ende hoozt alle verschillen / ende brieven van andere provincien gekomen / die sijn Visier ofte opperste Secretaris leset; de Paerden ende Ollyphanten worden hier boozt hem ghebracht / ende van sekerere dienaers beproeft; in 't binnenste van 't kasteel / sijn twee hooge Toorens / die men van verre sien kan / met louter Gout bedeckt / een staet op het voutwen Hups / ende de andere op de plaets daer sijn schatten bewaert worden.

Inde binnen Saleen van het Konincklijcke hof / en komen geen menschen / dan de besnedene Kamerslingen / die sy Godia noemen / hier hebben sijn voutwen haer kamers / ende alderleij vermaeckelijckheyt; desen doen onder malkanderen oock recht wanneer sy verbeuren.

Het XV. Capittel.

Van de voornaemste Feesten van 't Hof.

Twee booztrefselijcke Feesten wordender alle Jaren met groote pompe in 't Hof gehouden; het Nieuwe Jaer / en den Geboortdag van den Prins: Het Nieuwe Jaer Feest. Nieuwe Jaer Feest. eerste Feest gheschiedt op de eerste Nieuwe Maen / die in het nieuwe Jaer komt / de welcke in Meert begint; sy noemen het Nourous, ofte Norose, op de manier van de Persianen / welck woort neghen daghen betekent / hoe wel het tegenwoordig wel 18. duret; in 't middel van de plaets / boozt des Konincks Eer-baer ofte Thoon / wert een stellagie gemaakt 14. voeten hoog boven de aerde / die van alle kanten met kostelijcke Tapijten woort toegheslooten / soo dat het begriipt 56. voeten inde langte / ende dyp-en-beertigh voeten inde breedte / ende daer-en-boven met Kanaesten ofte schutsels omcingelt / de bloer is oock met gelijcke Persiaense Tapijten bedeckt / hier binnen komen 7. van de groote Mannen van Staet / de andere boornaemste Dienaers van 't Hof in eenen anderen Thoon beslooten zijnde; dese Thoonen zijn vierkant / wel gemaakt van hout / ende met fraer Parlemonen-werck in-geleydt / haer behangfels zijn seer rijckelijcken / aen de eynden met schoone franjen verciert / alwaer kostelijcke Peerlen zijn in-geworcht / ende Appelen en Peeren van goud aenhangen; Den Koninck sit op kussens met Peerlen ende kostelijcke Gesteenten geboorduert / rondom de plaets staen de Centen bande grooten / de welken onder haer als om strijt schijnen te verchten met rijckdom en magnificentie; want brengen in desen Feest alles boozt den dag / dat sy kostelijcks ende trefselijcks hebben; den Koninck plecht aen peder van dese Centen te komen / ende te nemen wat hem best aen sijn / nu blijft hy sitten verwachende van peder sijne gifte / dat een groote schat belooft.

Daer zijn oock gemaecte stellagien boozt de Koninginne / van de welken sy sien water omme gaet / sonder van permant konnen beooght te worden: Op desen dag komt den Koninck oock boozt het gemeene volck upt sijnen Thoon / ende

neemt van peder geschenken; ten laetsten op't eynde vande Feest/ soo deelt hy stadelijche gheschenken upt / aen sijn Hobelingen die haer wel gebzagghen hebben; ende vermeerder ooch sommighen haer inkomsten ende waerdigheden.

Dieringe
des Ghe-
boort-
dages
van den
Prince.

Sijn Gheboort-dagh biert de Prince op dese maniere; Naer dat in 't Paleys een groot stuck van den dagh met speelen en alderhande vermaeckelijchheyt is dooz gebracht; soo gaet hy naer sijn Moeders Paleys (soo die noch leeft) ende de grooten bzinghen peder geschenken aen de Moeder / naer haer qualiteyt; daer naer weder-keerende ende de maeltijt ghedaen zijnde / soo gaet den Prins sitten in een kostelijche Kamer / en daer weeghet sy hem in een goude Schael / teghen Goudt / Silber / Ghesceenten / en alderley kroon ende diergelijche dinghen meer / ende het ghewicht wozt naerstelijck op-gheteekent / om te sien hoe veel met de boozgaende Jaren verscheelen / daerse groote superstitien hebben; 's anderen daeghs soo wozt alle dit goet den Armen ghegeven / maer hy krijght veel grooter gheschenken van de sijnen.

Thomas Rous Ridder van den Koninck van Groot Britannien, Ambassadeur aen desen Prins / beschijft de maniere van dat wegen op dese wijsse. Ich den (seyt hy) gelept in een frapen ende grooten Hof / in wiens midden een Tente stont / in de welken goude Schalen hingen / ende groote goude Ketenen / waer mede sy bast gemaecht waren / aen de kant beset met kostelijche Diamanten; in't ront saten de Edelluyden op kostelijche Tapijten den Koninck verwachende; Hy komt met veel Gesceenten en Juweelen (meer oberlaeden dan berciert) ende sedt hem in een vande Schalen / sittende met de voeten van malhanderen / ende hier waren eerst in een anderen Schael eenighe sacken met geldt ghesedt / sijn ghewichte was 9000. Ropien, 't welck schier 1000. ponden sterlings bedragen; daer naer met eenighe sacken Gout ende Ghesceenten (soo sy seydten;) ende ten derden met verscherpde goude Laeckenen / Spden / Catoenen / Linen / Speerpen ende andere kroopmanschappen in packen ghedaen; daer naer met kroon / Worter en alderley groente; ende alle dit voetsel / gelijck ooch het Linen wordt de Benjanen gegeven / al-hoe-wel ich (seyt den Schrijver) sulck niet gesien hebbe; het gelt wozt altemael bewaert / tot behoef vande Armen / 'twelcke van den Prins / insonderheyt 's abonds wozt uytghedeelt; den Koninck dus behangen zijnde / gaet op sijn Thoon / ende stroyt onder sijn grooten / Moeten / Amandels / ende andere byzusten van Goudt / soo subtyl en konstigh gewoicht / datter 1000 van desen geen 60 Ropias en kosten; secker het gewichte van 20 Ropias ('t welck ich selver waer genomen hebbe) volde een heele schotel van dese goude Fruyt-gien / soo dat ich vastelijche geloofde / dat hy geen 100. pont sterlings onder sijne grooten ghewoypen heeft / daer naer bzinght hy den heelen nacht met sijn Adel met suppen dooz; dus verre Thomas Rous.

Mooren
Feest
Janze en
Jauwzee
en waer-
om alsoo
genaemt.

Behalven dese twee Triumphen van 't Hof / worden noch eenighe andere Feesten by de Mooren jaerlijck gecelebreert als het Feest van Janze ende Jauwzee, ter gedachtenisse van twee Ghebroeders alsoo ghenaeint / Dienaers van Mahomet Haly; die naer de kust van Choromandel, om bebaert te doen / ende aflacten te verdienen ghereyft zijnde / van meenichte Heydenen / Gentiven ende Bramenies zijn om-ringelt / ende in een sterckte (daer sy op geblucht waren) belegerd / ende hun water dooz een Aggedisse (dat de Mooren booz een seer onreyn Dier achten) besmet wierdt / hebben sy haer met een mannelijke couragie onder de Heydenen vermenght / om bzinghende veel met de scherpte des swaerts / tot dat se eyndelijche van de meenichte zijn oberballen / ende doodt-geslagen / wiens doodt

doot desen dagh (beginnende 10. dagen naer de Pieulwen/die inde Maent Julio komt) beschrijven/ dzaghende langens de straten doot-baeren/ in ghedachte van Lijcken/met Pijlen/Boogen/Swaerden/Cullebanden/ende veel kostelijcke spede kleecleren tierelijcken behangen/die van veel Mooren te voet gaende/worden vergeselschapt/met kilaeg-liederen te singhen/danssen ende schermmen met bloote Degens groote rumoer maeckende/ sommighe doot-snyden met messen ofte Swaerden haer lichamen op diverse plaetsen / datter het bloedt upt vloeyt/welch bloet sp ober haer kleecleren strjcken/ dat een breekt spectaciel is om aen te sien: 's abonts werden op de Medan ofte Mercht op een verheben plaetse/ gepresenteert sommighe mannen van strop ghemaecht/ daer mede noterende doo2fz moozdenaren / die sp naer veel ceremonien ende batament-speelen / met meenichte van Pijlen doo2schieten/ ende ten laetsten tot affche verbranden/ willende daer mede betoonen/ de straffe die de Heydenen/ met het ombzingen van dese twee Heylige Mannen ende Gebroeders lanze ende lauwzee verdient hebben; jae dat meer is/ werd op desen Feest sodanigh tot medogentheyt/ ofte wzaechgierigheyt opgheweckt/ dat de Jentiven, Benjanen ende andere Heydenen/ niet doo2 een quaert op den dag/ derben op straet komen / maer met opgheslooten deuren in haer huysen sitten/ ofte loopen groot perijchel / van de Mooren / tot een weder-wzaecke bande oberledenen/ al t'samen gemassakreert ofte doot gheslagen te werden.

Noch een Feest onderhouden de Mooren/ter ghedachtenisse van de willige offerhande van Abzaham aen synen Soon Isaac/ slachtende ten deser tijt (die ordenaerelijcke komt inde maent Junij / naer de conjuncture bande Maen) veel Boeken/die sp (naer dat sp haer gebeden in de Tempels upt-gestort hebben) met malkanderen op eten/ de reste van den dagh met speelen ende banquetteren doo2bzengende.

Het XVI. Capittel. Rijckdommen vande *Indostaense* Koningen.

DE Rijckdommen van dese Indostaense Koningen/ konnen geschat werdt upt de heerlijckheden ende schatten die sp besitten / de welken soo men daer op wil acht slaen/ soo sal men bevinden/ dat sp grooter zijn/ dan van de Perlianen, ende doo2 den Turck, ofte Chinees niet behoef te wijcken.

Ten tweeden/ oock daer upt/ dat niemant in 't Rijck (bestaende in 37. Provintien/ ende Koninkrijcken) pets besit/ dan doo2 haere mildigheyt / ende dat soo lange als her haer gelieft: mede dat sp niet alleen bande grooten/ maer oock bande laegste van staet erfgenaem zijn/ ende nemen bande overgeblevene / ofte naerghelaten goederen soo veel als 't haer selfs goet dunckt.

Ten derden/ upt de groote geschencken/ die hem niet alleen van sijn ondersaeten gegeven worden/ maer oock van upt-heemsche Princen; waer van Thomas Rous, den doo2-noemde Engelschen Ridder/ een Fray exempel vertelt; want doen hy in Ambassaetschap was / aen desen Prins/ van weghen den Koninch van Groot Britannien soo wiert desen Mogor van den Koninch van Bissampour ofte Villampour doo2 synen Ambassadeur toegesonden 30. Olyphanten/ van de welken twee met Goude ketenen/ swaer wesende 400. pont: twee met Silbere ketenen/ ende de reste met koperen behanghen waren; 50 Paerden schoon verciert; ten laetsten groote partje van Diamanten/ Peerlen ende Robijnen/ in

Gheschencken
van den
Koninke
van Bissampour
aen den
Mogor.

Somma

Somma daer en mach niemandt sonder schenckhagie by hem komen.

De schatten/ naer gelaeten by den Koninck Achabaer, Groot-vader van den tegenwoordigen regeerende Koninck Chia Ziahan, soo aen contante gelden / als Goude Seraften ofte mooren/ Silbere Ropien, ende koper munt; als mede gewercht Gout/ Silber/ ende koper/ gesteynten/ Porceleynen/ Boecken/ Tenten ende sijn toebehooren/ Ammonitie van Oorlogen/ met 't ghevolgh van dien; Goude/ ende Silbere Laechen/ Linnen van alle Landen/ Sabels van Gout/ Silber/ ende andere soorten/ belooopen / als in des Konincks Boecken seer dienstincelijche was gespecificeert / de Somma van 34. Carroras, 82 Lacq. 26. dup-

Semunt
Gout.

Door eerst aen Goud had den Koninck laten slaen eenige munt van 100 Tolen, of 1150 Massa, eenige van 50 en

25 Tolen, t'samen in Massa gerekent/ bedragt 6970000 Massa; doende weder Massa 14 Ropias, bedragen in alles

Ropias
ofstet Sil-
ber gelt.

Men Ropias Achabar genaemt

Het ghetal van Peysen was 230000000. gherekent 30 Peys door een Ropia, soo komt het effen te bedragen/ de Somme van

Men Diamanten/ Robijnen/ Esmeralden/ Saffieren/ Perlen / ende andere ghesteynten

Ghes-
maecht
Gout-
werck.

Men ghemaecht Goudt/ te weten alderhande Beelden/ van Ollyphanten/ Kameelen/ Paerden/ ende andere rariteyten / seer konstigh / ende van vermaerde werck-meesters ghewoicht

Men Gouden hupfraedt / soo van Schootels/ Vaten/ Lampetten/ Coppen/ &c.

Men koper-werck/ soo aen vaten als hupfraet

Men Porceleyn ende aerde-werck

Men Goude Laechen/ soo upt Persien, Turkeyen, Europa, als Gulsuratta, oock van spde ende Catoenen

Men wolse Lakenen so van Europa, Persia als Tertarien

Men Tenten/ Capijten/ Caraetsaen/ ende al wat meer van nooden is tot curagie ende behoefstigheden van het hups ende de kesse

Men Boecken van treffelijke mannen geschreben/ ende in kostelijke ommeclagen ghebonden / waren in getal 24000 waerdigh

Men geschut/ Ammonitie van oorloge/ Koegels en krupt

Men Schilden/ Swaerden/ Voogen/ Pijlen/ Piecken ende alderley handt-gheweer

Men Zadelen / Gouden ende Silberen Coomen/ ende wat tot Paerden vercierfel behoort

Men Paerden kleeden/ met Goudt / ende Silber ghebozuert/ als oock alderley Siagels

Ropias 97580000
100000000

766666

60520521

19006785

11733790

51225

2507747

15509979

503252

9925545

6463731

8575971

7555525

2525648

5000000

Bedraecht te samen dese schat Ropias 348226386

Bere-
reert in
Hol-
lants
gelt.

I Indien men alle dese Rijckdom souden willen reekenen naer onse wijsse/ reduceerende de Ropie tot vier-en-twintigh stuivers Hollants; soude bedragen

417. Mill.

417. Millioenen 871. duysent ende 663. Carolus Guldens ofte 417871663 :-:-
 Het moet niemandt wonder geven / dat dese Koninghen sulche schatten bes-
 sitten / om dat alle de Rijkdommen van de Princen / die ober langhen tijdt
 in Indien gheregeert hebben/ van haere boo2-ouderen zijn ghekomen/ ende heb-
 ben die haere naekomelingen naergelaeten/ welke schatten/ noch dagelijcx seer
 vermeerderen; want al hoe-wel hier noch Gout/ nochte Silber mynen te binden
 zijn/ soo wort het met groote menichte/ bande upt-landers haer toegeboert/ die
 het niet weder mogen upt-boeren.

Wp bevinden bp des Konincks boecken/ dat de Landen/ ende de Rijken van
 k'Handary, k'Haboye, Cassamier, Ghasame ende Bannazaed, Gouferat, t'Sinde ofte
 t'Hatta, Ganday ende Barampour, Bengale, Orixino, Odillo, Maloveagra, met sijn om-
 leggende plaetsen/ Dilley ende sijn omstrekinge/ jaerlijcx plegen op te brengen/
 6. Areb ende 98. Carroras; de welke naer dese Lants Calculatie bedraegt 174.
 Caroor 45. Lacq, Ropias, ofte 174. millioenen ende 500. duysent Ropias: komt de
 Ropias gerechent tot 24. stuppers Hollants/ 209. negen millioenen / ende 400.
 duysent Guldens/ ofte 209400000 :-:-

Ende dus deel koninkrijcken/ wat aengaet de regeeringe/macht/ende rijkdom-
 men deser Koningen; nu sullen weder heeren / tot de beschrijvinge van 't Ko-
 ninckrijk Gufuratte, in 't besonder.

Het XVII. Capittel.

Verhael hoe 't Koninkrijk van Gufuratten aen den grooten Mogor gekomen is.

Het Koninkrijk van Gufuratte, heeft noch ober 62. Jaeren verleden/ ghe-
 hadt haer eyghen Koningen; waer van de laetste was gheeten Sultan Ma-
 moet, dese sterbende liet achter een Soon genaemt Madofher, maer 11. ofte
 12. Jaeren out/ stellende ober hem als Moeder/ eenen Ehamet Chan; de welke
 als hy sach dat de grooten hem wepnich onderdanich waren; breefde boo2 sijn
 verrouden vriendt / (sonder Wader) ende sijn eyghen leven; soo heeft hy
 heymelijcke aen den Koninck van India (die doen binnen Agra was) gheschre-
 ven / in wat pijnkel hy / ende den jonghen Koninck stont / biddende dat
 hem wilde te hulpe komen/ beloobende Amadabat die Hooft-stadt is van het Ko-
 ninckrijcke/ hem tot een teeken van getrouwicheyt ober te leveren: Achabaer so
 een onberwachte gelegentheit ghekregeen hebbende / quam haestelijcke met een
 groot leger in Gufuratte. ende de Hooft-stad/ met andere Steden bekomen / ende
 met sijn volck beset hebbende; leyde de jonghen Koninck Madofher / met sinen
 Vooght gebangelijcken naer Agra: Madofchar nu 30. jaeren oudt getwozen zijnde
 kreegh tegenhepdt inde gebangenisse/ ende bledende van de gheenen die hem be-
 waerden / quam tot eenen Razia, die meest paelden aen sijn Vaderlijck Rijke/
 dooz sijn hulp/ verlijghende deel Steden ende Dorpen die achter aen laghen;
 maer eer hy hem in 't Rijk konde dast stellen / was des Koninck Achabars belt-
 obersten Chan Channa, met sijn leggher op sijn hielen; die met wepnich moepten/
 in korten tijdt wederom upt het Rijk (waer in hy naulijcx een jaer getweest had-
 de) gejaeght heeft; ende belettende sijn vlucht/ heeft hem weder gebangen gestelt:
 Madofher ober siende den Toorn des Koninck/ ober sinen misdaet/ oock ten laet-
 sten niet langer konnende lijden de schande/ die hem aengedaen wiert/ heeft hem
 gelaeten op 't secreet te gaen/ daer hy hem selben met een schaer-mes de keel afge-
 sueden heeft / ende heeft also het Rijk van Gufuratte gherustelijcke den grooten
 Mogor gelaten.

Generael
 van des
 Koninck
 Landen
 en Rijk-
 ken.

Het XVIII. Capittel.

Door wien't Koninckrijck van Gufuratte besliert wert.

Koninckrijck Gufuratte wort beheerst van eenen Gouverneur Generael/ onder wien alle andere Gouverneurs staen/ ende de selbige moeten reet-
 sieninghe gheben/ houdende sijne residentie binnen Amadabat, welke de
 Hoofst-stadt is van dit Rijk; de Gouverneuren worden dichmaels verandert/
 ende en duren niet langer/ dan't den Koninck ghelieft / ofte naer dat hy de per-
 soonen ghesint heeft; sulchs dat dese Gouverneurs geen seckerer blijf-plaetse
 en hebben/ meer soeckende haere saken te bullen/ als het gemeene Lands wel-
 vaeren te bebozderen; want soo wanneer sy verstaen/ dat een ander op de komste
 is/ soo sullen veel van de boornaemste Kooplsuden/ met valsche beschuldighen/
 in groote Somme van gelden condemnieren / naer dat sy weten die van macht/
 ende vermogen te zijn/ waer tegens de aengeklaegdens niet hebben te seggen/ dan
 de opgeleede Somme op te brenghen/ ofte worden in de gevangnisse geworpen/
 ende soo lange geslagen/ ende gepijnicht / tot dat sy de ge-eyste Somme voldoen.

3 Gou-
 verneurs
 heerlijcke
 staet ende
 Hof-hou-
 dinghe.

In dese staet hout hem den Gouverneur Generael seer magnifich; wanneer
 hy upt-rijdt wert bergheselschapt/ met alle den Adel/ ende groote meenichte van
 Ruyteren/ booz hem gaen sijn Ollyphanten/ met kostelijcke kleden/ blaggen/ en-
 de alderley Trompetten/ Schalmepen / ende Trommels versien; binnen sijn
 Paleys wort konincklijcken ghedient/ ende wordet niemandt toeghelaeten met
 hem te spzecken sonder consent; eens ter weecke sit hy ter openbaere Audien-
 tie/ op des Konincks sit-plaetse/ om recht te doen/ daer een peder toeghelaten
 wort/ sijn klachten upt te storten; heeft geen Raetsluden ofte Kerhteren van
 den Koninck gheozdonneert; dan in sware saecken roept eenighe van de grooten
 hy hem/ nochtans soo/ dat hy alles naer sijn sin bestiert / sonder datter pemant
 Appel berleent wordet; waer door de anderen/ die als Raetsluden ghebruycht/
 ofte gheroepen werden/ wepnigh hebben te seggen: alle boeten/ schattinghen/
 ende chynsen komen ten profijte van de Gouverneurs / dat jaerlijcks een on-
 ghelooijcke Somme gelts op-brenghet: dese Gouverneurs Generaels/ ofte
 Vice-Koningen sijn ghemeenlijcken Hartoghen ofte Omme-rauwen/ ende
 Heeren van 3 tot 5 dupsent Paerden/ daer van't inkommen van den Koninck
 treken; al-hoe-wel sy ordenaerlijcken maer 1. a. 2. dupsent onderhouden / de re-
 ste ghenieten tot hare staet/ ende Mooschen oberdadighen pracht; dese inkom-
 sten komen meest van de Landen/ want van het ghezaerde ghentet den Koninck
 een derde/ ende het resteerende blijft booz den Bezaepder.

Jaerlijck-
 se inkom-
 sten van
 Gufu-
 zatten.

De inkomsten van Gufuratten plachten booz desen te wesen 150 tonnen
 Goudts/ dan sijn dooz de ghewesene sterften/ ende meserien alhandts by wat
 vermindert; de Tollen van Brochia bedroeghen te dier tijden 126 dupsent Ma-
 moedy, dat is naer onse wijse te rekenen 10¹ stupber booz een Mamoedy, 67200
 Carolus Guldens; ende de Tollen van Brodera, brachten op 400000 Mamoedy,
 makende 2133333;6:10¹ Carolus Guldens.

Het XIX. Capittel.

Wat Vyanden Gufuratten heeft.

LAndt van Gufuratta heeft geene openbaeren / ofte wettighe Vyanden / daer booz hem behoef te Wapenen; alleenelijken woonen in 't gebergte eenige Raydas ofte Koninckrieks / die op den roof leven / ende de Dozpen / belden / ende repfende Caffilas dickmaels verooven / sonder dat die van den grooten Mogor konnen overheert worden / alsoo door den banck beter Soldaten zijn / dan de Mogollen; daer zijn sommighe van dese Raydas ofte Koninckrieks / die 3. a. 4. duysent Mannen soo te Paert / als te voet / onder haer ghebiedt hebben; ende wanneer met ghevelt van de eene plaetse worden bezeven / bluchten naer een andere schuyt-plaetse / daer van de weghen de partpen onbekent zijn: behalven dese vyanden / so zijnder menighe van sluyp-dieven ofte haesaert loopers / die de repfende luden in de weghen menighmael af-setten / ende doot-slaen / 't en ware dat sy hoop hadden eenigh rantsoen te krijghen / wanneer sy de Persoonen gebangen met haer boeren; sy houden met troupen op de boornaemste passagien / somtijds 20. 40. 50. 100. jaer oock wel 4. ofte 500. soo te Paert als te voet sterck; sulckx dat men niet / dan wel gewapent / ende met Soldaten wel versien / dese Landen bereysen mach.

Het XX. Capittel.

Hoe, ende by wien de Justitie in Civile, en Criminele saecken wort bedient.

Alle kleyne / ende civile saecken worden by den Coutewael ofte Schout afgedaen / ende gebeurt ghemeenlijcke / dat die eerst komt klaghen boven leyt / schoon in sijn saecken ongelijck bevonden wert; want by haer is een spreck-woort / Eerst slaen, daer naer reden verstaen; soo dat een Persoon die met pemandt in verschil gekomen is / ende sijn klachten eerst doet / het meeste gelijk heeft / alwaert sy sijn weder-partye grootelijcks te kort gedaen hadde / dat soo by haer wert geobserveert; sonder naer eenige politie / oft gheschreven rechten haer te schikken.

Den Schout doet alle kleyne saeken af.

De Criminele delicten / ofte half-saeken / werden by de Gouverneurs bande Steden / ende eenighe van de aensienlijcksten onder haer (die den boozs Gouverneur daer toe begeert te roepen) afghedaen / ende by de Coutewael, ofte Schouten ter executie gestelt: Van so de deliquanten van vermenigen zijn / worden met geldt-boeten by ghelaten; welcke boeten (als mede alle confiscatien van goederen / komen ten proffite van de gemelde Gouverneurs / waer door selden gebeurt / dat pemandt van vermogen (hoe groot hare misdaden mochten wesen) aen de lijbe / ofte metter doot gestraft werden; de armen / ende kleyne dieven / worden met een grooten sweep (Siamback genaemt) ettelijke daghen naer den anderen gheslaghen; hups-bzaecke / ende groote Diefstal / wordt met handen / ende boeten af te kappen / ghehanghen / ofte onthalt te worden / ghestraft / ten ware met gelt haer konde by maecken: Soo eenighe roovers gekreghen worden (die geen rantsoen konden op-bzengen / worden het hooft af-gheslaghen / ende met het lijff op staeken langes de weghen gheselt; Doort-slagh houden wel booz de swarste dilect / daer de strengste straffe ober doen; daer naer ober spel (insonderheydt soo by pemandts Vrouwe van staet gebeurt waer) om welck.

De Gouverneurs alle Criminele en half-saeken.

welck te vermijden / in alle steden openbare hoeren geleden worden; de welcken aen de Schout hare contributie op-bringen; dese machmen byzelijcken ontbieden/ ofte in haer wooningen gaen; 't welcke eer boozt/ Eer/ dan schande onder haer gerekent wort: Wanneer eenige feesten houden/ meenen niet brolijck geweest te zijn/ by aldien foodanige hoeren (om te dansen/ ende singen) by haer niet gehad hebben.

Het XX. Capittel.

Hare voornaemste Wapenen ten Oorloge.

Hare
Wapen-
nen.

Here boozmaemste Wapenen ten Oorloghe zijn veelderhande soorten van Lont-roers/ (van byer-stooten/ ofte Snaphanen weten niet) die hier te lande de ghemaecht / ende upr Persia ghebracht worden; boozts pylen/ ende Booghen / daer mede sy meesterlijck omgaen / ende baerdich schieten: de Ruyters voeren gemeenlijck een Boogh/ ende een Hoocher met 40. ofte 50. Pylen/ boozt der een Schilt om de hals/ ende een Piechjen in de hant/ die sy naer haer partye werpen/ boozt hebben op haer syde een Sabel ende op haer ander syde / een Ponjaert/ die sy Ginder ofte Cattary noemen: de Ruyters die van vermogen zijn/ voeren ring-colder s/ ofte malie-rocken/ tot haer knieden streckende; seer wepnich hebben storm-hoeden / also vermits de hette van de landen/ te swaer om dzagen vallen: De Soldaten te voet/ die geen roers hebben; voeren een Boog ende Pylen/ met een Spies van 10. ofte 12. voeten in haer hant/ die sy alvooren na haer Opanden werpen / alsoo de Booghen ghebruycken; want hebben de erbarentheyt niet/ de piecken tegens den inval bande ruyterpe te stellen/ ghelijck in onse landen in gewoonte is; oock houden sy in 't velt geen vaste geleederen/ maer loopen met bollen toom overhoop/ op/ en doozt malkanderen/ hare troupen ofte regimenten verdeelende in 3. ofte 4. partpen sonder de Booztocht/ Battalie ofte Achter-wacht te weten; in 't gevecht gebuycken veel Olpyhanten/ op haer ruggen hebbende biertante hupshens / daer inne leggen 2. ofte 3. Haecken/ ofte Bassen/ met pennen (gelijck de Steen-stucken op de Boots ende Chaloupen) in de booznoemde hupshens vast gemaecht/ met 3. ofte 4. Mannen daer by/ om de selve te lossen/ laden/ ende goubernerer: met dese Olpyhanten gaen sy gemeenelijck in de Battalie/ om haer te dienen tot Bozstweeringen; dan gebeurt dickmaels dat de boozschreben Olpyhanten / doozt Byer-werken (diese gelijck in Nederlandt/ van veelderhanden slach ghebruycken) van partpen/ foodanigh werden beschadicht/ datse op de loop komen / ende groote schade onder haer eygen volck veroorzacken; doozt dien haer opsitters die niet moghelijcken zijn te bestieren: sy ghebruycken veel Gheschuts/ ende eenighe van upnemende grootte/ welcken de Olpyhanten boozt-trecken/ ende schijnen ober langhen jaeren ghemaecht te zijn; maecten oock goet Bosse-krupdt / doch niet soo krachtigh/ als van onse landen; sy hebben oock koopere Trommels en Trompetten / waer mede sy de Soldaten tot den strjdt herwecken: wanneer de Koninck ofte eenige Krijgs-Obersten te Velde legghen / beslaet het Leegher een groote plaetse / ende dat wonder is / reysen niet meer als 4. ofte 5. van dese landts mylen op een dagh wanneer sy het Leegher op-slaen / soo stellen sy haer Tenten / dat het de manier van een Stadt ghelijck / want 't wort met Straten onderschepden / in de welcken alle dinghen / die tot des menschen onderhoudt

noodt

Houden
geen slag-
ordes in
't veld-
ten.

Ghe-
bruycken
Olpy-
hanten
inden
Oorloge.

noedig zijn / verhoft werden; ende wiert dit Leger met sodanige goede ordere opgeslagen / dat weder weet hoe verde / ende naer bp / hp zijn Tente van des Konincs / ofte opperste Velt-oberstens Tente setten mach / also niemant op een musquet-schoot daer ontrent mach bp komen.

Het XXII. Capittel.

Van de Inwoonderen van Gufuratten.

De Inwoonderen / ende ingeboornen van Gufuratta plegen eertijts *Wepden* te wesen / met de gheemeene naem Hindoy genaemt; maer naer dat sy van Tammerlaen overheert zijn getweest / soo zijnse ten deelen Mahumeristen geworpen; daer en boven zijn hier voorts Persianen, Tarters, Arabiers ende Armijniers, ende schier van alle Natien upt Asia, ende Europa, behalven Chinesen, Japanders, ende Joden, die om verachtfaenheyt daer wepnich ghebonden worden; de rechte inwoonderen van 't Koninckrijck van Gufuratte, worden met de gheemeene naem van Benjanen genaemt; de welcke de Portugesen (gebroochen) Bandan heeten van wiens gedaente / Seeden / Kleedingen / ende Manieren / wy hier onder een wepnich willen spreken.

Het XXIII. Capittel.

Vande Gedaente ende Kleedinge der Benjanen van Gufuratto.

De Benjanen ende Gufuratten, zijn van coleur geelachtig ende sommige wat witter; men bliut vrouwen onder haer, die in wijsheyt / ende schoonheyt de Portugessche vrouwen te boven gaen / en vooz de Nederlantse niet behoeven te wijcken; zijn gefatfoneert van aengesichte / lijf / ende leeden in alles gelijk die van Europa / uptghenomen de Coleur; haer kleedinge is een witte enkelde rock op 't bloote lijf / van den hals af slecht / ende enkel om 't lijf / tot beneden toe ('t welcke sy Cabaya heeten) ende inde sijde / onder den slinckter arm / met banden toe ghebonden; de Schoenen van root / ofte swart leer / vooz scherp / ende omghekront; de Saert afgheschooren als de Turcken / behoudende alleen de knebels; draghen op 't hooft / ghelijck de Mooren / ende alle Indische volckeren / Tulbanden van sijn Lijnwaet / ofte andere sijde stoffen gemaecht; die sy veelmaels om 't hooft winde; recht onder 't hapt / aē de sterre van 't vooz-hooft / strijcken alle morgen een wepnich Sandelhout met water gemalen / ende daer 4. ofte 5. grepnkens sijs op geklopt / het welcke de Bramens, ofte Papen doen / zijnde een seckere superstitie van haer wet / ende betekent / datse dien dag haer gewassen hebben; want zijn van nature so reyn ende puntig / datse wanneer haer gheboegh doen / ofte water maecten / aleer sy eten / haer altyt wassen; hebben ghemeenlyck het naechte lijf besmeert met Sandale ende ander wel-riekende krupden / daerse wondere goede vrienden van zijn / ghelijck alle de Indianen; haer Vrouwen gaen met ongedekte aensichten langhens de straten / ten waere vermooghende luyden / die haer Vrouwen ofte Pallancijs ghedraghen worden; sy eten ghelijck de Mahomeristen / ende andere Indiaensche Natien op der aerden neder; in haer Hupfen / ende vergaderinghen sitten altoos op matten / ofte Tappijen op der aerden ghespreydt / naer peders vermooghen / ende lacten altoos haer

haer schoenen door desdeur staen/ soo datse barboers in haer hupsen gaen/ waerom gemeenelijche de schoenen de hielen neer- haken/ om de moeyten te spaeren/ van 't elckens upt/ ende aen te doen. De Benjanen, ende Heydenen haer Vrouwen hebben maer een doeck om 't lijf als sy upt- gaen/ die haer bedeckt van boven 't hooft/ tot de knie toe/ sommige draghen kleyne lijfhijs/ die effen onder de Armen/ ende bozsten komen/ die sy met banden toe binden/ ende boozts bande bozsten tot de navel alrijts bloot; hebben ringen door de neus/ om de beenen/ teenen ende den hals/ oock aen elck een arm ende beyde de handen 7 ofte 8 ringen ofte Manilijs, sommige van silber ende gout/ ofte ten minsten vergult die 't vermogen/ het gemeen volck van glas/ 't welcke is de gemeene dracht van alle Indiaensche vrouwen; haer hinderen loopen altemet tot 3. 4. & 5. Jaeren naecht sonder eenighe schaemte/ soo wel de meyskens als de knechtens.

Het XXIV. Capittel.

Vander Benjanen handelinghe, ende verscheide gebruycken.

Benjanen
niet zijn
kloethe
ende sub-
tyle van
daer af.

De Benjanen drijven stercken handelinghe ende traffiq in alle koopmanschappen/ als koozn/ kattoene/ Lijnwaet/ Anil / ende andere waren/ principaelijche in alle edele ghesteenten/ daerse wonder op geslepen zijn; sy zijn uyttermaten subtyl/ ende scherpfinnig in alle rekeninghe/ en schijben/ so datse hier in niet alleen alle andere Indianen, ende omlegghende natiën te boven gaen; maer oock als de Portugesen/ Engelschen/ ende Nederlanders/ dies halven deel voordeel hebben; waerom by de Mooren heel boozschijbers gebuycht werden: Onder de Benjanen zijn veel maeckelaers/ seer gedienstich ende subtyl in koozen/ verkoopen/ ende met de tonge te hangen aen beyde de sijde; zijn loos om yemant te bedrieghen/ die met den handel niet bemoeven; gheneeren haer met winckel te houden van alderley koopmanschappen/ ende eetbare waren/ uytghefondert vleesch/ ofte pels dat leven ontfanghen heeft; hebben booz een ghebuych/ dat niemant sijn neeringhe mach veranderen; dan volgen alrijt het hant- werck van haere Ouders/ ende trouwen onder haer met Dochters van de selfde hantwercken/ neeringhe ofte ambachten; dan 't gebeurt somtijts wel/ dat een Jongman ende Dochter/ die beyde haer Ouderen oberleden zijn/ aen malhanderen trouwen/ die dan upt hare geslachte gestooten wordende/ met haer beyde een Caste, ofte geslachte op haer selven maechen; om dese reden geschiet het datter eenigen (doch weynig) Jongmans zijn/ die onder haer geslacht geen Dochter naer hun welghebalde kommen binden/ ongetrouwt blijven.

27 Geslachten
die onder
malhanderen
niet mogen
vermaeg-
schappen.

Onder de Benjanen zijn behalven dese onderschepdene soorten van neeringhe ende hantwercke/ noch 27 geslachten/ die haer onder malhanderen niet moghen vermengen: Hyljckende so komen de Ouders van de Zoon/ aen de Dochters vader/ ende belooben een sehere somme gelts booz de Dochter/ tot datse met malhanderen verdraegghen zijn/ want men niet de Dochters seiden houwelijck- goet geeft/ dan alleenelijche sommige Juwelen/ als goude Braselcten/ Oor- ende Arm- ringen/ ende weynig hupstaet/ als een ledelant ofte karel/ met haer bedde/ ende toebehooren/ Potten/ Pannen ende ketels/ naer peders staet; sy gebden de hinderen seer boeg aen malhanderen/ van 4. 5. 6. 7. ende acht Jaeren/ soo dat een Dochter ghekomen zijnde tot 10. ofte 12. Jaeren/ dat den rechten tijt is/ om bequaem te zijn/ tot het werck des houlijck/ ende hinder- teelinghe (al- hoe- wel van

van 8.9. ende 10. Jaeren veel byfleepen) fal qualijcke aen een man geraecten/ als teken onder haer/ dat niet eerlijcke gehouden/ ofte van geen brome Ouders gheboren is/ daer ſp ſoo ſuperſtitieus in zijn/ als eenige natie van de gantsche Aertbodem: Wiſſe Bzuploft ſullen houden/ ſoo beginnen 14. daghen te booren/ alle daghen tot den dag bande Bzuploft met een groot getal van Crommelen/ Crompetten/ ende Beckens/ ende duert wel 14. daghen daer naer dag/ ende nacht/ met ſoo groot gheluyt/ datmen hooren noch ſien mach; den dagh van te trouwen ghehoemen weſende/ ſoo vergaderen de vrienden van beyde zijde/ ende ſitten by malkanderen op de bloet in 't hups/ rontom een Dper/ ende leyden de Bzupdegom/ ende de Bzupdr daer bymael om / met ſodaughe woorden/ die door de Bramenes tot een ſegen geſproocken worden/ waer mede het houwelijck bevestiget is; ende is te verſtaen / dat by aldien de Bzupdegom binnen dien tijt/ bymael rontom het byer gelept woer/ ſubitelijcke quam te ſterben/ ſoo vermacht de dochter een ander te trouwen / dat anders in haer wet niet toeghelaten wert/ alwaer 't ſchoon malkanderes niet beſapen hadden; al-hoe-wel dit gebodt allenelijcke ſeer ſtreng onder ſommige/ende booznamentlijcke bande ſecten (Bayera geheeten) onderhouden wert/ ſoo vermogen in 't generael/ by haer cerſte Vrouwen gheen hinderen krijgende/ met conſent bande ſelbige/ een ander te trouwen/ Jae tot de derde toe; dan blijft de eerſte alrijt 't hooft/ ende Vrouwe van 't geſin/ waer dooz menichmael groote queſtien / tot hartſeer bande mannen onder haer ontfiaen/ gelijk wel af te meten is; de man ſtervende/erben de Sonen het goet/maer moeten haer moeder onderhouden/ al haer leven lanch/ met een eerlijck penſioen/ oock haer Suſters tot dat ſp vrouwen.

Het XXV. Capittel.

Van de *Bramenes*, welcke zijn der *Benjanen*
Minifters ofte Priefters

De Bramenes welcke zijn der Benjanen Priefters / ende Miniſters van haer Tempels/ ende Duppelſche Afgoden/ daer in ſtaende / zijn de eerlijckſte/ ende gheachtſte natien onder de Indiaenſche Heydenen/ hebben groote authoriteit/ ende aenſien onder 't volck/ want ſullen gantsch niet up trecken ſonder haeren raedt / ofte goet-duncken; ende op datmenſe mach kennen / en van anderen onder ſchepden/ hebben ober het naect lile lijf / te weten van de ſchouders dwers over 't lijf nederwaerts / tot beneden aen de Gogdel/ ofte doech onder de armen / 3. ofte 4. hoozdekens gelijk zegel-garen / waer mede men haer kent/ ende ſullen die nimmer afdoen/ al foudet haer leven koſten / want haer ſuperſtitie/ ofte Wet alſoo hout; ſp gaen meeft naecht / uptghenomen rontom 't lijf een doech ghelwonden / die haer ſchamelhept bedecht; hebben oock ſomwijlen alſe uptgaen/ een enckele linnen kadoene Rock (die ſp Cabay heeten) ſlechts aen 't lijf van boven tot beneden/ ghelijck andere Benjanen ende Heydenen doen; ſp draghen op 't hooft eenen witten doech / ſommighe reyen om 't hooft gebonden / daer mede ſp haer hupz bedecken/ 't welck ſp nimmermeer af-ſcheeren/ dan lanch en op-geblochten dragen/ als de Vrouwen/ hebben ghemeenelijcke aen haer ooren goude ghedrapde ringhen hanghen / als oock het meeftendeel van de andere Indianen; zijn ſeer ſubtyl in haer reecheninghe ende ſchrijven / ende ſcherpſinnig/ daerom maechen de andere ſlecht Indianen/ ende 't gemeenen volck wondere beuſelin;

Bramens
hebben
groot
aenſien.

beuselingen/ ende grillen diers van haer Religie ende superstittien / ende de ghe-
meene man gheloofst haer als Propheten ; het geene haer des morgens eerst in 't
gesichte komt/ dat aen-bidden sy den gheheelen dagh ; dese Bramenes onderhou-
den oock seekere vastendaghen in 't jaer / ende dat met soo groote abstinentie/
dat somtijts 3 ofte 4 dagen sijn sonder eten ; hebben oock Pagodes, ende Afgoden/
wiens dienaers sy sijn/ daer sy wondere Historien / ende Miraculen van vertel-
len/ ende segghen dat dese Pagodes, ende Afgoden menschen by haer sijn geweest/
ende dooz haer heyligh leven / ende goede wercken in dese Werelt gedaen/ sijn
dooz haer verdiensten in 't ander leven heylighen ghewozden / alsoe met miraculen
dooz den Dupbel geopenbaert hebben ; ende dooz haer bebel hare Figuren afge-
maecht/ in de selijchste/ en grouwelijchste forme/ die men soude mogen versieren ;
dese bidden sy aen/ en doen haer offerhanden met veel Dupbelsche superstittien/ en
gelooben bastelijcken/ dat het haer Advocaten/ ende vooz- spraken by God sijn/ ge-
looben oock datter een God is/ die 't alles regeert / ende dat de zielen onsterflich
datse van het eene lijf/ in 't ander loopen/ soo wel van beesten als van menschen/
sijn/ maer naer hare verdienste / na de wet van Pythagoras , wiens Discipulen sy
seggen te wesen/ Als een Bramenes sterft/ so vergaderen alle de vrienden/ ende ma-
ken een Put in de aerde/ daer sy veel hout/ en goet in smijte/ ende wesen- de pement
van macht/ wel- riechende Sandalen- hout/ ende andere krupden/ Rijs/ koozn/
ende andere spijse/ Meel/ veel Olje/ om dat het byer te beter branden soude/ ende
alsoo smijtense den dooden Bramenes daer in/ ende dan komt sijn Vrouw/ ghelept
met veel speel- luden/ ende haer naeste vrienden/ al singende eenighe liedekens/
ofte lof- sangen van hare Mans leven/ ende de vrienden geven haer eenen moet/
ende versterckinghe/ datse haren man getrouwelijche wil gaen volghen in de an-
dere Werelt soo neemt sy van hare Jubweelen af/ ende deeltse haer maeght-
schap/ ende sprinckt al blydelijch/ ende lachende in het byer/ ende wozt terstont
van de ommestanders met hout/ ende Olie verstop ende versmoozt/ ende alsoo
met hare Man tot asche verbrandt ; ende soo 't saecke ware/ ghelijck nu da-
ghelijcks veel meer als in voozleden tijden ghebeurt / datse haer niet met ha-
ren man willen laten verbranden/ soo snijt men haer haren tot de gront af/ ende
mach haer leven- daghen geen klenodien / ende Jubweelen meer draghen ; daer
veel Mooren sijn/ wozt het verbranden van de Vrouwen met hare Mannen
niet toegelaten/ als strijdende tegens hare Wet ; niet teghenstaende koopen dick-
maels de Gouverneurs met gelt om/ ghelijck ick ghesien hebbe in de Stadt
Brodera van een Jonge Vrouw / die haer selven lebendigh met haren dooden
Man verbrande/ naer dat den Gouverneur met 200 Ropias tot consent daer toe
bewillight hadde/ waer van de Historie aldus is.

Het XXVI. Capittel.

*Historie van een Benjaense Vrouwe , die haer met des selfs afge-
storvene Man , levendigh verbrande.*

Benjaen-
se vrouwe
verbrant
haer le-
vendigh
met hare
afgestor-
ven man,

Een Benjanen, schryver van den Gouverneur Fasol Chan, van sijn Heer upt-
ghesonden zijnde op de naest- ghelegene Dorpen/ om de pachtinge in te vooz-
deren ; wozt op den wegh van sommige dieben/ ende struyck-roovers ober-
vallen ende vermoort ; waer ober sijn huys- vrouwe sodanighe dooeshepdt maech-
te / datse enchel met haren dooden Man begeerden te sterben / niet teghen-
staen

staende hare Vrienden sulchs sochten te verhinderen / ofte haer van ghedachten te doen veranderen; dan siende dat onmogelijke was / haer booznemen om te setten/hebben consent van den Gouverneur versocht / ende met een schenckagie verkreghen; maeckende huppen de Stadt ontrent de kant van de Rebie / een ront hupshen van dzooghe tacken van boomen / ende andere licht-bzandende materie; in dit hupshen wiert den oberledenen gelept op een groote hoop hout; alwaer de Drou vergeselschap wiert / met een bly / ende vrolijch gelaet / gaende aen de kant van de rebiere / om haer te wasschen / daer een kleeft aen trock / met Safferaen / ende andere krupden besmeert; hare halsbant / Arm ende goude Oor-ringhen / hare Vrienden omdeelende / gaende naer het hupshen / alwaer sy eenmael rontomme gingh / met een onbertsaeght aengesichte / van haer Vrienden doozlof nemende / is in 't hupshen gaen sitten / steckende met haer eyghen handt den brandt op diverse plaetsen aen / die van de vrienden / met gieten van eenighe potten Olve soodanigh wierdt verandert / dat in weynigh tijds tot asfche verbrant was: Soo haest als de brandt verhef / namen de vrienden / ende ommeftanders / soo Mannen / als Vrouwen / malkanderen in den arm / ende maecten soodanigh gheschrey / dat men geen kermen / ofte schreeuwen van de bzandende Drou hooren konden; het was een vrouw-persoon / van aensien 22 of te 23 jaren oudt / ende liet een kindt van ongebaer 3 maenden achter.

Het XXVII. Capittel.

Verscheide gheloof, ende Godts-diensten der Benjanen, ende van de eerste Secte Ceurawaeh.

De Benjanen hebben onder haer 83 groote / ende menighe van klepne Secten / soo dat schier peder gheslacht / ofte hupsgesin een besonderen Godtsdienst heeft; niet te min wordender nochtans hier de booznaemste ghestelt / als Ceurawaeh, Samaraet, d'Goegy ende Binsou: Wy sullen van peder haer Religie / coustume / ende maniere / soo veel kortelijche beschrijven / als tot onser kennisse / ende er barenthept ghekomen is.

De eerste Secte ghenaemt Ceurawaeh, sullen geen dinck ter Werelt dooden / dat leven ontfangen heeft; ende op dat niet onbersiens eenigh ghedierten / als Vliegen / Wormen / Muggen / &c. souden ombzenghen ofte overtreden / soo draeghen hare Leeraers / ofte Papen een doech booz haer mont / ende een besempjen in haer hant / waer mede ober straet gaende / de wegghen beeghen / al eerste daer ober goen sullen; mede wanneer sy gaen sitten / maken de plaets eerst wel schoon / op datter geen gebierte onder haer lijf soude verplettert ofte gedoot werden; dese Papen hare kleeedinge / is een enckel kleetjen aen haer lijf gebonden / ende het bovenste lijf naekt / daer sy een stuck laecken / van een Schapen vacht geweeven / om-gheslagghen hebben; haer eene arm is bloot daerse een houten ge-draepden pot aen dragen / wantse kioochen booz haer selven niet / nochte dzincken geen hout water / van breefe daer eenige klepne gedierten in wesen mochten / die sy (als booren gemelt) om 't leven brenghen souden; om welck booz te komen / maecten haer dzinck-water ober 't byer eerst warm / dat in de andere Benjaen-sche hupsen van hare Setten gedaen wort / alsoe geen byer / oft licht in hare hupsen moghen ghebupcken; sy gaen dock by nachte niet upt haer huppen / nochte mach niemandt van hare geloove by nacht eten / en dit alles upt breefe

Van de
vree
booz-
naemste
Secten
der Ben-
janen.

daer eenige gebierte dooden mochten: De papen gaen bloots-hoofds/ ende barre-boets / met een swart / ofte wit stockken inde handt / 't welck haer teecken is / waer aen mense kan kennen/ want daer is onderschept tusschen de swart / en de witte-stockken/ als mede inde kleedinge/ ende Ceremonien/ sulchs peder particulierlijcke te beschrijven / te langh / ende verdzietigh ballen soude; in't gemeen gheloooven niet / datter een Godt is / maer segghen / dat alle dinghen dooz gheluck / ende ongeballen geregeert worden / ende dat die wel ontfanghen sal; wanneer men haer vzaeght / wat wel-doen is / soo segghen sy / veel baste / ende Aelmoessen te geben; sy bidden aen een Sanct / ofte hepligh / die sy Tiel Thencker noemen / die haer dese Wet gheleert heeft; als men haer vzaeght / wie de goede wercken als baste/ ende Aelmoessen te gheben / wederom beloonen / ende de ondeughdige wercken straffen sal/ soo antwozden sy / dat het geluck / ofte de Fortupne / die weder vergelden / ofte naer verdiensten straffen sal / in teghendeel / dat die beel rampes op der Aerde ontmoet hebben/ oock beel onghelucks hier naer weder-baren sal; wyders gheloooven dat de Lucht / Wolkken / Aerde / Sonne / Maen/ Sterren / Waeter / Dee / Boomen / Metalen / ende alles wat in Hemel ende op der Aerde ban sich selven is / sonder pematics toe-doen/ ofte hulpe ghemaeckt is / mede datter twee Sonnen ende twee Maenen sijn / die dagh ende nacht malkanderen verbangen / ende berpoosen; dat de Windt ban sich selven waepdt/ ende dat de Kegghe/ Donner/ ende Blixem/ naer haer wel-geballen / hart ende sacht boozt-komen; sy gheloooven oock niet datter een Hemel / ofte Hel is / maer dat boven haer Hoofst / Lucht / Sterre / Son ende Maen / op de maniere als een Hemel ober een bedt-sceede ghehanghen is / dat wanneer de Mensch komt te sterben / de ziele datelijcke in een ander Mensch / ofte Beest oberbaert/ naer sy met goede wercken / ende devotighe ghebeden aen haer heplighen verdient hebben; wanneer nu dese zielen ban de oberleedenen in een ander Mensch/ ofte Beest/ hoe verachtelijck het soude mogen wesen/ verhuys / soo baert de selvige altydt in een Wyfchen / ofte dat ban feminine geslachte sy / ende wozt bande selve wederomme geboren / ende ter Werelt gebzacht/ wanneer sich dan ban nieus-op aen de Fortupn/ ofte noot-gebal moet onderwerpen; in Somma gheloooven dat alles dooz de Fortupn / de ghenaeinde Tiel Thencker, om haer te dienen gestelt is.

Wozden
ban de
andere
Setten
beracht.

Dese Sette wozt ban alle de andere Benjaense Casten seer beracht / ende booz een verdoemde Sette gehouden / hare gemeente dagelijcks bermanende/ booz de selve haer te wachten; moghen in geener maniere met dese Ceura waechse eten/ drincken / nochte met haer boeten in hups treden / jae alwaer het om haer eyghen lijf te berghen / by aldien een wilt-gedierde haer verflinden / ofte pemandt haer vermoozden wilde / ende dat met in haer hupsen te gaen / de doodt ontkomen mochten; wanneer eenighe bande by anderen Setten by ongeluck aen haer lijf quamen / soude sijn gantschelichaem / ende alle kleederen moeten laten wasschen/ ende eenige daghen penitentie met baste/ ende bidden moeten doen/ al eer sy wederomme inde menighe mochte werden aengenomen.

't Fatsom
han haer
Ter Tempelen.

Hare Kercken / en Tempels (die sy de Rale heeten) sijn in't bierkant gebouwt / sijn boven plat / in het oost-eynde in het midden met een ierkerk gat gemetselt / waer onder haer autaren/ ende afgoden hupshens staen / vertoonende de gedaente ban een Piramide/ met trappen ontrents ellen hoogh opgaende; op welcke trappen beeldenisse ban haerder verstorben Wozsaten hoogh boven den anderen staen/ pder naer dat sy goet gheluck binnen sijn leben gehad heeft; dese heplighen sijn

zijn van hout/steen/papier/ &c. ghemaect/ ende op sit-plaetsen met veel lampen om-hanghen/ die sy op den avont op-steken om te lichten; sy houden booz een bande booznaemste stukken haerder. Wel/ s mozzghens booz datse haer ghewasfchen hebben/ in dese Tempels te gaen; de maent Augusti is hare grootste/ ende besondere maent van heplighe feesten/ ende vasten daghen/ waer booz blinde-lijche gheloooven van alle haer sonden ghesuybert te werden; daer zijnder onder haer die hoven de nature 20. 30. ja 40. dagen naer den anderen kommen vasten/ sonder eenighe spijsse te nuttighen/ allenelijck dincen weynigh/ met eenigh ge-beeben hout dat bitter is/ vermenght/ t welcke t lichaem boetsel geest/ ghelijck sommighe ghesten hebben/ die booz de waerheyt berklaerden in 15. 20. ende 30. daghen geen spijsse dan t booz-sepde water ghenutticht te hebben; in t midden van dese maent Augusti/ komen de gantsche menichte in haere Tempe-len by den anderen/discoureren van hare afgestorven hepligen/ ende hoe sy haer in t leven hebben aengestelt; de Papen/ ende Priesters in t midden onder den hoop sittende/ met doechen booz de mondt/ om dat (gelijck vooren gemelt is) gee-nige lebendige gebierten dooden soudn; sy en gebzupken geen boechen/ om de ghemeene pedts booz lesen/ dan alleenelijcke de legende bande afghestorven heplighen teghens malkanderen te verhaelen; wie in dese kercken komt/ moet Alemoessen gheben/ in een groote kopere-becken/ dat daer booz de Godt staet/ ghegheben hebbende/ worden met ghedreben Sandelhout/ ende andere welriechende krupden over t lijf/ ende klederen bestreechen/ dat een groote eer aen haer is; onder tusschen by den anderen sittende (dat gemeenelijcke 3. ofte 4. uren aen loopt/danssen/ende singen eenige Speelers/ die daer toe zijn gehuert ende upt de bekommen Alemoessen betaelt worden: Hare dooden verbranden sy/ behalven een kindt/ dat noch gheen dyp Jaren oudt is/ datse inde Aerde begraven; de Vrouwen naer t overlijden van de Mannen/ moghen niet wederom trouwen/ maer moeten inde weduwelijcken staet haer leven eyndigen; wat haer trouwen/ bruplosten ende andere ceremonien aen-gaet/ komen met de andere geslachten meest ober een; peder een doende/ naer sijn staet/ ende vermo-gen kan lyden.

Dese secte/ moghen alle die begeeren Papen ende Priesters worden/ wanneer maer haere kledinghe aen trecken/ ende hun hepligh leven naer volgen; waer upt licht te bemercken staet/ dat de geleert heydt by haer niet seer groot moet wesen; de Vrouwen werden van het Priester-ampt niet geslooten/ maer moeten ober de 20. jaren out wesen/ daer de Mans-persoonen van 7. 8. ende 9. jaren inge-laten worden; de Papen houden geen gemeenschap met Vrouwen/ alsoofse rep-nighheit aen de Goden van t geluck belooft hebben/ even ghelijck de Baginnen aen t Klooster; Wanneer een ghetrouwt Man/ ofte Vrouw-persoon gheseltelijck worden wil/ soo moghense hare gheseltschap verlaten/ sonder dat de verlatene een ander te trouwen geooploft wort/ maer moeten haer leven alsoo in eenfaem-heyte eyndighen; mede zijnder getrouwen/ die binnen haer leven malkanderen repnighheit loden/ ende hun alsoo de plicht des Houwelijck onthouden; maer dit siet men meer onder de Ouden/ dan jonghen/ ende nieuwe ghetrouwen. Ieden gheschieden/ en dat booznamentelijck van sodanighe Persoonen/ die booz hare hoogen ouderdom/ de wereltse lusten meer afgestorven zijn/ dan dat sy upt haer selven/ daer van afkeer hebben soudn: Ende dus veel aengaende de Keltgie/ Godts-dienst/ en gebzupch van de eerste Benjaens secten/ ghenamint Ceura-

wach,

Ieder
tot het
Priester
ampt
toe-gela-
ten.

Van de tweede Benjaense Sette, geheten Samaraeth.

Samaraeth/ en
eten niet
dat leven
ontfangen heeft.

Dese tweede Benjaense Sette is ghenaemt Samaraeth, desen sullen insghelijch geen ghedierten dooden/ dat leven op der Aerde/ oft in de Zee ontfangen heeft; behalven Smits/ Timmer-luyden/ Snijders/ Schoenmaeckers/ Swaert-begers/ en dierghelijche Ambachten/ soo zijn mede onder haer/ Soldaten/ Schijbers/ en alle die onder dienst zijn; want alderleef Officiën onder dese Sette gebonden worden; hare Feest-daghen/ Buijloften/ Trouwen/ ende andere Ceremonien/ komen meest met de boozgaende over een; uptgesondert in de Religie/ want ghelooven datter een is/ die alle dinghen gemaecht/ ende dagelijchs naer sijn onberanderlijche wille noch onderhout/ regceert/ ende gebiet/ die sy in hare Tale Permifeer noemen; nevens desen Permifeer, hebben noch dyp anderen Afgoden/ die mede in groote aensien houden/ ende een bedieninghe in den Hemel toe-schrijven: dese eerste woort gheheten Brama, heeft macht over alle de zielen/ die sy in sijn hant heeft/ en deeltse upt aen sulcken/ als Permifeer hem bebeurt/ 't sy aen menschen ofte beesten: de andere Baffuna, leert ende onderwijst de werelt naer Godes ofte Permifeers geboden (die in vier Boeckien beschreven zijn) te leven; versozght het volck van daghelijche spijs/ en dranch/ geeft het koozn en andere vruchten haer ghewas/ wanneer den eersten Brama, het leven daer in geschapen heeft/ dat aen hem staet: de derde heeft macht over de dooden/ en woort Mais genoemt; dese gebodt hebbende/ komen de Zielen by den Secretaris van Permifeer, om reekeninge te ontfangen/ van alle goede/ ende quade werken/ die sy op der Aerden gedaen hebben/ welke werken oversien wesende/ worden booz Permifeer ghebracht/ om gheoordeelt te werden; die dan aen sodanige Ziel gebiedt/ in sulche Mensch/ ofte Beest te baren/ naer dat sy heeft verdbient/ om aldaer (gelijch in 't Daepseche Dagebyer) van haere sonden gerepnyght te worden; die in een koe baren houden haer geluchigh/ ende een teeken van wepnigh schults; waeromme de koe-beesten by naer als hare Goden in waerden houden; maer diens in Oliphanten/ Camelen/ Buffels/ Boeken/ Lupaerden/ Ezels/ Darchens/ Slangen/ ofte andere onrepe gebierte ghedoemt worden/ achten booz rampsaligh/ ende gantsch ongheluchigh; de Ziele gherepnyght zijnde/ worden weder booz Permifeer ghebracht/ ende in sijn geselschap/ als een dienaar aengenomen/ 't en sy het beest/ daer de Ziel in gebaren was/ booz/ ende alleer volhomelijche van alle misdaden gesubbert ware/ quame te sterben/ wanneer sodanige Zielen in een ander animael geschicht worden/ om tot de laetste quadzant penningh te betaelen: Desen hebben oock booz een ghebruyck/ haer dooden te verhzanden/ behalven (ghelijch booren) de Jonghe kinderen/ van 2. ofte 3. Jaeren; welck branden gemeenelijch gheschiet aen de hant van een Kiebtier/ ofte loopt water/ daer sy de Kranchen binnen sijn leven hzenghen/ wanneer vernemen sijnz lebens draet verlopen is: Onder dese Sette bint men veel Vrouwen/ die haer selven/ met haer dooden Man levendigh verhzanden/ springhen met groote lust/ ende couragie in 't byer/ 't welck haer booz groote eere/ ende een teeken van sonderlinge liefde tot haren verleden Man gherekent wort/ want sy gelooven/ dat Permifeer in sijnen Wet/ booz Biffman gegeven) belooft heeft/ soo een Vrouw ter liefde van haren Man/ met den selven mede verhzant/ dat sodanige Vrouw met haren Man/ in de sel-

„ de maniere/gelijck booz defen gheleeft hebben/ hier naer fevenmael langer met
 „ den felfden leven ende omme gaen fal: t welckie een groote pzelckinge/ ende aen-
 lockinge de Vrouwen aenbzengt/ dat booz een hoort doodt wederomme fo lange
 leven te verwaachten hebben; het is feker(al-hoe-wel t onghelooflijck fchijnt) dat
 de Mannen fo wel als de Vrouwen hier inne bafelijcke haer verrouwen fteffen.

Wanneer de Vrouwen in de kracem leggen/ fteffen fy by het nieuw-ghebo ren
 kindt/ een Inct-pot/ Schijf-pennen/ Papier/ Boogh/ ende Pijlen booz/ waer
 mede te kinnen geben willen/ dat met het fchijf gereetschap/ Billia, haer hint de
 werten/ ende gebuycken in t hooft fchijben wil/ op dat in de Werelt geluckigh
 wesen mach; met de Boogh/ ende Oorloghs gereetschap gheben te verftaen/ dat
 het hint in den Oorlogh groot worden fal.

Onder defe Sette is mede een Gheslachte/ die men Ralbouten noemt; welckie
 haer Vrouwen met de overledene Mannen gelijckelijcken verbranden; dit ghe-
 fchiet niet alleen aen de Vrouwen/ maer de groote Heeren overlijdende/ fo moe-
 ten alle haer Kinderen/ ende huyfgesin van felver in t byer fpringen/ ofte foo on-
 willigh waren/ worden met gewelt daer in gedreven, Edoch gebeurt wel/ dat een
 Vrouw booz t Houwelijck befpreekt/ datse met haren dooden Man niet en
 begeert te fterben/ t welckie dan wert achter-blocht: fy ghelooven dat die geene/
 welckie met hare Mannen/ ofte Heer verbranden/ naermaels feven-mael langer/
 met den felven/ aen een ander Dozt van de Werelt/ onkenbaer (want ghelooven
 van nieuws fullen gheboren werden) leven fullen; ende dat een Vrouw/ alfo ses-
 mael naer den anderen herboren wefende/ de ziel/ als booz t byer ghesupbert/
 by Permiseer, om hem te dienen gaet: Wel-verftaende/ dat om het gheslachte niet
 t eenemael van der Aerde te verbellige/ hupden-daegs niet de kinderen/ en Vrien-
 den (gelijck in booz-tijden) maer alleen de Vrouw/ en dienaren verbrant worden.

Deze Ralbouten, worden gehouden booz de beste Soldaten van Gufuratta, want
 fyn foo moedig: datse lieber fterben/ dan datse booz peimant wijcken/ ofte onrecht
 lijden fouden: Men vertelt booz waerachtigh/ dat by van defe Ralbouten, ver-
 moept zijnde van rijden/ in een Boeren huyf gingen fitten/ om haer te rusten/
 ende dat mid'ler-tydt den brandt in t Dozp gekomen was/ fuler dat peder haer
 waerfchouden den brandt (die het dach van het frop-huyfien alreede onstee-
 ken hadt) te ontgaen; waer op een van haer allen antwoorde/ wy hebben noyt
 booz peimandt ghetweecken/ die ons met ghewelt aequam/ fullen wy dan booz
 den brandt bluchten dat fy verde/ fy mach booz ons wijcken/ met diergelijcke ver-
 metele pzoopoofien in substantie. de anderen van fyne Compagnions/ fiende dat het
 byer vermeerderde/ ende haer begoft te naederen/ wilden uptgaen/ van wierden
 met fchoone woorzen van den eene opgehouden/ tot dat den brandt haer lichaem
 raecte/ wanneer een van defe Ralbouten huppen fprongh/ nemende met ghewelt
 noch een van fyne Maets/ die naemaels hem noch beklaghe/ ende leetschap
 toonde/ dat fy niet fijn andere Maets niet mede verbrant was.

Van gelijcken verhaelt men dat by Kuyters/ met den andere ober t Delt rij-
 dende; den eene by ongebal gemoete een ouden verballen Put/ daer fijn Paert
 booz staen bleef/ waer ober verftoort wordende/ fepden tegens t Paert/ breeft ghy
 daer ic ik niet en breefe/ oft fult ghy booz peten in de Werelt wijcken/ gebende mits-
 dien fijn Paert den fweep/ dat naer langhe aenporringhe meynde ober de Put te
 fpringen/ fijn Meester/ ende hem felven daer inne verfmoozde/ twelcke booz hem
 een groote eere was: defe/ ende andere Hiftorien vertelt men van de mannelijck-
 heyt/ ende onbertsaeghtheyt van de Ralbouten gebeurt te zyn: doch foo veel ifter
 van

Ghes-
 buyck
 aen hare
 eest-ghes-
 boren
 kindt.

Hiftorie
 der Kraf-
 bouten
 onber-
 faeght
 byer.

ban/ dat het een streijbaer / ende bequaem Dolch is ten Oorloge gantsch onbetsaeght/ ende vooz geen partpen wijchende.

Daer
milde
dighydt
aen de
Vogden.

Op haer Feest-dagen geven beertijts spijse aen de Vogels/ die sy op haer daken setten/ waer mede berheerdelijcke ghelooven / wercken van barmhertighejdt te doen/ ende in vergeldinge van dien/ naermaels weder goede belooninge ghenieten sullen; hebben mede 12. dagen/ naer 't overlijden van haer Ouders / ende Vrienden/ ofte Bloet-verwanden / vooz gebuych het voozsz ghebogelte daghelijcx op haer huppen eten / ende soete-melch te drincken geven/ welcke gewoonte/ alle die van vermogen sijn / jaerlijcx op de selve daghen seer onderhouden; waer mede gelooven/ de zielen bande afgestorven / by haeren Godt des aenghenamer sijn/ ende dat sy hier vooz op der Aerde te meer sullen gesegent worden/ te meer sy vastelijcke betrouwen/ in dit gebogelte eenige haer der vrienden zielen te leven/ diese met spijfinge onderhouden/ ende boeden: onder haer zijnder beele / die niet sullen eten/ vooz/ een al-er van haer spijse diese begeeren te eten/ een weynich aen 't gebogelte gegeven hebben; ghelijck van dit ghevoelen/ noch verschepte andere setten sijn.

Het XXIX. Capittel.

Vande derde Benjaense Sette Bisnouw.

Bisnouw
Sette
basten
ende
Maent
Augustij.

De derde Hooft Sette wort Bisnouw genaemt desen sullen als de voozgaende/ geener dinc nuttigen/ ofte dooden/ dat leven ontfanghen heeft; basten mede in de maent Augustij veertig dagen naer den anderen in haer Tempelen ofte Agogen; hebben doch eenighe besonderen daghen in 't Jaer/ die sy viertren ende heiligen/ singende eenige liedekens ter eeren haere Afgodt / diese Ram-ram noemen; hem biddende dat hy haer wil geven/ 't geene sy begeeren/ als sijckdom/ hinderen/ schoonheyt/ &c. ende gebuycken de Psalmen in gelijcken graet/ als by ons/ de Psalmen Davids; want seggen/ dat om haren vooznoemde Afgodts eere te verbyppen/ alleen gemaecht sijn; op dese Feest-dagen hebben in hare Tempels beel dansers ende speelaers/ die vooz haere steene Afgoden/ met Trommelen/ Fluyten/ Hoepers-bechens speelen/ ende de selven met veel ruyskende bloemen bercieren/ sijn Vrouw mede van steen gehouden/ is met Goud de ketenen/ Paerlen/ ende Iuwelen kostelijcke omhanghen/ ronsom hun hangen sy veel haerfens ende Lampjens; desen Afgodt heeft voozder geen dienaers by hem/ gelijk de boorige setten/ want dat strijct tegens de Wet ende geboden van desen haren Ram-ram ofte Afgodt; wanneer dese eten/ moeten alle die sette van Samaraet haer geheel lichaem wasschen; de spijse diese nuttigen/ wort van Vrouwen ofte Papen gekoocht / 't welcke onghileet moet geschieden/ behalven de Vrouwen ende jonghe kinderen van 6. Jaeren / die de kleederen aen te houden is toegelaten; hare spijse koochen sy veel by Koe-misse/ 't welcke vooz repnder ende beter achten als hout; alsoo in 't hout eenighe Wozmen ofte gebiertten mochten wesen/ die sy souden dooden; ende daer vooz schroomen sy hout te ghebruycken soo langhe sy Koe-mis behoven konnen; tot dien eynde vintmen het Koe-mis (dat aen klepne korelthens ghekapt / met siroo vermenghet / ende van de Son haer ghebacken) by haer te koop / gelijk by ons de Turf in Wol-landt: haer spijse is veel groente / onghesoute Botter gesmolten ofte onghesmolten (daer toe seer genegen sijn) soete ende gestremde-melch/ gesouten aerfseerts/ gemaecht van groene gember/ Mangels/ Amoenen/ &c. vooz haer drancs gebuyt:

gebruycken water/ende die van vermogen zijn/ gheharnde melck.

Dese secte geneert haer meest met Koopmanschappen en Factorien/ooch die-
nen de Dooren ende vzeemdelingsen vooz Maechelaers ende Colcken / als
zijnde inden handel wel erbaren/ ende seer subtyl in hare Politien/ omme-ganch
ende Ceremonien/ zijnde de andere Benjaensche Casten meest gelijk/ behalven dat
de Vrouwen niet wozt toe-gelaten/ met haer Mannen te verbranden / schoon sp
sulx ernstelijcke begeerden : So yemant op de wegh ofte op Zee komt te overlij-
den/daer geen gelegentheyte en hebben/om de dooden te verbranden/vermogen de
sulcken in de aerde te begraven / ofte in de Zee te werpen ; naer dat den Man o-
ver-leben is/ moghen de Vrouwen binnen haer leben / gheen anderen trouwen/
schoon dat van de eerste noyt waren beslaepen; dit geslachte placht in vooztijden
een gebruyck te hebben/ dat de Broeders / wiens Vrouwen geen hinderen van
haer man behouden hadden/ des selfs hups-vrouwe/naer sijns Broeders doot/
ten houwelijcke nam/ om also haer Broeders zaet te verwecken/ende Oir naer
te laten/ dan is dese gewoonte in haer Wet naer maels afgeschast/ende geboden
dat de vrouwen naer der mannen af-sterben/ in de weduwelijcken staet hunne da-
gen eyndigen moeten.

Hebben (gelijck andere Benjaense secten) vooz een ghebruyck/ des morgens
vzoeg inde Kiebiere haer te gaen wasschen/ soo wel de Vrouwen/ kinderen / als
Mans personen; in het water gebruycken veel Ceremonien/ met onder te dyp-
ken/ haer te wenden/ende te dypben/ binnens-monts te mompelen/ ende dierge-
lijcke beuselingen: Haere Bramans ofte papen/ sitten op 't sitant met een kraemp-
jen van verschepte sineeringen/ende bidden vooz de Personen/ met hare handen
smijtende ende roepende/ dat de geenen/ welcken in 't water staen met haer was-
schen vooz de Son/ ende Maen so mogen gereynigt ende van haer misdaden ge-
suybert worden; upt het water komende/ halen hunne kleederen by den Bramans,
diese soo lange in bewaringe hebben/ gekleet zijnde/ worden van dese Papen met
root/ geel/ ofte andere Coleuren gesmeert (gemaecht van Sandel/ende wel riet-
kent hout) vooz het vooz-hoof/ neus ende ooren/ tot een teken datse dien dagh ge-
wasschen zijn/ ende gaen alsoo weder naer hups / vooz welke salbinge sp die
Bramans geben een wepnich Carwe/Rijs/ ofte andere granen : ende dit is so veel
de derde secte bande Benjanen ; nu sullen een wepnigh van de laetste hoof-sectte
d' Gongy) schrijben.

Het XXX. Capittel.

Vande vierde Benjaense secte, geheeten d' Goegy

DEse d' Goegy sullen van gelijcken geenes dincx dooden/ veel min nuttigen/
dat leven ontfangen heeft doen mede geenige Koopmanschappen/ nocht
hant-werken/maer leben in haer eenfaemhert bupten de Steden/ in vooz-
pen/ ende verballen hupsen/daer sp haeren Afgodt Brun, ende naest hem/ een heyl-
ligh (Mecis ghenaemt) als hare Wer-ghebers eeren en/ aen-bidden: dese
d' Goegys hebben gheen Tempels/ ofte Godts-hupsen / maer gaen meest
in de Kercken van de Sette Samaraedt ; niet soo seer om daer te bid-
den / maer om by nachte in dese Kercken te slapen / alsoo volghens haer
wet gheen eyghen hupsen / ofte Tempels hebben mooghen : dese Casten
houden haer seer afkeerich van Menschen / ende alle menschelijcke omme-
gang/

Van d'
Goegys
ende haer
eensaem
leven.

gang/ ebens ghelijck in booztijden de Heremijten / ende sluspensaers; gaen veel naecht/ alleenelijck met een stuckjen Linnen booz haer schaemelheyt bedeckt; hare geheelen Lichamen bestrycken met asche/ ende waer sy sitten/ hebben gemeenelijck asche om/ ende ontrent haer/ daer sy met de handen meest altyt in doen- de zijn; 't haer laten op 't Hooft wasschen/ ende byjden 't so vol aschen dat het aen lange riemen booz malkanderen gebacken/ by het hooft neder- hangt; mede hebben sommigen aen beyde de zijden van 't hooft bleugelē van 't booz; hooft- haer/ aen den anderen vast- ghepapt/ ende achter met een platte stroock by haer rugge neder- hanghen; aldus sitten sy ter aerde neder / sonder wie booz- by gaet aen te spreken/ schoon van yemant woorden aen- gesproochen/ sullen den gemeene Man qualijcke antwoorden/ want sy seggen datse zijn H. van haren Bruyn, ende te repen is om den gemeene man aen te spreken: So wanneer sy in de Steden komen/ sullen maer dwars daer booz passeren/ sonder (gelijck boren verhaelt) met yemant te spreken/ ofte van hare gemeente pers te begeeren/ al waer 't schoon den noot haer daer toe drongh/ ende grootten hunger leden/ maer geeft men haer pers upt goeder wille/ dat nemen sy aen; anders behelpen haer met groente/ en Aert- vruchten/ die by de wegen wassen.

Van dit geslachte zijn sommige die 2. ofte 3. dienaers by haer hebben/ die upt goede ghenegentheyt/ ende een vast betrouwen op haer heyligheyt de selve byzwillich dienen; geloovende daer booz saligheyt verkrijgen sullen/ arme blind- heyt/ dese die Dienaers hebben/ sullen haer geenigh dinck / dat tot onderhout van 't leben streckt bevelen/ maer doen 't upt haer selven/ ofte hongeren solange/ tot yemant haer wat geeft: Sy repen meesten- tijdt booz de Lantschappen/ ende onthouden haer in woeste/ en verballē plaetsen/ schouwende soo veel 't mogelijck is het geselschap van 't volck: de Benjaense Secten in 't gemeen/ houden veel van dese d' Goegijs, ende achten de selve booz H. Persoonen/ waeromme haer groote eere betwijlen/ uptgenomen/ welken van Suweraets geboelen houden/ die van haer geen werck maeken/ maer als onreynē menschen mijden.

Onder haer/ al hoe- wel den eenen geleerder ende hepliger als d' ander geacht woort / soo hebben sy nochtans ober den anderen geen jurisdictie / ofte Opper- macht/ maer woorden in een graet booz malkanderen gerekent; de slechten/ ofte Leecken so veel gebiet/ ende autoriteyt gebuyckende/ als die van meerder aensien/ en geleertheyt: Sy en hebben geen Vrouwen/ nochte by- wijven die dat konnen vernemen/ jaē sullen geen Vrouwen- personen aen- raken/ ofte gedogen/ dat van de selve aentestaft werden: wanneer de gemeene luyden haer komen begroeten; soo bidden syse/ datse hun in de gebeden willen gedencken/ ende den Afgodt Bruyn booz haer bidden/ raecten als van hare voeten/ ende leggen de handen op 't hooft; waer mede vrolijcken/ ende als van hare sonden ontslagen wesende/ wederom naer hups verrecken.

Dese Goegijs gelooven datter een is/ die alle dingen geschapen heeft/ en in alle gedierten/ Menschen ende Dee regentwoordigh is/ oock wanneer begeert/ alles wederom kan wech- nemen/ en verbyken; die noemen sy in haer tale Bruyn, seggende dat geen soyme heeft van een Mensch/ ofte Dee/ maer dat sijne tegenwoordighheyt te klaer is/ soo dat gheen createur sijn oogen op hem houden/ ofte sijn heerlijckheyt beooghen kan dat by de Sonne/ de Maen/ de Sterren het licht ghegheven heeft / ende ghelijck men de Sonne niet kan aenschouwen / veel minder hem (die het licht ghegheven heeft) met oogen aensien kan; wanneer yemant van haer ghelooft komt te sterben/ dat reghel- recht (als met Hou- sen

fen ende Schoenen) van dese Werelt/ tot den boorz/ Bruyn gaet/ om met hem al-
tijt te leven / ende in dese klaarheyt mede vermengt te worden. Dit is een seer
onsienlijk bolck/ de Schoorsteen-bagers / ofte Turf-dragers in Hollant niet
ongelijck / want bestrijcken haer aengesichte/ en gantsche lichamen met asche/
uptgesondert de Schamelheyt/ die sommige met een stuck limmen bedecken/ oock
eenige niet met allen: naer haer doot worden niet verbrant/ maer begraven: sp
houden veel van 't menichfuldigh vasten; sulcx van andere Setten/ haer teghen-
partypen wort gheaffir meert/ datter onder haer zijn/ die 15. 20. 25. dagen sonder
spijse (dan alleenelijcke met wepnig water/ met sekere krupt vermengt/ te nutti-
gen) haer onthouden konnen; daer zijn in hare Geslachte eenige Wous- perfoo-
nen/ die 't ampt van dese d'Goegijs bekleeden/ doch seer wepnig in 't getal.

Wanneer eenige Mooren ofte andere Benjaense Religie begeert aen te nemen/ Wouder-
lycke Ce-
remoni-
en om tot
Benjaen-
se Religie
te koo-
men.
ende Ceremonien naer komen/ moeten tot penitentie ses maenden gheduerigh
haer lichamen met Koe-mist onderhouden/ ende dagelijck ten minsten 2 ofte
een pont ghewichte van dese Koe-mist in hare spijs eten; welcke Koe-mist
(als komende van een Beest/ by haer booz een Afgodt ghenoegeaem gehouden) sp
gantsck repn achten; de eerste d'z Maenden van dese spijs gherepnyght
wesende/ krijghen allenskens minder portie/ tot dat den gheselden tijdt ver-
strecken/ ende van Vleesch eten/ ende Wijn d'zincken 't eenemael ghesupbert
wesende/ in 't ghetal van hare gemeente aengenomen worden.

Soe pemandt van de Benjanen, hare Vrouwen/ Kinderen/ Ec. by de Mooren/
ofte ongheloobighen ghehanghen worden/ ofte haer in eten/ d'zincken/ ofte
pets-wes anders besondicht hebbende/ moeten mede eenen tijdt ghedurigh
Koe-mist eten/ ende de booz-verhaelde penitentie doen/ alse wederom in de
menighe (booz supbere Benjanen) worden aengengenomen.

In 't generael hebben de Benjanen veele supersittien/ ende Ceremonien/ diese
seer scherpelijck onderhouden/ want sullen nimmermeer uptgaen sonder
haer ghebeden te doen/ ende gebeurende in 't uptgaen eenige quade tekenen ont-
moeten/ sullen wederom keeren/ ende in hups gaen/ sonder dien dagh eenighe
kooptmanschappen te doen/ alsoose vastelijck ghelooben datse geen gheluck aen-
treffen souden.

De quade/ ende ongeluckige teekenen/ zijn een ledige/ ofte ongelade Karre/
Bussels/ Esels/ een Hont/ die geen eten inde mondt heeft/ een Septe-Bock/ Aep/
een ongebonden Hart/ Goutsmit/ Timmerman/ Barbier/ Kieere-maechter/
Kattoen-klopper/ Smidt/ een Weduwe-Vrouwe / ende eenen dooden ofte die
van een dooden te begraven komt/ sonder haer gewasschen/ ofte verkleet te heb-
ben/ 't welck booz een seer quater teeken achten: Soe pement bejegenen/ die Booz-
ten/ Olye/ Soete-melch/ swarte Supcher/ alle surigheyt als Leemoenen/ Appe-
len/ yser/ ende alle wat tot den Oorlogh dient/ dragen / houden mede booz on-
geluckich.

Booz goede teekenen achtense/ wanneer in 't uptgaen/ haer Olyphant/ Ka-
meel geladen/ ofte ongeladen/ een Paert (sonder last beter/ dan geladen) een Koe/
Osse/ een Bussel met water geladen (leedig is niet goet) een Bock/ een Hont met
eten inde mondt / een Kat bande rechter-handt; van ghelijcken/
soo haer pemandt ontmoeten/ met vleesch/ ghestremde melch / ofte
witte Supcher ghelaeden; Item een Haen ofte Haes die booz haer
loopt; ende hondertderley dierghelijcke Fabulen meer / 't welcke sp altesa-
men booz geluckige teekenen houden/ ende sullen onbeschroomt hunnen wegh
vervol-

Het XXXI. Cappittel.

Vande Herkomste der *Perfen* in *Gisfuratta* woonende.

De Gusa-
fartische Per-
sianen/
zijn ge-
bluchten
upt Per-
sien.

DE herkomste bande *Perfianen* in *Gisfuratta* woonachtigh / is upt het rijck *Perfien*, als *Isphahan*, *Feram*, *Charazon*, en de omleggende santichappen / want naer dat de valsche *Machumet* (inden *Taeer* Christi. 1624. was op-ghefaen) eerst dooz bedrieghelichshepdt / ende daer naer met gheweldt van *Maepenen* veel *Dolcheren* bedrooghen / ende menighite van landen onder sijne ghehoorzaamhepdt ghebracht hadde; soo heeft hy dooz sijn *Delt*-obersten *Abbobacker*, der *Persiaenscher Koninch* (hoe-wel ongesich / in ghetal / ende menichte van *Krijghsvolck* stercker) in diverse *Delt*-slaghen overwoonnen / ende 't rijck hem onderdanigh ghemaecte: Den *Koninch* siende gheen middel / om sijne landen wederomme upt de handen vande *Machumetisten* te bekomen / nam dooz / met *Schepen* die in *Gamron* ende *Ormos* laghen / naer *Gisfuratta* te bluchten; alwaer van den *Koninch* van *Cambaya* (dat een *Kindou* was) wel ontfanghen / ende byzdom om in sijn *Land* breedelijche te leben / ghegheben wiert; tot erkentnisse van sodanige welbaet / ende een teeken van vertrouwen / vereerde hem den *Persiaensche* ghebluchte *Koninch* de *Schepen* daer mede onghedaer sterck 18 duysent / soo *Mannen* / *Vrouwen* / als *Kinderen* upt *Perfien* ghehoemen was; 't seker dien tijt hebben verscheyden *Persianen* haer van langer hant / langhes de *Zee* hant beginnen te verspreyden / alwaer sy ghelijch andere inwoonders / gheustelijche leben / doende sodanighe handel / ambacht / ofte hantteeringhe / als haren staet / ofte hantteeringhe verniaet; de meeste menichte gheneeren haer met landt-bouwerij / ende *Tawach* / ofte *Wijn* de *Palm* / upt de *Boomen* te tappen / die sy verkoopen / alsoo 't in haer *Wer* verboden is / stercken dranch te drincken; Dooz gheneeren haer eenighe met *Koopmanschappen* / *Wisse* len te sluyten / *Winckel* te houden / ende alderley hant-werck te doen / behalven *Smeeden*; want moghen geen *Oper* met water bluffchen / nochte laten uytgaen / ghelijch als hier naer op sijn plaats is / het langhe verhaelt sal worden.

Daer ge-
woelen
van God.

Deze *Persianen* gheloooben datter een *Godt* is / die ober-al-teghenwoordigh is / ende alles naer sijn welgeballen regeert / sonder dat yemands hulpe van nooden heeft; maer dat benebens hem heeft seven *Dienaers* / van by naer gelijche waerdighheyt / die pedet een bedieninge in den *Heemel* hebben / tot hare laste / ende verantwoordinge: Den eersten *Hamalda* ghenaemt / gouberneert den *Menschen* / dat sy alles goets doen. Den tweeden *Rhaman*, regeert alle het *Dee* / ende ghediert op der *Aerde*; mitsgaders de *wateren* inde *Zee*. Den derden *Ardi*-besth, bewaert het *Oper* / ende verhindert / dat het niet wordt upt-geblust. Sarywaer de vierde / heeft in sijn ghewelt alle de *Metalen* / ende *mineralen*; beklaeght ooch die geenen / die de selven niet schoon maechen / ofte naer behooren onderhouden; 't welcke by haer dooz een doodt-sonde gheacht wordt; Den vyfde *Espander* heeft de opzicht op de *Aerde* / ende het landt / dat het niet duyl gehouden / geslagen / ofte eenighe overlast gedaen wort. Auwardaeth de sesse / bewaert het water / datter geen duylgheyt

buyflicht in-gheworpen / ofte onreypne dinghen in ghewaffen worden. De laetste is Ammadaeth, dese heeft het ghebiedt ober de Boomen / frupten / ende alle groepende krupden van der Aerden ; dese alle te samen zijn maer opfienders ende regeerders / sonder in haer vermoghen staet pedts te dooden / veel min het leven te gheben / maer zijn alleenelijcke gheozdoneert / om aen den oppersten Godt / van haere bedieninghe / reeckeninghe te gheben / ende die gheene te beklaghen / welck pers dat onder haer bewaringhe staende veronghelijck heeft.

Behalven dese seben / so zijnder noch ses-en-twintigh minder Dienaren / die elck haer bedieninghe in't besonder waer nemen ; daer van de eerste Saroch ghe-naemt wort / dese brenghet de Zielen / wanneer se upt de Lichamen geschepten zijn / by de geozdoneerde Kiechteren / als daer zijn Meer-Refus , ende Saros, om ghe-examineert te werden / van al het geene sy op der Aerden bedreben hebben / ende soo de goede werken meerder weghen als de misdaden / soo baren de Zielen in den Hemel / ofte andersins worden se bande Dupbelen (die by de schale staen / daer der verstorbenen misdaden / teghens de verdiensten ghewoogen worden) aenge-grepen / ende inde Helle gebacht / om aldaer van beeldverley gebieteren / ende wilde Beesten / ofte in een ebenstadigh bzandende byer / soo lange gepijnicht te worden / tot dat de Werelt noch eenmael vergaet / dat gelooven / ober dupsent Jaren te geschieden staet) ende een nieuwe Werelt komen sal / wanneer sodanige verdoemde zielen / wederom verlost / ende op Aerde sullen leven : Die in den Hemel by Godt gaen sullen (soo sy gelooven) niet weder in dese nieuwe Werelt komen / maer in een schoone playsante plaats / alwaer se met Vrouwen / Kinderen ende Vrienden / naer haeren lust / ende volkomen begeeren / eeuwigelijcke leven sullen.

De vierde van dese / is regeerder bande Oorloghen / gebende overwinninge / wie 't hem beliest / ende wort geheeten Beram : Caraleda de vijfde / is de Son : de sesste wort ghenaeamt Auva , 't welcke is het water / dat hy gebiedt : Ader de sevenste / regeert het byer / ende begeert dat het goet ghebaen wort : Moho is de achtste / ende bestiert de Mane / is selver mede in hem : den neghende is Tiera, is den reghen : Cos regeert / ende bewaert het Dee / maer is niet inde Beesten / ende dese is de thiende : Ferwaerdy de elfde / bewaert de Zielen die in den Hemel zijn : de twaelfste is ghenaeamt Aram, welcke de Werelt gheeft bzeughde / ende berderf / alle d'zuck / ende onghenuchte : Goada de dertthiende / Gonverneert de windt / maer is selve de windt niet : Dien is de beerthiende / onderwijst haer de Wetten / ende geestse ghenegentheyt / om de selve te onderhouden / ende naer te volghen : Aperiafich de vijftthiende / geest rijckdom in dese werelt : Den seshthiende Afaet geest verstand / ende memorie aen alle Menschen. De seventhiende is geheeten Assaman, is gheseldt ober alle Hoopmanschappen : d' Gumingaet is de achtthiende / ende regeert de Aerde : Den negenthende is Marispan, de goethepdt / die hy alle de gheene mede-deeldt / welken haer ooghen op hem slaen : Amiera is de twintighste / is de oberste / die het geldt te ghebieiden heeft : de een-en-twintighste wort ghenaeamt Hoem, welcke de Vrouwen / met toedoen harer Mannen swanghert / ende de b'uchten het leven gheeft : Dimma ende Berle, zijnde de twee ende dyp-en-twintighsten / staende ten dienste / van diese van nooden heeft : De andere dyp laetste als Dephader Dephemer ende Dephdijn, staen ten bebele van Godt / ende zijn dadelighen gereedt te doen / dat hy gebiedt : de Namen bande boozherhaelde 26. Dienaren / worden met den Tijtel van Geshoo bereert / 't welcke soo veel als Heer te seggen is.

De Persianen ghelooben / dat die boozgemelde Dienaers macht hebben ober al't gheene / daer sy als ghebieders / ende regeerders ober ghestelt zijn : waeromme sy de selvighe aenbidden / wanneer sy haer hulpe van nooden hebben / vastelijche vertrouwende / dat dese zijn booz-spraecke by Godt; die 't haer om dese booz bidders wille mildelijche sal toe staen.

Haere Leeraren houden in waerden / doch niet in sodanighe aensien / als wel de Mahumatisten doen; worden van de gemeente rijckelijken / met Vrouwen/ ende kinderen onderhouden/ ende van kost/kleederen / ende wat tot de huyshoudinghe behoort versien; sy oeffenen haer met School te houden/ ende de kinderen te leeren lesen / ende schryben; daer zijnder doch eenige die koopmanschap/ende andere hanteeringe doen / doch worden soo veel niet gheacht / als anderen / die in 't onderfoecken van hare Wet hun oeffenen / al-hoe-wel niet geheel pertyjselijche in hunne Wetten verboden is/koopmanschappen te doen.

Sy en hebben geen pnblijcke Kercken/ ofte Godts-huyzen/gelijck alle andere Secten doen/ maer hebben de Leeraers in hunne huyzen/ eenige besondere kerkmerkens / om haren Godts-dienst te plegen / die al sittende sonder stuppen / ende nypghen / (ghelijck de Mooren, ende Benjanen) gheschiedt; sy houden gheen Sondaghen / maer hebben den eersten / ende twintichsten dagh vande maent Heftigen dagh/ die sy bieren; Haer jaer heeft 365. ende de maendt 30. daghen / soo dat 't eynde van't jaer / ofte de laetste Maent 5. daghen overschieten. In 't begintsel van't nieuwe Jaer / komen al te samen by den anderen / alwaer de Papen / uyt haer Wet boeck/ de ghemeente booz lesen dat ghemeene-lijcke 1 a 2 uren duert; 't welcke ghedaen zijnde / gaet peders sijns weghs : sy hebben gantsch gheen Figuren ofte Beelden in hare Tempels/jae hebben daer bancken afkeer; der Priesters kleederen zijn als de gemeene luden/sonder eenige uytmuntinge/ofte tierael.

Hare kleederen zijn meest ghelijck de inwoonderen van't lant / behalven datse om haer lijf draghen/ een gheblochten lint van kiemeels-hay / ofte Schapen wolfe/ gaende twee-mael om 't lijf / ende achter op de rugghe met twee knopen vast ghemaect; 't welcke sy dragen tot een sichtbaer teecken van haer ghe-loobe; eben gelijck by ons den H. Doop / ende by de Mahumatisten, ende Joden de besnijdenisse; ende wanneer eenigen by ongebal dese banden / ofte knopen verlooren hebben/ mogen niet eten / drincken / wercken/ sprecken/ nochte van hare plaetse gaen/booz/ ende aleer weder een der selber baden bekomen hebben/ die sy by haer Papen te koop binden; dese rochjens / ofte banden / moeten de Vrouwen soo wel/ als de Mans personen draghen / van dat sy 12. Jaren out zijn/ ende niet eerder/ gelijck haer wet vermelt.

Haere huyzen zijn seer doncker / ende met wepnigh huyf-raet versien; woonen alle by den anderen in een quartier/ ofte gedeelte/sonder datmen hare wooningen onder andere Rationen onderschepden kan: sy hebben gheen Oberighet onder haer / ten sy haer bande de Mooren eenigh bewindt ghegeven word; dan hebben in ghebruycken / ofte twee bande aensienlijcksten onder haer met ghemeene consent / ende toestemminge van de geheele Gemeente / booz Hoofden/ende ghebieders te kiessen / om by booz-ballende vershillen / aen de Regeerders van de plaetsen haerder residentie/ te spreken.

Onder alles wat sy besitten / houden niets soo seer in waerden/ dan het byer / daer haer gheloof op staet; want segghen dat het byer meest Godt ghelijck is / ofte seer wepnigh verscheelt / der-halben altydt byer in haer huyzen houden / sonder

Tonder te laten uytgaen, sullen in geenderley maniere een licht / Lampe ofte haerfe uyt blafen / ofte een byer met water blusschen / alwaer 't haer huyssen in byant stonden / maer sullen 't met aerde trachten te smoozen : Also het vooz een groot ongeluck / ende teecken / dat Godt op haer verstoort is / achten / wanneer 't byer in haer huyssen uyt gaet / en wederom byten huyss / ander byer halen moeten.

In haer trouwen gebuycken meest deselve Ceremonien van de Mooren en Benjanen (waer van hier na der / op zyn behoortjke plaetse sal gesprooken worden) want geven de kinderen met wille / en toestemminge / van haer bepde Ouders / jonck aen malcanderen ; die van Papen getrouwt werden ; doch laten pder by sijne Ouderen woonen / tot dat tot den Ouderdom van 15 ofte 16 jaren gecomen sijn / en het plicht des Houlyer volbrenghen connen ; de Dochters wanneer hare Mannen overleden sijn / vermogen andermael te hertrouwen / daer inne meer byshepdt als de Benjanen gemetende ; men siet onder haer meet kuyshed / als in alle andere Natien / so wel van de Mannen / als Vrouwen / personen / niet tegenstaende een gelt-gierige Patie is ; houden het overspel / ende Hoererye vooz doot sonden / die volgens haer Wet / met de doot behoort gheschrafft te worden / alhoewel in dese Landen / daer onder de Wetten bande Mooren staen / deselve niet konnen naer volgen.

Wanneer pemant sieck / ofte in doots noot is / leggen hem van sijn slaep-plaetse op ter aerde / op een Beddeken van 't lant / ofte fantachtighe aerde gemaekt / ofte overleden zijnde / worden van 6. ofte 7. Mannen (die daer alleenelijck / gelijk de graefmaeckers in ons lant / toe gehouden worden) van d'aerde / ofte gemaekte sant-bedde / opgenomen / in een kleet ghewonden / ende op een psere rooster (gelijck een doot-bare gemaekt) gelept / want naer dat overleden sijn / mach niemant / als dese grave-maekers de doode lichamen aentasten / waer mede datselicken naer de begraef-plaetse gaen : dese plaetsen staen ghemeenlijck een nyl / ofte meer byten de Steden / ofte Dorpen / gemaekt van steen / ontrent by Vadem hoog / int middel hol / ende boven met een gat / daer de doode lichamen op psere tralien gelept / en alsoo vande Voghelen / ende Moymen verteert worden ; de ghebeenten doot de psere talien in een groote put vallende ; dese begraeffenissen sijn in d'yp plaetsen verschepten / een vooz de Mans / d'andere vooz de Vrouwen / ende de laetste vooz de kinderen ; ober 't affsterben van hare vanden / bethoonen niet krijten / rafen / upterlijcke droefhepdt : Wanneer de verstorvene lichamen naer de begraef-plaetsen ghedragen worden ; blyven haer ghesichte een stuck-weegs vande begraeffenisse staen / tot dat den dooden op den rooster gelept is / ende de begraver s weder comen / die naer een ghebedt ghesprooken hebben / wederom te huyss keeren ; ende wordt het sant / ofte gemaecht beddeken / daer den overleden op gestorven is 30. ofte 40. dage daer naer / uyt den huyse gedragen / by de plaetse daer het lichaem begraven leyt 13 ende 14 dagen / naer den Overlebens doot / worden aen de naeste Drieden maeltijden gegeven / ter gedachtenisse vande afgestorvenen / en dat soo alle maenten / een heel jaer durende / de dooden lichamen worden by haer onreyn / en verachtelijcker / als het eenig ghediect gehouden / en de geraemte / wanneer het vlees daer af is / noch veel onreynder / want sullen gheen doot beenderen aentasten / ende die by ghevalle aen haer lichaem raec-

Hare Ceremonien in 't trouwen.

De Vrouwen men hertrouwen.

Hare maniere van dooden te begraven.

Oudere in hare grave.

Houden hare lijcken Maeltijden.

kende/moeten alle haer Cleederen / ende wat om't lijf hebben / als onreyn
 wech werpen / en naer dat ghewasschen zijn / andere Cleederen aen doen/
 ende tot penitentie negen dagen sonder uptgaen / ofte pets te handelen/in
 Quips blijven/sonder dat Vrouw / ofte kinderen by haer comen/ ofte haer
 aentaken mogen/voort dat de negen dagen over- streken / ende voort vasten/
 ende bidden wederomme ghereynicht zijn : Gheloooven mede wanneer de
 doot-beenderen in't water comen: dat soodanighe Menschen verdoemt
 zijn/ende de Ziele van sulcke lichamen vele doodelijke sonden op dese We-
 relst gedaen hebben/ende meer diergelijke dubvelsche supersticien/daerinnie
 haer den Satan verstrickt hout.

Deem
 geboort
 vade doot-
 beenderen.

Mogen
 niet eten
 dat leven
 ontfangen
 is.

In hare Wet is verboden/ niet te eten dat leven ontfanghen heeft / ten
 ware by noot/ ofte in den Doodge; wanneer vermogten Schapen/Socken/
 Hertzen/Voenderen/ ende Disch te slachten/ ende te nuttigen/ behalven Os-
 sen/koeien/Paerden/Cameelen/ Olpphanten/ Hasen / ende diergheliche
 Beesten meer/datse voort doot sonde te slachten houden / insonderheyt
 koeien/ ende Ossen-blees ; seggende liever haren Vaders ende Moeders
 vleesch te ruilen eten/ dan van een Ose/ ofte Koe-beest / daer vane met de
 menschenlike Decte wel over een comen.

Daer
 in.

Haren drank is meest water/ alsoe in hare Wet het nuttighen van alle
 dranken/die voort doot/ byer maechen verboden is/dan den Wyn upt Druy-
 ven gheperst / ende alle dranken die upt Boomen comen / moghen wel
 drinken/sonder nochtans voort onnatelijc gebuyck/ daer van droncken te
 werden/ t welch nochtans onder haer menigmael gheschiedt; dan aen den
 dach comende / werden soo wel de Mannen / als de Vrouwen daer over
 hooghlijcken bestraft / ende soose gheen leedt-wesen / ende beternisse be-
 toonen/upt haer Wet verstootten / ende eeuwiglijcken van hare Geslachte
 gebannen.

Daer sa-
 ken enoe-
 guistal-
 tisse.

Hare stature is doorgaens van middelbare lengte / voort den banch veel
 blancher/als andere hier-landtsche Natien / insonderheyt de Vrouwen/
 die alle andere Vrouwen/van dese Landen in wittigheyt en schoonheyt
 te boven gaen; de Mans personen / draghen groote ronde haerden/heb-
 ben sommighe lanch / ende andere wederom kort hant op't hooft ; die
 kort hant draghen / laten op de krippe van't hooft een loch / ofte bos-
 sen hant blijven / datse soo in ghebruyck naer volghen ; men vindt onder
 haer weynigh / die andere Natien dienen / ofte worden van haer Decte
 voort onreyn ghehouden/ende als een/sonder gheloove gheacht; want seg-
 ghen soodese in dienst van andere comt te over-lyden / dat swaerlijcke
 by Godt (als teghens sijn gheboden ghedaen hebbende) in de Hemel co-
 men sal.

Is een
 gietige
 Nare.
 Doch ge-
 meen en
 den om-
 wang.

Het is in't generael een vast-houdende/ende gietige Natie (de Chinesen
 ende Sinenen niet ongeleijck) in't coopen en vercoopen seer bedriegeliche/
 dan niet diesachtig/nochte hoerachtig/ghelijck de Mooyen; haren onne-
 ganch is gemeen en medogende / als zijnde meesten deel van een gedweege
 conditie/en nature. Ende dus veel/belangende het hercomen/Religie/Ce-
 remonien / en gebuycken vande Persanen upt Persia vluchtig/en in Gularane
 woonachtig/ende vande huydenaetijche Persanen in't Landt van Persien
 verscheyden; op dat hem niemant misgrype / ende myn van onwaerheden
 beseguldighe.

Het xxxij. Capittel.

Van't Geloove, Afcomfte ende oorspronck des valschen machomet.

DEn machometiscen, ofte Mooren, gelooven in een God/ den Schepper des Hemels/ende der Aerden/die sy willen dienen; doch kennen hem sodanig niet/als God hem in syn woort geopenbaert heeft/namentlyche Vader Doon / ende H. Geest/maer op een ongherinde wyse want wat haren valschen Leeraer machomet verciert heeft/staen daer op so vast/dat se volcomentlyche vertrouwen/buyten dien geen Salicheyt te becomen is.

Desen machomet, synde van gheboorte een Arabier, wert anno Christi 623. ofte gelijc andere schryven 624. van een Coopman/ een valschen Propheet/ ende eyndelijche Hopman/ ofte Hoofd/ ende leyder van een deel dieben ende roovers/hy met eenen Monnich Sergius genaemt/raeyten by een den Alcoraen (enen Boeck alsof genaemt) den welcken de Mooren (gelijck de Joden) haeren Wet Boeck/ ghehoosamen.

In den boorz Alcoraen wert eerstelijche gheboden / dat alle die van dese Secten sijn / sullen besneden werden; dat sy haer moeten onthouden van Vercken blees/en Wyf; Item dat seckere Maenden in't jaer sullen Vast: den selven Alcoraen verbiet gelt/ ofte ettelijche waren te nemen/om ymants saken in't gerichte te verbedigen: Item geen Vrouwen te trouwen/die van een andere Religie sijn/ ofte Dochters ten houwelijche te geven aen Mannen/die een andere Religie houden/ten ware sy haer bekeerde: en alhoewel den voorszelden Alcoraen hen geboden is / alle die haer Wet tegenspreken/ niet te dilden/ so en dwingen sy nochtans niemant / die een andere Religie houdt dan de hare/die te versaken/hy beveelt oock / dat de Vrouwen hare kinderen sullen soogen/ende op voeden / ende dat den tijdt van twee Jaeren:daer woijt oock geboden dat sy hare Religie/ dooz Wapenen/ ende gheuwelt sullen beschermen/ende met gewapender handt de Joden, en Christenen dwingen/het selve toe te staen: Het is een peder toegelaten ghevangen te nemen/ende doot te slaen de geenen / die bekeert sijn ongelooovigen/en ketteren te wesen.

Sy gelooven de opstandinge der dooden/en maecten in hare Testamenten vele/ende groote Aelmissen/ende gelijck sy in vier Secten verdeelt sijn/ also hebben sy oock vier verscheyden opinien aengaende de salicheydt der zielen. 1. Hunne Priesters gelooven dat niemant salich woijt/van dooz machomet's Wet. 2. Enige van hare Regieusen meenen / dat de Wet niet nut is/maer dat een peder Mensch door Godes ghenaden sal behouden worden/dewelcke alleen genoeg/aem is ter Salicheyt/ sonder de Wet/ en verbiensten. 3. De Gheestelijken/ende opgetoogen onder him/ ghevoelen dat een peder dooz sijn eegen werken/ende verdiensten souder ghenade / ofte oock de Wet/sal behouden worden. 4. Andere segghen/ dat een peder in sijn Religie/oft Wet sal salich worden/Daer Christus niet bekent en wort, is alle Religie onsecker,ende ydel.

Nopende Iesum Christum, sy bekennen hem van macht gebooren te wesen/ hem houdende dooz een ware / en uytmuntende Propheet/van stellen tot sijn Medeghesellen Moiss, ende machomet: ende maecten oock in haeren

Der Machometiscen ofte Mooren ghe-loof.

Afscomfte ende Oorspronck van Machomet.

Wet/het hares Alcoraens.

Wat van de Opstandinge der dooden geloof wt. 2.

Dande salicheydt der zielen.

Wat van Iesum Christum houden.

Alcor ten mentie van de Maget Maria/ ende haer Maegschap/ van Joannes den Dooper/ ende syn Vader Zacharias/ in het derde Capittel wordt God ingevoert/ sprekende met Christo/ noemende hem syne ziele/ ghevede hem oock syne kracht ende mogentheyt: Capit. 11. noemen sy hem de Gellante Godes. den geelt Godes, en het Woort van boven tot Mariam gesondē: sy verwjten de Christenen/ ofte Papisten/ dat sy eenige anderen/ nevens God alleen aanbidden/ te weten de Maget Maria/ ende de Beelden der Hepligen.

Sy hebben oock bevel om haer dagelijcx te wasschen / ja oock haer schamelheden/ naer dat sy hun gevoegh gedaen/ ofte by hunne Vrouwen geslaepen hebben/ hun is oock geboden Bedevaerden te doen/ in sekere plaetsen/ daer sommige hare Hepligen begraven leggen; die sy haer selve/ ende hare Beesten beeden/ waer van den Alcoraen groote Miraculen verhaelt: Sy hebben hume Priesters ende Religieusen/ van de welken sommighen alleen woonen/ en niet en doen dan bidden/ ende merideren/ ende desen worden meest geacht/ ende zyn by peder (soo wel de groote/ als gemeene lypde) in groot aensien; Op den Wyddagh houden sy haren Sabbath/ ende viere desē dag soo sozghvuldighlyck/ als de Joden den Saterdagh/ ofte andere den Sondag.

In peder Stadt is behalven veel andere Tempels / een Hoofst-kercke/ die sy Metkrij noemen; in den welken sy op Sondag/ ende andere hooghe dagen/ naer den middage vergaderen (soo wel de Coningen/ ende Princen/ als het gemeene Volck) om hare gebeden te doen: Als sy bidden/ hebben sy haer seer jammerlyck/ want sy bewegen geduriglyck haer lichaem/ en roepen met luyder stemme sonder ophouden: Sy vasten alle Jaren inde maent van February/ met de nieuwwe Maen beginnende/ 30 dage lanck/ met groote strengigheyt/ sonder eenige spijse ofte dranch te nuttigen / soo lange het dagh is/ maer na der Sonnen onder-gauck / brassen veele tot des anderen daegs toe/ doch die onder haer voor de heplighsten willen ghehouden zyn/ sullen in dese Maent gheen wijn/ ofte stercken dranch drincken / ofte met Vrouwen haer versamelen: Sy mogen so veel vrouwen ten Houwelijck nemen/ alsoe onderhouden kunnen; ende soo sy by eenighe andere/ als by haer eygen Vrouwen te doen hebben / so worden sy daeromme met de doot gestraft/ geen vrouwen mogen langens strate gaen met ongedekten hoofde/ en aengesichte: Sy brengen noch in/ dat Godt met syn Machomet spreken de/ hem belooft heeft/ dat 20 vande synen/ 200 anderen sullen tegen staen/ en eyndelijck hondert dupsent overwinnen.

Den Alcoraen belooft syne Navolgers een Paradys / t welcke voorszien is met soete wateren/ en alderhande Vruchten / met seer schoone supberlijcke Vrouwen/ oock met bevieren van Wijn/ ende Honingh: In somma met alle t gene/ dat de bleesschelijcke wellust soude konnen wenschen; ende boeght daer by/ dat sy aldaer in der eeuwighedyt het volkomen besit aller goederen hebben sullen.

Dare Kercken zyn boven plat/ ende laegh by der Herde/ opgebouwt met Italcen/ en Steen/ geplabapt/ staen gemeenlyck op hooge verhevene plaetsen/ op dat boven andere gebouwen uytsteken souden/ welke hooghte/ als mede de binnen Salen/ met gladde fraepe steenen/ van verscheyden kolenren/ geplabapt zyn: de Muren schoon wit/ sonder eenige Schilderijen ofte Ornamenten; ten ware eenige Sacken/ met uytgehouwte Chaldeeſch letteren/

Byeen de Sabbath-dagh.

Daer ma-
nieren van
bidden en
de baster.

Teouwen
veel vrou-
wen.

Van haer
Temp is/
doch sijn
het beel.

teren/upt haren Alcoraen; aen de Zuid-oost-zyde van dese Tempels (diese Meschiras heeten) staet een ghemetfelde Predich-stoel / met d'p trappen opgaende/daer de Moloo's, ofte Leeraers hare gebeden doen/ ende op heylige dagen/den Volckeren upt haren Alcoraen vets vooz lesen; dese Kercken ofte Tempels zijn van verschepte groote / hebbende de grootsten ordinaerlyck twee hooge Toozens/staende aen beyde de West-hoecken/die van binnen hol zijn/en tot boven in hare toppen met trappen beklimmen worden/daer in tyde van Vasten / met Lanterenen komen bidden; sy zijn omringht met een Muur van ontrent twee badem hoogh/ versien met een groote Canck/ oft Back vol waters/daer de Moozen haer aengesichte/voeten en handen in wasschen/aleerse vermogen te bidden; dese gebeden doeuse bymael des daeghs/ende tweemael des nachts/te weten 's mozzghens met Sonne opganch/2. uren na de middag/ende 2 uren vooz den donckere/ende wederom 2 uren in den avond-sfont; welcke gebeden geschieden/met op haer aengesichte vallen/ de aerde te kussen/ ende met opslaende armen/ vele viesebaserijen te maken.

Haer ghe-
woonte
van biddē,

Dese Kercken hebben egeene/ ofte weynig inkomsten/ van aen sommighe staen klepne kauerkens/ ofte Boochjens/ diese verhuuren/ van welck gelt de Kerck wozt onderhouden/ ende vets bykende/wozt dagelijck opgemaecht van de geenen/die hare gebeden daer in komen doen, gelijc meest alle kercken/ niet dooz den Coning/ ofte Regeerders van de Steden/ maer van rijcke personen/tot gedachtenisse ghebout/ende sommighe van jaerlijckse inkomsten/om de selwige te onderhouden/versien worden.

Haer ker-
ken heb-
ben geen in-
kom-
men,

Hare Priesters/welcke sy Mola noemen/staen onder niemant / daerse eenige loon van genieten/ maer doen dienst aen de Kercken/naer haren Gods vruchtigheyt/ende goede wille; ten ware pemant van die geenen/ die hare gebeden komen doen/haer eenige vereeringe dedē/ doch is sonder verban: dese Molas woonen gemeenelijck met haer vrouwen in een kleyn hupken/aē de Kerck begrepen/geneeren haer met School te houden/en de jonge jeugt te leeren lesen/ende schryben;dese in sware faute verballen wesende/wozde dooz den Gouverneur/ten oberstaen/en bywiesen van hare mede-broeders/ met het Wereltlijcke recht/naer de groote haerder misdaden gestraft.

Haer Pie-
sters ende
der selwe
conditie,

Het xxvij. Capittel.

Maniere ende gebruyck der Mooren, in 't Trouwen ende Bruylofts-Feeften.

In houden van hare Feeften/ende Bruyloften zijn seer onderschepden in maniere/ende gebruycken/ soo dat wanneer men peder particulier soude willen beschryben/ t eene teghens 't ander stryden soude / sullen derhalven van de gemeenste in gebruyck wesende aenroeren: Eerstelijck/wanneer het Vrouwelijck met consent van de Ouderen/Vrienden ofte Nombaren geslo-
ten/ende den tyt om 't selve te celebreren gekomen is; soo wozt er een peert met wel-riekende bloemen ende kostelijck behangsel opgheciert/vooz des Bruydegoms deur gebzacht; alwaer den Bruydegom/ vergeselschapt met syn meeste vrienden/op gaet sitten/behangen met een Net / gemaeckt van veel welriekende Bloemen/dat syn geheele aengesicht bedeckt; boven syn hooft/werden ghedragen 2 Papieren ghemaecte Kippe-sollen, ofte Son-

Der Mo-
ren Fee-
sten
en Bruy-
loften,

ddd 3

ne-dec-

ne-deckers/seer fraey geschildert/zijnde veeltijts wel heel/oste half d'zoncken/(dat sy Multi heeten.) Doo vergeselschapt zijnde/ryden gemeenelycken dooz alle de voornaemste straten vande Stadt/ vooz hem hebbende eenige Dangers/ende alderley Spel/van Crommels/Schalimayen/Trompetten/ende diergelycke Instrumenten/werpende langhengs de wegen/ ende in de Rucht veelc Dyer-ballen/ ende andere vermaeckelycke Dyer-wercken/die sy seer constich weten te maerken/sulck daer inne de Nederlanders niet behoeven te wijcken/op dese maniere de Stad omgereden hebbende/omit ten laetsten dooz de Dzypts deure; alwaer ontrent een half ure te Paerde/miet sijn geselschap vooz ghestaen/ende niet speelen/ Dyer-wercken te singten/vreucht gemaeckt hebbende/gaet in hups sitten/ey ten plaetse met Lappeten beleyt; daer de Dzypt/ met de Ouders/ende Vrienden/ van beyder zijde vergeselschapt/by hem comen/ mede bzenghende eenen v. o. l. ofte Almoosche Pape/en de Rychter vande Stad/om getuygen te zyn/van het Houwelijck; sonder wiens tegenwoordigheyt/oste de geene/die daer toe in sijnen plaetse volmacht heeft/geen Houwelijck soude kracht hebben; de Vrienden dus by den anderen in hups vergadert wesende / begint de Priester upt een Boeck wat vooz te lesen / ende naer dat den Dzypt begom geswooren heeft/soo hy naermact sijn Dyonw verstoeten soude / dat gehouden sal wesen/haer Dzypts gaben weder te geven/sy geeft haer den Daep den zegen/ende daer mede is het Houwelijck voltrocken;Dooz Banquet gebruycken wtel ofte andere snoeperpe/daer mede hem pder volghck maect / sonder datter wijn/oste stercken d'zanch gedroncken wordet / maer gebruycken in plaetse van dien eenige Dolkens / ghemaect van veel derhande stercke zaden; waer van sy veel tijts dupsig/ende als offe d'zoncken waren : dese ffeesten gedueren gemeenelycke by vier/ende sonmige wel acht/oste thien dagen/naer dat van vermogen ofte staet zyn.

Haer ma-
giet van
Crouwen.

En Dzy-
gissen.

Den Ech-
ten. Staet
by haer
verbreec-
kelijck.

Het hou-
welijck
goet der
Dzyuwen.

De Crouwe/en Echten-staet is by haer verbreeckelijcke/en wordet niet langer gehouden als de Man begeert / want vooz het houwelijcke wordet niet kennisse/en toestemminge van beyder Ouderen/wel dypdelijck besprocken/dat wanneer de Man van sijn Dyon begeert te scheyden/oste van haer een afkeer kringt/dat hy het/mits afftant doede van't gelt/inde voozwaer: de nen haer Ouders betaelt/wpelycke die Dyon verlate/en een ander Crouwen mach; dan een Persoon van huddelen/ mach nevens de eerste getrouwe/nach; andere Dzyuwen / ofte so veel sijn staet can onderhouden / Crouwen / en als dan behoeft het contract van't houwelijck niet naer te comen/want volstaet met haer eerlincke te onderhouden; de Dzyuwen bzenge niet in't Houwelijcke/dan hare Cleederen / en Cleenodien/sulck van den Man moeren lede/miet sodanig tractement/ en onderhant als hem te rade dunet; sijn genaerhsaem geacht en gehouden als Slabannen/sonder daer van dyp gelaten te worden / ten ware by den Rychter vande Stad elachtig vielen/dat de Man haer qualicken niet slaen/en slooten tracteerden/en ghebreck liden liet; wanneer van den Cane van den bant des houlyck souden ontflagen worden/ alhoewel't tot groote onere en schande van sodanige Dzyuwen strekt; Om hoererij mach den Man sijn Dyon dooden/doch de Dyon den Man op overspel bevinde/mach daer om niet van hē scheyde/wat sulck sonder blanen dagelijck geschiet; de Dyon vanden Man Wettelijck scheydende/meemt met haer de Dochters/satende de Doonen by de Vaders.

Van

Wanneer den anderen beslapen (dat den selven nacht geschiet) ende des
 Zypts maechdom benomen wort/so schzeutse lupts keels/dat men se veel
 hupfen verre hoozen can't welch een groote eere booz haer / ende haer Qu-
 ders is/die daer op grootelijck roemen; 's morgens comt de Zypt's Moer-
 ders/bp het bedde vande nieuwe getrouwen/ en besigtigt de slaep laeckens/
 so die dan bloedig zijn/isser groote blytschap/ende woorden de laeckens ge-
 bracht/bp de Ouders vande Zyptdegom / die him seer wel genoeght hou-
 den/dat haer soon een Maecht genomen / en sijn dingen wel gedaen heeft;
 in tegen deel/so den Zyptdegom / de eerste/ofte tweede nacht van sijn by-
 slape/met sijn Zypt/geen bloet aen de slaep laeckens toont/wort dapper
 begecht/en peder is bedroeft/behalven dat de Vrienden vande Drou / (sijn
 de gemeenelycke de Moer / ofte pement vande Zypt's naeste Maechden)
 een Spinrock aen de Zyptdegom senden/ daer mede te verstaen gheuenbe/
 datse Vrouwen werck doen moet / ende tot den plicht des Maers onbe-
 quaem is/ dit deurt omdaerlycke 3 ofte 4 daghen / wanneer alleuylens
 verslijt/ niet tegenslaende/ wort het alcht booz een schaemte / ende schande
 gerekent. Dit is te verstaen van Dochters / die noyt te boozen getrouwt/
 ofte beslapen zijn ; met de Weduw-Vrouwen gaet het/ ghelyck in andere
 landen toe/sonder dat dese Ceremonien/op haer trouw dach/ naer gebolgt
 worden.

Wants
 Suprem-
 in tucmen
 ende he-
 trouw van
 der Zypt-
 de slaeg-
 dom.

De Mooren hare Vrouwen en gaen niet uyt/ van de arme hoeren/en ghe-
 meene lupte/die geen middelen hebben een karte/ Paert/ ofte Palankin te
 houden ; sy decken haer hoofd/en aengesichte met slupers / het hayt op de
 rugge geblochten hangende/de rijken vertieren haer met veel goude Oor-
 hangsel/en Arm/en Doet Ringen/hebben oock haer Neusgaten door-boort/
 daer goude ringen in steken/sy baren wel so ligt als eenige andere Natie/en
 sitten seiden een dach inden arbeet ; hare kinderen leeren van jongs aen/
 lesen/schryuen/ende hare gebeden / ende so de Ouders van geene vermogen
 zijn/ laten de kinderen (groot geworden zijnde) de rijken booz Soldaten/
 en knechten dienen/sy vergeselschappen hare Meesters gewapent / en dat
 te voet/haren arbeet is goeden cooy / want alle maenden kan men die son-
 der eten te geven/booz 3 ofte 4 Korias onderhouden; Sy sijn oock seer God-
 vruchtig tegens hare Ouders/also sy liever selver van honger souden wil-
 len steruen/eer sy souden toelaten/dat sy gebreck leden.

Wants
 Vrouwen
 wort niet
 gesien.

Wants lig-
 telijck.

Godvug-
 ticheit te-
 gens haer
 Ouders.
 Der groo-
 te haer be-
 graf-
 nissen.

De groote Deeren maken binnen haer leven schoone Chymen/met al-
 derley Boomen beplant/in't midden hebben een groote plaetse/rontomme
 met kleine Vensters versien/en seer fraey met klich/en Gompwater gladt
 bestreecken/dat sy tot een Graf op met selen/om naer haer doot/ met haer
 naercomelingen/daer inne begraven te worden; in dese graven/wort hier
 te lande de meeste middelen/ende rijkdommen verdaen; alsoo niemant van
 vermogen sterft/sonder in sodanige sepulture begraven te worden.

In't begraven haerder dooden ghebruycken sy dese wijse / wanneer de
 Cranchen overleden is/beginnen de Vrouwen/kinderen/en Na-buren met
 lupter keelen te schreyen/ende den gestorven te vragen/warom sy gestor-
 ven is/ofte binnen sijn leven heeft ghebreck gehad met diergelijcke praet-
 sers; dit duert tot den derden dach / wanneer het kermen begint te min-
 deren/en aen de Dziende wort een Maeltijt gegeven/ter gebachtenisse van
 den gestorven; ondertussche wassche het doode Lichaen/en benapent in een
 schoon

Wants Cer-
 monien
 in begra-
 ven des
 dooden.

schoon linnen kleet/ met alderley rieckende krupden bespreyt/ ende so toegenaeyt zynde/woyt op een Loge ofte Catel gelept / vergeselschapt met 3 ofte 4 Papen/die gestadigh lesen/tot dat het doode lichaem uyt het huys/tot in 't graf gebeycht is/hare doot-Baren behangen met Linnen/Fluweel/ ofte ander stoffen/naer dat den gestorven van vermoogen is/woyt van 6,8. ofte 12 Mannen ghebragen/welcken met de Vrienden/ ende die het doode lichaem vergeselschappen/al singende ter plaetse van de begraffenisse kommen/welcke gesangen/ken Los/ ofte Danc/legginghe tot Gode betekenen; de dooden leggen sy in 't graf op de rechter zyde/ met de voeten in 't Eupde/ 't hooft naer 't Noorden/ende het aengesichte naer 't westen/ ende werden dan niet planche/ ofte ander hout bederct/op dat de aerde het lichaem niet geraken soude/middelst tijt de doode in de Aerde gelept/ ende het graf gevult woyt/spyken de ommestanders eenige gebeden by haer selven/en keeren dan al te samen naer des overledens huys/ alwaer de Vrienden by den anderen blyven/by haer hebbende de Papen/die gestadigh lesen/ ende vooz de Ziele van de afgestorvene bidden;dit lesen duert alsoo 2 ofte 3. daghen/ oock wel meerder/naer dat de gestorven van staet/ ofte middel is/en mach niemant binnen den tijt van treuren in 't huys daer den Persoon gestorven is/over maken/ ofte eten hoochen/maer woyt de spijse van buypen haer toeghebracht.

Daer ghe-
loof,

By gelooven dat niemant buypen haer Wet kan salig worden/ ende derhalven houden de Christenen/ende alle die geenen/welcke haren geloof niet nabevolgen/vooz ketters/ende ongelooveryen/sulcr dat geen spijse van de Christenen gedoot/ ofte toeghemaeckt/ sullen nuttighen/ ofte acmaecken/ten ware Booter/ haers/Boot/ ofte eenige Confituren; ende alsoo in hare Wet van Machomet sekerpelijck het gebruik van de Wijn verboden is/soo vintmer veel die onse wijnen/ ende ghedistilleerde wateren ghenoeghsaem slupps-wijse drincken; van de Roomsche Keligie hebben meerder affiens/ dan van de Gerefomezeden/om dat de Papisten Weelden in hare kercken gebruikten/daer se een afkeer van hebben.

Het xxxiv. Capittel.

Der Mooren gedaente, kleedinghe, Huyfen ende Dienaren.

Der Mo-
ren gesa-
len sse.

DE Mooren, ende Machumatisen, sijn van gestaltenisse doorgaens hooghs van stature/want hier worden weynigh gevonden/die van geboorten kreupel ofte buktachtig sijn; sy hebben swart ende blynt colour/swart hant/maer niet gekruist/ 't Wit/ende geluw hant houden vooz een teken van Maelaetsheyt/van welcken aert veel onder haer sijn. Den meesten hoop/ behalven de Priesters/ ofte Mullas secheeren/ende schryppen haren Baert af/ ende houden gantsch niet/ van de kinnebels/ oock alle het hant van hun woostscheel/ behalve op de knien/dacr sy een loch houden/ op dat daer mede Machomet haer soude in den Hemel halen/Of blinde dwalinge!

Daer kleed-
wege ende
and e. bla-
meel.

De kleedinghe vande Vrouwen ende Mannen sijn schier ghemaect op een manier/van Cattoen/ Linnen/Goude/ende Zyde Lakenen/ peder naer sijn staet/ ende waerdighepde; de Roeken/diese Cabaya noemen/ sijn boven nauw/ende om de lendenen geslooten/welcken tot de knien hangen/bragen Broecken

Broecken/ met veel frouffen op de hiel en hangende/ en haer Doeten dzagen Schoenen naer deses lants wyse/ gemacht van Leer/ ende alle kostelijcke stoffen/diese op de hiel en neder treden/ op dat se die te ghemackelijcker souden konnen uyt trecken/wanneer inde Hupfen gaen/ende op de Dloeren/die niet witte deechens/ ofte Capjten bespreept zyn) willen sitten; op 't hooft dzagen groote Tulbanden/ op de Turcksche maniere/ ghemaeckt van sijn wit Cartoen/ook van allerlei colouren/met zijde/ende goude dooz-wyche te stoffen/die spichees heeten/welken sy nimmermeer in 't groeten van den anderen/ ontdekken/ om den hals hebben de ghemeene Man/ende die van staet zyn/in plaetse van mantel/ een Geel/ Roet/ Groen/ Wit/ ofte andere Colouren kleet/dat sy Pomerij heeten/ t welch haer dient vooz de honde/ ofte Riegen; om den middel hebben een wel ghemaecte Gozdel ofte Riem/diese Commerbant heeten/met Gout ende zijde dooz-wyche/over desen Commebant ofte Riem/dzagen gemeenelijck noch een kleyn wit gebouwen Gozdelken van sijn Linnen/ende die van vermogen zyn/een breekt hoft geweer/ op haer slincher zijde/tusschen den Commerbant instekende/daer van het hecht/ende de scheede gemacht is van Gout/ende sommige met gesteeften verriert/dese gheweeren noemen sy Girda ofte Caeratten/ de Vrouwen verciere haer met veel Juweelen/so van Oorhangsels/Armen/ende Doet Ringen/van gout ofte silber vergult/na dat peders staet vermacht.

De Hupfen van de Gzooten/zyn ruppende groot/met veel Camers ende salen/haer dachen zyn plat/also dat sy daer 's abonts op gaen/om lucht te rapen/op haer plaeten/ende Thupnen hebben sy water racken/om de hitte af te keeren:hare mueren alleenlyck met aerde/ ofte klap sonder kalc opgemaeckt zijnde/ballen licht/ende konnen niet lange duren/dese mueren met kalc gemetselt/ende met tras van harden steen/gemengt met kalc/ Gorn ende Supcher/overstrecken met sulch een aerdigheyt/dat se glinsfelen als een Spiegel: Sy hebben geen hups-raet/ende wat tot de kneuken behoort/behalven Schootels/Pannen/etc. Dat alleen in haer Vrouwen hupfen/alwaer men groote menighe van Goude/ende Silvere Daten siet:inde Salen van de Wang/ insonderhepdt daer sy by malkanderen te samen sitten/zyn een groote menighe van Persiaensche Capjten geleydt/op welken sy sitten/als haer Dolch/ende anderen oozlof geven/om haer te begroeten/desen groet hieten sy Salam en geschiet met buyginge van het lichaem/ende de rechter hant op 't hooft te legghen/welken sy van anderen ophalen/daer mede te kennen gevende/dat de ghene/wien sy dese eere bewysen/macht over haer te gebieden heeft/die van gelijcken staet zyn/groeten malkanderen/niet het lichaem buygende/sommige watten malkanderen by den Baert/seggende Grab-anemoas, dat is ich wensche u de gebeden van de armen/ende dierghelijcke meer toeghelaten zijnde,sitten op een sekerre ordere/aen beyde de zijden/peder naer zyn waerdigheyt: in haer 's samen-spzeken gebuycken sy groote zeedigheyt (ghy soudt segghen dat se Meester van de manieren waren) sy roepen/nochte woelen met de handen niet/ hebben sy pet nootfakelijck te seggen/dat se van anderen niet willen gehoozt hebben/soo doen sy haer Supper vooz de mont/op dat sy geen asen van den anderen scheppen souden:hare antwoozt verkrege hebben/ende op 't gene sy versoecken/soo gaen sy wegh/behalven de bekende Vrienden/die so langhe blyden/tor de Heer van 't hups opstaet/ ofte wegh gaet om te eten.

En ober-
machtigh
machting
en verqui-
stende.

De overmatige verguistinge (soo in Maeltijden/Feesten/Cleederen/als in alle andere dertelheden) van de Grootten/te vertellen/soude swaer vallen/dewyle sy alleen hier na trachten/dat terwyle het haer gheoozloft is/haer lust te mogen boeten/sy sullen geen dinck naer laten/dat tot cieraet/in bleescghelyche lusten dienen konnen:in haer Maeltijden sitten op Cappten/welcken op de aerde ghespyept zyn/peder wordt van den Hof-meester sijn portie voozgheselt/'t welck lecker met veel Botter/en weynig Speceryen toebereyt is;sy en gebuycken geen Hant-boecken noch raecken de Dynse niet aen met de vingeren/ende achten 't vooz groote oneer/de vingheren te licken.

Namen en
ontde-
schept van
haer ooz-
maeste
Dienste.

Sy hebben een grootten hoop van Dienst-knechten/want daer en is niemant/die maer een weynigh machtigh is/oste hy onderhouet veele/naer sijn conditie ende staet mede bynght: desen weten peder/soo binnen als buytens Hups/wat haer werck is/ende houden dese maniere soo stricht/dat se onbehoorlych achten een hant aen ander werck te stercken/dese Dienaers ghelyck sy in namen/alsoo zyn sy oock in Ampten onderschepden: Selvaers dragen alleen sozge vooz de Jaerden/de Belluwaen vooz de Carren/ende Ossen/diese trecken, de Fraily, vooz de Tenten/ende Cappten/die/soo wel op den Wegh/als in de Hupsen ghebuycht worden: de verriewanij vooz de Cameelen/ende Manours vooz de Olyphanten: danteles zyn loopers desen hebben een Blum op 't Hoof/ en twee Bellen vooz haer Woost hangen/op wiens gelupt sy weten te loopen/ende reysen alle dagen wel 25 of 30 Cos; de andere Dienaers van de Grootten/ hier te verhalen/soude te verdyetigh vallen. Sy winnen weynigh ter Maent/want het hoogste is dyp/vier/oste vyf Kopien, dan 't verbael van sommigen is groot/want kooppen qualijck niet tot haer Meesters ghebuyck/oste sy begeeren pets van de Verhoopers te hebben/'t welke sy Tektury heeten/ende geschiet dit met weten van de Meesters/die ebenwel niet konnen verstaen/dat sy het daerom te dierder kooppen moeten.

Dese Tektury is een toe-gift/oste afkoytinghe van het ghekoft/volgens de eyghenschap van welke Waren/oste het bespreck met de Verhoopers al vooren gemaect.

Hare groo-
te macht
en hare
Dyouten
hupsen.

Hare meeste pompeusigheyt bestaet in haer Drouwen-Hups/want sy trouwen diekwoelen dyp/oste vier Drouwen/dewelcke peder in 't besonder met hare Slabinnen ende Dienst-maegden(die in groote getalle zyn/naer de rijckdomende waerdigheyt van de Persoon) woonen; alle Maenden krygense van hare Mannen/een sekere somme gelts tot onderhout als mede Hupsraet/Cleedinge/Tuweelen/etc. naer dat sy vermogen/ende deselve wel besint hebben.

Die hare
mannen
om seest
crachten
te begaen.

De Man naer dat hem lust/komt dan by dese/dan by een ander/peder tracht hem op 't meeste treffelijck ende minnelijck te onthalen/met welriekende Olpe te bestrijcken/veelderlep Confituren vooz te stellen/ende alderhande raressen aen te doen; de Dienstmaegden/oste Slabinnen soecken op 't hoogste haren Heer te believen/eenighe wapen met een wayer de vlieggen af/andere bysben hem sijn handen ende voeten/sommige singen/dansen ende spelen op Instrumenten/de Drouw sit nevens de Man met groote zedigheyt/op alle sijn wincken acht slaende/hem niet anders als Heere noemende; ende op dat sy hem tot wellusten verweken souden/setten hem als

(gelijck boven gefeyt is) alderley Leckerijpen/ofte Fruyten booz/bp fonder eenige Conferben van Amber/ Gout/ Paerlen/ en Amphion ghemaecht/ by brengen oock Wijn booz den dach/en tracteeren hem fo lange dat hy fleep/ ofte met haer te Bedde gaet/ 't gebeurt oock dickwijls/ dat de Man op een vande Slabinnen fijn oog flaende/ de Vrouw veracht hebbende/ by haer gaet fleepen/ welck ongeluck/ alhoewel het de Vrouw bepnst/ fo langhe als de Man daer by is/ fo weet fy datter geleghenheit wel te wzecken.

Neder vande Vrouwen worden eenige befmedenen vande Mannen ghegeven/ tot wachters/ hoe wel dat fy dickmaels de Wolf het Schaep bebeden/ fo groot is de oneerbachtheit/ ende ongetrouwicheit van dese Vrouwen/ waer door het gefchiet dat de Vrouwen dese gelubden/ ofte naechy als foo seer coesteren/ als haer eegen Mans: dit is de ghebzuypcheit/ ende gheueenfte maniere onder haer/ die eenighs van vermogen zyn: het geene wy vande fchaght-loofheyt/ ende dertelheyt van de Vrouwen gefeydt hebben/ moet niet verstaen worden/ als of hier geen eerlijcke Vrouwen en waren/ doch dese fijn fo wepnich/ dat de anderen haer veroupfieren.

Het gemeene Volck in dese Landen/ heeft een ellendighe conditie/ want de Ambachts Luyden (die hier veel zyn) worden felden tot hooghet staet herheben/ want fy leeren gemeenlijcken haer kinderen dat eegen Handwerck/ dat fy felber doen, oock en gaet het hier niet/ gelijck by ons/ dat een werck van een Man wert afgedaen/ maer van veelen/ fy winnen alle dagen seer wepnich/ te weten vijf/ ofte fies Tacken, dat is vier/ ofte vijf fteupers naer onse reekeninghe/ waer mede fy haer hongerigen bufch vollen/ met een fhy's diefe Kuferye noemen/ 't welcke is toegemaecht van gemale Boontjens/ ende een wepnich Rijs/ die t'samen gemengt zijnde/ fetten met water op 't vper/ ende latent fo lange koochen/ tot dat het koozen alle het water naer hem getrocken heeft/ dese kost met wepnigh Booten ober gooten/ eeten fy gemeenelijcke 's abonts/ over dach eeten fy veeltijds doorch Coorn: hare hupfen fijn laech/ ende meest van flich/ ofte zaden/ met ftrou doornengt/ gebouwt/ overdeekt met een foorte van roode Pannen/ by naer de Nederlandtsche ghelijck: fy hebben wepnigh hupfraedt/ alleenelijcke eenige Herde/ ende Coopere Waten/ twee kooopen ofte Cadels, een booz de Man/ ende een booz de Vrouw/ want Man/ en Vrouw op een Bed-stede te fleepen/ hier gheen manier en is/ de Mannen/ wanneer fy lust tot de Vrouwen hebben/ roepen die by haer: fy hebben gheen groote deersels/ maer heel licht/ ende dun goetjen/ dewelken/ ghelijck fy ghemackelijck fijn inde heete tijdt/ alfoa helpen se de arme Luyden wepnigh/ wanneer het caut is: van om de koude te ghemoet te comen/ ftoocken fy vperen booz hare hupfen van hoe ftrout/ dat een groote fanch/ ende vuple roock inde Doopen/ ende Steden maeckt: beftrijcken mede de wanden van haer hupfen/ met dese hoe mist/ 't welcke fy vertrouwen de luyfen/ ende ongedierte te verduyben: fy en hebben geen wetenschap/ ofte ghebzuypch van hier binnen haer hupfen te maecken.

De Coopluyden hebben beter conditie: behalven wanneer fy eenighe fchatten gewonnen hebben/ want de felben in ftilte te beftitten gedwongen werde/ want andersintz fyn aanbengers/ anderwoyde/ die met waerheyt/ ofte lengenen dese arme menschen by de grootte fo wete te bedille/ dat fy als fponfjens werde upt gepart/ ofte loopen pynckel van haer leven in 't groet

Ellendige
conditie
des ghe-
meene
volck.

Hare fhy's

hupfen.

En hupf-
raet.

Der Coop-
luyden Con-
ditie.

van

van wat conditie sy zyn/so wel de genaemde grooten/als mindere Personen/en zyn niet langer van hare rijkdommen/staten/ende ampten verseeckert/als hunne meerdere quaetwilligheden toe laet/dewelcke nimmermeer opgeponckte gelegentheden ontbreken/om haer luden van alle middelen ende ampten te ontblooten/ende met Vrouwen ende kinderen (so men gemeenlyck seght) op den dyck te setten.

Het xxxv. Capittel.

Vande verscheiden aert,ende Naturelle der Mooren,ende Mahumatisten.

De Mooren in dyp geslachten onderscheppen.

De naturellen/ende conditien van de Mooren/ zyn niet alleens/want alhoe welse al t'samen Machumatisten zyn van ghelooft/ende Gods dienst/soo worden se nochtans in dyp Capitale Secten/ ofte Natien onderscheppen:als namentlyck Pattannen,Mogolen ende Hindusta: ders. Dan zyn der noch diverse kleynen Catten, waer van de voornaemste met de namen van Sayedr, Seegh,ende Leer, betekent worden: pedet van haer hebbende diverse conditien/ naturellen/ superstitionen/ende ceremonien/ 't welck bysonder principaellyck te verhalen/te langh ende verdrietigh valt: In 't generael zyn de Mooren een hoovaerdige/vermeetele/ende superbe Patie/waer onder de Pattannen boven anderen in kleedinge/ende omneganck uptmuntten/alsoo sy haer laten voorsztaen/ dat niemant in onvertsaghepdt/ kloekhepdt ende manhaftighepdt ten Oozloghe haer te boven gaet / ghelyck oock van d'andere Natien derhalven gebeeft ende grootelic ontsien zyn: Dese Pattannen,sullen haer om geringhe oozsaecke in 't ghebecht ende verjulk stellen / ende haer niet lichtelyck overwonnen gheven / waer door van geen gheslachte bemint worden/ ghelyck mede behoorden/ niemant in achttinghe nemen/meenende een pghelyck haer te ontsien/en dat niemant/als haer/eenige eere/ofte waardigheyt toe komt.

Mogolen minne sijn van naturel.

De Mogolen worden ge-estimeert door de beste/ beleefste/ende gheschickste in allen haren omneganck en conversatie/want zyn seer liefstallig/ meedoogent/ende goet aerdygh/waeromme door 't gheheele lant in den meesten aensien ende respect gehouden werden.

Hindustan bers straf en griez.

De Hindustanders/dat zyn de ingheboornen van Guleratte, alhoewel van Religie Machumatisten) zyn straffer ende gieriger dan de Mogolen, ende mede so veel niet geacht/ oock is by haer doorgaens sodanig vernuft niet als wel by de Pattannen,en Mogolen: dese worden lichtelyck van de 2 andere Natien onderscheppen/door dien gemeenlyck swarter van lichaem zyn.

Blotus sterck ende stoutmoedigh.

Onder Machumatisten zyn naest de Pattannen, de blotus van groote sterckte/ende kloekmoedigheyt/dese bewoonen de Provincie van Hja-kan,dicht by Perse;generen haer met veel Cameelen/ende last dragende Dee/van 't eene lant na 't ander te reysen;dese hare getrouwigheyt is so groot / dat sy veel liever haer leven sullen verliesen/dan toe laten dat in 't reysen mgt de Casillas,vande Dieben ende Strupck-roovers hare Beesten ofte Coopmanschappen daer op gheladen/sullen beschadigt worden.

Hindous een dypdensch gheslachte.

De Hindous,de welcke het Moorder quartier van Almeer,ende de plaetsen die na Mulran strecken/bewoonen / zyn Heydenen / maer hebben andere insettinghen als de Benjanen,ende andere Secten/ want sy bidden naecht/ende nuttighen (behalven van een Os/ofte Roe-Beest) vleesch ende vischen

eten

ezeten in een ront perck/ alwaer sy niemant laten in comen; hare Vrouwen <sup>seer si-
perlatieus</sup> vercierren sy met Gout/hare Armen met yvooye Armingen/t welch sy in-
sonderlyck eerlyck achten; dese Natien sijn in't geheele lant van Gufaratra
seer verspreet/ende worden tot beset ringe van Steden/en Fortressen meest
gebruyck't/als wesende een stoutmoedigh/ende onvertsaecht volck/en seer <sup>Ende goe-
de Solda-
ten.</sup> goede Soldaet/sulck dat de Raspouten ende Pattannen (daer wy hier boozen
van gesproocken hebben/niet behoeven te wijcken.

De Kalpouten die langen tyt te boozen Indien bewoont hebben/sijn Wep- <sup>Raspou-
ten we-
maerde
stropch-
roovers.</sup> denen (van wiens geloof/en Godts-dienst/ hier boozen in't beschypven van
de Benjaensche Secte van samaraet geschreven is) seer vermaert dooz haer
stropch rooven/ vermits de repende lieden sonder onderschept af setten/
ende so tegen weer bieden/wreedelijken ombzenghen: Hare Wapenen sijn
Piecken/Swaerden/ende Schilden/ghemaeckt op de manier van een by-
hoort/also dat hare Cameelen daer mede upt dyncken/en haer Paerden daer
upt voeren/sy hebben stercke/en radde Paerden / derwelken sy onbeslagen
van songs op bereyden/het is een strijt-baer volck / ende beguaem tot den
Oorloch/ daer de anderen Wepdensche Natien sijn cleyn hartig / en seer be-
vreesd/voerende haer Wapen inde tonghe / meer houdende van hyben/als
van vechten; sulck dat den vooleden Coning Jangier een schimp-woorde
placht te gebruycken: Dat een Portugees beter was als dry Mooren, en een Hol-
lander, ofte Engels-man beter dan twee Portugelen.

Het xxxvj. Capittel.

Vande Heydenen, ende haren Godts-dienst.

De Wepdenen/die het Coninkryck van Golconda bewoonen / en dooz <sup>Tutibien
seer onbes-
chiet in ha-
re religie.</sup> geheel Indien verspreet sijn/worden ghenaeamt Jentiven, seer eenbou-
dig in hare Keligie/welcke haer Priesters Brames hun leeren/die geen ande-
re reden van hare Godts-dienst comen geven/dan dat sy die van haer On-
ders ontfangen hebben/ wiens Wetten en gheboden also blindelike naer
volgen:sy gelooven datter van outs maer een Godt geweest is / derwelcke
daer naer/vande Menschen/ eenige halve Goden/die dooz haer leven/ ofte
wonderteecken en vermaert waren/ in sijn geselschap genomen heeft: Dese
bouwen sy Tempels/so 't yeder gelieft/ereen die op hare wyse/sy gelooven <sup>Gelooven
de onsterf-
lycheit
des zielens.</sup> de onsterfelychheyt der zielen/ en de verhuysinge in andere lichamen/ waer
over seer supersticieus sijn/van Beesten te slachten/schouwen oec het roo-
ven/en moorden/maer tot liegen/en bedriegen sijn/gelich andere Indische
Natieen/seer genegen/sy mogen wel veel Vrouwē trouwen/maer ten is on-
der haer niet seer gebruyckelijcke/ ten waer de eerste Vrouw onvrucht-
baer sy/het overspel straffen sy inde Vrouwen/maer hoerere is by haer ge-
noechsaem gemeen/ want sy stellen hier toe een secker geslachte/die Baga-
waro ghenaeamt worden/ die hare lichaem een yeder sonder schacnte / ofte
vreesse gemeen maken.

Het xxxvij. Capittel.

Van verscheide gelegentheden in Tlant van Gufaratra ende Indostan.

Inde landen van Gufaratra ende Indostan sijn gren Verberghen/inde wel-
ken men den repende Man geeft dat hy van nooden heeft; alleenlyck
inde

In Sassa inde Steden ende sommige Dorpen eenige onbewoonde Hupfen/die sy Saray noemen/dese Sarays, worden van eenige machtige lupden / uyt een goeden puer/ende om een gedachtenisse naer te laten/gebouwt/ vooz de byemdelingen ende Kiepers/ die daer inne logeeren/maer het is van nooden dat men Sedde/Loeken/ende andere dingen/hier toe dienstig/met hem voert/de welken sy daer ghebruycken/gelyck oock Tenten/die men op den Weg op slaet/daer sulcke Hupfen niet gebonden worden.

Kiepers op
Paerden/
Muplen/
ende Ca-
merien.

Het Volck wert op Paerden/Muplen/ende Cameelen geboert/so wel de Mannen als de Vrouwen/oste altemet op Karren/daer der maer twee of dyp op sitten/die van Ossen voozt ghetrocken worden/op de manier als de Paerden/ende wennen haer van jongs aen soo seer tot desen arbeyt/dat sy der wel 10 ofte 12 Mylen op een dagh mede loopen / dese Karren zijn boven niet Laecken/oste Pluweel bekleet/ten ware wanneer sy Vrouwen voeren/dan worden se rondomme beslooten / op dat men die daer binne zijn / niet sien soudn.

Oock de
grootte ge-
bruycken
Olyphanten
en Wal-
lausgajns

De Kijcken ende grooten gebruycken Olyphanten/oste Pallanquins/die op de maniere van Kiosbaren byde onse / van Arbeyders op de jehouderen gebzagen worden/Dese Olyphanten worden met ichoone kleeden verciert/ende met groote sozge opgequeecht/sulck dat haer eten daegs 2. of 3. gulden te staen komt: sy hebben groot vermaech in 't Dieghen ende Ja-gen/hare jacht-honden/beslaen dat se klepnder zijn/ zijn de onsen niet ongelijck: Sy maken oock Luypaerden ende Epgheren tam / om mede te ja-gen/de welken met een spjongh het Wilt verrasschen: De Vogels die hier in de Gebieren en Moerassige plaetsen onthouden/vangen sy niet een wonder subtylheyte/want nemen een Vogel van die soort/die sy voozghenomen hebben te vangen/ende ontwyden hem/ende vullen die dan weder op/alsoo dat het een Vogel schijnt / gaen dan in 't water bedecht / tot dat sy komen onder de hoop van de Vogels / die sy van onder 't water by de beenen trecken ende alsoo vangen.

Sijn gro-
te liefheb-
bers van-
de Jacht.

Haer be-
gierichheit
oeffening.

Daer zijn oock goede Boogh-schieters/sy maken hare Boogen seer aerdigh van Buffels-hoorn/ende de pylen van licht riet/met welken sy oock Vogels inde lucht/ende 't Wilt inde loop konnen schieten: te huyjs hebben groot vermaech in 't Schaech-spel: hebben oock het Troef-spel maer heel verscheypden van het onse: sy oefenen haer oock in 't woystelen:ende houden veel van Beswerders/en die haer op d'Astronomia/ende den loop des hemels verstaen: want den Coninck/ende generaelijck alle het gemeen volck sulck een vertrouwen op dese Sterre-kijckers stellen / dat se niet sullen by der hant nemen/vooz ende al eer haer dat geluckigh/oste ongheluckigh te worden / voozseyd is: sy zijn oock lief-hebbers van de Musiken/hebbende veel diversche Instrumenten/op de welcke sy/oste dooz Snaren/oste dooz Blasen speelen/maer de rechte Hermonia is by haer niet.

Hebben
hemisse
van de
schijfren
Aristoteles
ende Ab-
teime.

De Mooren ende Persianen hebben eenige werken van Aristoteles, inde Arabische tale overgeset die sy Aphs noemen/weten oock eenige konsten vā Avicenna die te Samarcanda in het gebiedt van Tameilaen ghebooren is: Daer dichten ende schijfren maken sy met groote aerdigheyt ende Eloquentie/sulck dat geene Natien daer inne behoeven te wijcken: houden oock Chronijcke/ende beschrijvinge van hare Dooden.

De gemeene tale van de Inwoonders/hoe wel geheel different/ende seer

verscheppen/is wel te pronunceren/ende woijt op de eygen maniere geschreyden/als by de onse/te weten vande sincker hant/tot de rechter/die wat geleerder zyn/gebeycken de Persiaensche ofte Arabische spzaeck / maer dese zyn gheheel dun onder haer ghesaept/dooz het ghebeek van Boecken / dewelcke sy weynigh hebben/want worden alle niet de hant geschreyven/also vande losfijcke Dyck-konste geen wetenschap en hebben/ nochtans veel sulcken verstant hebben/dat soo sy haer in gheleert heeft naersteijck oeffenden/souden in alle wetenschappen veel uptrechten.

De gemene siecken by haer / zyn den Dyck-loop ende heete koozssen/waer dooz sy het vasten den besten raedt houden/ oock de Pochen / welcke daer veel in swangh gaen/doch wert lichtelijck wegens het hette Climaet/ genesen: Daer zyn hoop-werck van Heyden/che Doctoren/seer expert inde Medecinen/dan geene die haer inde konst vande Chirurgie verstaen: Sy hebben menichte van Scheeders/seer gediensig om het lijf te repynghen/dese roeren/ende verwerpen dagelijck de leden/ welcke sy kamas heeten/is seer goet om het bloet te roeren/ende de lichamen die dooz arbeijt/oste exercitie ontseelt zyn/tot ruste te brengen.

Dare siecken.

En Mer
beghinne
sees.

Het xxxviij. Capittel.

Van de Getyden des Jaers in Gufaratten.

In't Jaer van Gufaratta,ende de plaetsen aen de Indische Zee gelegen/begint den Winter in 't eerste van Junius / ende duert tot September/nochtans en regent het soo ghedurigh niet/ als wel in Goa; maer altemets/voornamelijck niet den aenvangh van de nieuwe ende volle Maen/de worden waepen 6 Maenden Noozden/ende 6 Maenden Zupden/ niet weynigh veranderinge: Inde maenden van April/May / en het beginsel van Junio is het geweligh heet: welcke hette de lichamen seer schadelijck zyn/en veel heete koozssen/oste gestadighe hette/die de menschen van binnen uptreken/betroozsaken: maer wanneer het begint te regenen/so waeyt (dooz de genaede Gods) de wint sterck dooz/ alsoo dat sy dese onverdriegelyche hette matigt; dan dit ongebal byngtse te wege / dat in den dzygen tyt het stof vande aerde optreect/ende gheijck een Wolck boozt dzyft/dat op de menschen vallende/groote schade ende belisten in't repen doet.

Dan hare
tijt lags
sonen.

De Heydenen rekenen mede 12 maenden in 't jaer / beginnende van den 18. Meert/maer die vande Moozen/begint van den eerste/tot den thienenden Januarij/maer den beginne van de nieuwe Maen/waer dooz dat sy verthien Maenden in't Jaer hebben/ deelen dagh ende nacht in acht deelen/ende tsestigh uren vooz een etmaal: haer upwerck is een Copjen van Cooper/daer onder een gaetjen is / setten 't selve in 't water tot dat het vol is/ende dan sloppen op een hooper becken/soo veel slagen als het laet is/mitsgaders de hoeveelste gedeelte van den dag/oste nacht.

Jaer ende
waent re-
keninge
der Heyde-
nen ende
Moogens

Inde Maenden van September ende October/wanneer de Winter verlopen is/beginnen de Schepen weder toe te maken/ om jaer alle quartieren te vertrecken/want die vooz dat de nieuwe mane in September gepas seert is / hem in zee begeeft/oste upt de zee / de Eusten van Indien aendoet/soermits de groote Tempesten/ende schrikelijcke stormwinden / die altemets op den uytgang van de Winter vallen/ loopen psychel van Schip en goet te verliezen/ ghelijck de Nederlandtsche Schepen / Middelburgh ende de Duy-

Wanneer
hare sche-
pen toe-
maken.

Wanneer
dieven ont-
derwoopen
zijn.

de Duyve. Anno 1618 weder haren is: Inde Maenden van Februarus/ April ende May/wanneer de Rivieren droog worden/domineeren ende regeeren de dieven meest/ menighmael de reysende Coopluyden/ ja gheheele Dorpen/ende Plecken beroovende/ over dagh haer inde Bosschagien houdende/dwingende de naest-ghеле plaetjen haer nootdruft toe te brengen: inde regen tijt geneeren haer met Zapen/ende Ploegen/soo dat van de wegen wat beplijger zijn/doch ebenwel niet sonder gebaer/indien men met een goet getal Soldaten niet gewapent is.

Maer
Marchts
Gagen.

Inde Steden wort tweemaal des daegs Marcht gehouden/ den eersten een wepnigh naer Sonnen opganch/d' andere een wepnigh voer haren onderganch, alwaer alle eetbare waren by 't ghewichte/ ende de Lijnwaten by de Hierlantse ellen/ verkocht worden.

Het xxxix. Capittel.

Vande Gewichte, Maten, ende Munten in *Gufaratta*.

Maer ghe-
wichte.

Het gewichte van Gufaratta is eenderley/ende wort ghenacmt Mao. dat is een hant/met welck gewichte men weegt Booter/Drees/ Supcker/ Indigo/Salpeter/Hout/Sout/etc. ende allerhande weeghbare Waren/peder Mao weeght 40. Ceer, dat maecht 30½ Hollants/een Ceer weegt 18 Pepsen (dat koopere gelt is/ gelijk by ons Voortjens) ende maecht 2 pont trops gewicht.

Ellen.

In 't meeten gebuycken sy tweederley ellen/waer van 19. vande grootsten/maecken onghewaer 23½ ellen Hollandts; de klepne ellen zijn maer een dupin breeet vande onsen versichelende.

Munte.

De Munte van 't landt is tweederley/als Mamodijns ende Ropien; de Mamodijns worden in Suratta geslagen van quaet silver/doende na onse rekening ontrent 10½ stupvers, dese zijn alleen gangbaer in Broichia, Cambaya, Brodera; ende gemelte Gufaratta; voorts in Amadabar, ende geheel Gufaratta, gaen de Ropias Chagamy, zijnde van goede alope/ende doen 24 stupvers Hollants; Voer payement gebuycken Peylen. waer van 25 ofte 26 een Mamodye, ende 53 ofte 54 een Ropia (dat is 24 stupvers Hollandts) maecken; de Peysen zijn koopere gelt/ gelijk by ons de Voortjens ende Dupten/ doch swaerder van ghewicht/doende naer de ghemeene reekinghe/ ongeveer 10½ Penninghen; noch gaen hier Amandelen, waer van de 36 een koopere Pepsa maken; van ghelijcken een slach van Hoozentjens/Kavrijs ghenacmt/die men aen frantvint/doende de 80 stucks/een ghelycke Pepsa; de Spaensche Realen/ ende Rijerdaelders gelden ordinaerlyck in suratta byf/ ende de Leeuwenbaelders 4 Mamodijns/dat zijn 53½ ende 42½ stupvers Hollandts: Nu isser noch een Munte/ dat byt Persien veel ghebrucht wert/ ghenacmt Arrhins/zijnde lanchwerpig/seer goet sijn silver/sonder eenig alope/ dese doen 16 stupvers Hollants/ofte naer dat de Wissel gaet/gelyck 't oock is met alle andere gelden: Alle het Gout ende Silver gemunt/ofte onghemunt/dat van andere Lantschappen wort ghebrucht/wort gesmolten/ende tot gelt gheslagen/ op het welcken eenige Persiaensche letteren staen/inhoudende de Naem/ende waerdighejdt van den Coninck/want ghebruycken in dese landen supber Gout/ende sijn Silver: Hebben noch een goude munte Mooren, ofte Xerapbins genaemt/doende peder 12½ Ropias/doch zijn wepnigh in 't gebuyck/ worden

wozden bande grooten meest by haer schatten bewaert/ende op geslooten:
daer sijn andere goude munten/ghenaemt Venetiaenders, ofte Ducaten/co-
mende van Venetien, ofte Turkijen, doende gemeenlijcke 8½ tot 9. Mamoe-
dij's Surats gelt; want 't is te weten/dat het gelt niet altyt eenen gesetten
prijs hout/maer dickwils op/ende af slaet/na dat de wissel gaet/daer mede
beel Benjaminen haren handel byjben/ ende oock meenichte met weten te win-
nen/met de wisselinghe van dien; coopende het Silber / ende Goudt met den
aencomste vande Nederlantsehe en Engelsche Scheepen upt Europa, en de
Moorsche vaertuygen/upt Aden, ende Persien, wanneer die op haer laechste
prijsen sijn/en daer naer verhoogense den wissel/ als men 't gelt naer andere
plaetsen binnen slants ghelegghen/ op voert wil: Daer is een groote vals-
sheyt inde munte ghelegghen / waerom op beel hoecken vande voornaemste
Straten en Markten sitten Benjaminische Wisselaers/ die men heet Paraffes,
desse besien het gelt om cleyn pzoijt / ende sijn daer so courect op/dat sy 't al
tellen ende weten te onderscheyden/dat valsch is/waeromme niemant derst
gelt ontfangen/sonder dese Paraffes te vertoonen/die haer verobligeren/soo
daer petste cozt/ofte valsch onder gebonden wort/naer dat sy dat ghetelt
hebben/het selve goede te doen/ende betalen/doch selden gebeurt het datter
gebreck/ofte falicant aen gebonden is.

Sy reekenen met Lacquen, welc doen hondert dupsent; een Crou, ofte Cor-
roa doet 100 Lacquen, ende een Areb, doet 10 Carroa: Int silber geldt doet een
Theyl (bande welcken 20 een pont troys gewichte upt brengen) 11, 12, ende
13. Ropias Courant/ende 11½ Massa maecten een Theyl: thien Theyl Silbers/
maecten een Theyl Gouts/gelijck by ons waer ghenomen is: het Cooper
geldt/dat reekenen sy by Lacquen, van't welke 12 ofte 13. een mamoe-
dy, ende 26 ofte 27. een Ropia doen: Het Cooper/ ende Metael dat hier in ghe-
bracht wort / mach op den hals niet wederom upt gheboert werden:
maer den tijdt bereyft / dat wy van de bysondere Waeren / van dit landt
spreeken.

Het xl. Capittel.

Beschrijvinge vande voornaemste Waren van Gufaratta.

De besonderste waren van dit lant/sijn booz eerst Catoenen/en Ljwa-
ten / die daer van gemaeckt werden/ zijnde verscheyden / en in groo-
te overvloet: bande welke de sommige soo sijn sijn / datse alle Europische
Ljwaten overtreffen/ ofte ten minsten gelijck schijnen / peder heeft sijn be-
sondere naem/ofte van wegen hare coleuren/ ofte van haer sijnte de princi-
paelste namen sijn desen Gamiguils, Biltas, Chelas, Affamanis, Madafone, Beronis,
Jricandias, Chirtes, Langans, Toffochillen, Doria; dat sijn gelijck Canefassen om
Zeplen/ende anderen/om saken van te maken/ende noch andere soozten/te
lange om peder besonder te verhalen: Van zijde stoffen/ Coutoms met dibe-
sche coleuren van strepen/ Allegias, half zijde/ende gaaren/met dibe-
sche coleuren van streep/ Atlas, Tasta, Petola, Tulbanden, Commerbanden, Orns, van
Gout/ende Zijde/ die de Vrouwen draghen in plaets van slupers / om het
aengesichte te bedecken: ende eenige Goude Laeckenen; sy maken oock beel
Capjten/die men noemt Alraciffas, maer sijn so goet niet/ als die van Persien
comen: een andere soozte van slechte Capjten/ die men noemt Chitenga, sijn

by naer als de ghestrepte Laechen die upt Schotlant komen / dienende om over kisten ende koffers te legghen; Oock Weechen tot Beddens / die men noemt Goedrijs, ofte Nalls seer net ende fraey ghesticht / met zyde / ende oock van Catoen / van alle Derwen / ende sticfels; Paviljoenen van veelderleij coleuren; Perlintos ('t welc de Mooren Neuhair heeten) dat zyn bintfels / ofte banden daer men de Bedsteden mede bint / ende toerngt / om 't bedt op te legghen; Alderhande Indiaensche Bedsteden ofte Caden, Broelen / ende andere diergelijcke sneusterijen / seer fraey ghewoicht / ende overdeekt / ofte bekleet met Lach van alle coleuren, oock lustighe Ticktack-Boorden / ende schijven van pbooren been / ende schilden van Schilt-padden gewoicht / ende ingelept / seer Meesterlijck ende konstig; veel fraepe Signetten / Ringen / ende andere curieusheyt / van pboor ende Zee-paerts tanden / oock van Alambae / ofte Bernsteen; heeft oock Schaet-steen / en een soorte van Berg-Chrystal / waer van sy in Cambaya veel Dinct-koppyn / Singnetten / kinkoopen / Paternosters / ketens / ende ander dupsent fraepe dingen van maken.

Indigo
hoe die
waft.

De platten Indigo in Nederlandt wel bekend / waft twee mylen buyt en Amadabat (de hooft-stadt van Gufaratta) in een Dorp Churches waer van sy de naem doert; het krupt waer van de Indigo gemacht wort / is niet veel verscheelende van de geelc Deen / dan weynig koster / en bitter hebbende klepne houtc tackjens / gelijc de bzaemen wassende / by goede jaren wel een mans lengte hoogh / haer bloeysem is gelijck die van Distelen / ende 't saet gelijck Gierc hop / ofte Freum Cracum, wort gesaeyt inde Maent Junij / en wederom gesneden inde maent November ende December.

Den Indigo Churches eens gesaeyt zynde / duert dyp jaren, de eerste wort ontrent een voert vande Verde afghesneden / ende de bladeren vande tacken afgeschepden / die een dag inde Son te dzoogen leggen / gedroogt wesende / woorden 4 ofte 5 dagen geleght in ronde steene Tancken, ofte kuppen / (daer toe gemacht) met schoon water / ontrent een mans leghthe diep bedeckt / roerende dat sontijts om / op dat het water de kracht en coleur van het krupt na hem trecken soude / latende dan het water / daer de kracht van den Anil in is / in een ander Tancke, of kupp / welcke daer dicht by staet / loopen / en eel geheelc nacht in staen sincken / blyvende de dichte / ofte substantie van den Indigo op de gront legghende; daer upt gehaelt / dooz ylle doeck geclenst / en dunachtig op schoone plaetsen inde Son te dzoogge gelept wort, dit is dan supber Indigo / wanneer se dooz de Boeren / om 't gewicht te vermeerderc / met een specie van aerde (van verwe de genaemde Indigo seer gelijck) ofte om in het water te lichtre te dzyve / met olpe niet vervalt / ofte vermengt wort; het tweede jaer waft de Indigo wederom aen de afgesneden strupcke / die op 't velt blyve staen / die so goet / ofte beter valt / dan den Gijney (dat is wilden Indigo) maer so zaet van den Indigo begeeren / om wederom te zepen / moeten de tweede reyse de strupcken eerst op het velt laten verdroogen / en dan afsnijden / om het zaet te vergaderen; Den Indigo van het laetste gewas / wort van de Inwoonderen veel gebuyck tot verwen van luywaten / also van geel uplantische Coopluyde gekoft of begeert wort, de voornaemste ken-tekenen zyn / haer dzoogte / lichtigheyt / en dat sy op het water dzyft / dat sy een hooge violle coleur heeft / en by so verre op brandende koolen gelept wort / een violetten roock geeft / en weynig asche maecht, het lant daer den Anil gesaeyt wort / moet na het derde gewas / een jaer stil leggen / of met

Indigo
hoe die
waft.

Act 2

pet & anders beplant worden/eerse wederom Indigo daer op mogen zayē.

Salpeter komt hier van Astar, een Provintie ontreent 60 mylen van Agra Van den Salpeter.
gelegen/en woort gemaectt vande beiden die langen tijt ongebout gelegen
hebben/upt swarte/vael/en witachtige aerde; maer die van swarte aerde
gemaectt is/woort vooz de beste/en substantieusste gheoozt/deelt: de Salpeter
woort gemaectt op dese maniere/sp gravē een put tamelijck groot/gelijck eē
fout put/en vullen die met Salpeterachtige materie/met veel waters dooz
een goote daer in brengeende/en maken dat dooz veel arbeys met haer voe-
ten weech/tot dat het is gelijck by; waameer dat het water alle de Salpe-
terachtige materie upt de klap/ofte aerde tot hem getrocken heeft/so neme
sp het weke/en doen dat in een aerde pot/ die nauwer ende klepnder is/ als
de eerste/op dat wederom soude dick worden/ daer na koochen sp het in een
ysere van/chuppende de vuyligheyt van het supber af/en so gietent in aer-
de vaten/en alffer noch pet & van de vuyligheyt overghebleven is dat hem
op de gront van de potten geset heeft/ende dick begint te worden/so halen
sp 't allenskens upt/en leggent inde Son/ om hart ende dzoog te worden.

Borax, het welcke de silver-smits besigen/om 't gout ende silver te supbe- Van den Borax.
ren/balt in 't gebergte van Purbet, een schoons Provintie/staende onder Ra-
zia Biberom sich strechende tot aen de grensen van Cartarie; daer balt oock
Muscus/Spica/Pardi/Quicilver/ krooper/en een specie van berwe/ daer
mede schoone Carstanje colere maken/het welcke sp Mizel heeten:
den Borax woort ghebonden in een water/ghenaemt Jankenkhaer, loopende
dooz het gebergte van Purbet, komende in een engh water/dat dooz 't mid-
den van 't lant heenen loopt/ dat sp Maleroor benamen; op de gront van dit
water/wast den Borax, eben gelijck den Sozack/ soo dat de Gusaratten haer
den naem van het water Jankenkhaer geven; den Sozack alsoo upt ghehaelt
zijnde/woort in blafen van schaeps-vellen gemaectt/bewaert/ende mit olie
gevult/op dat te beter soude dueren.

Den Hingh, die de Doctoren en Apotecarisen in Europa/ Asia Foedita noe- Van den Hingh/ ofte Asia Foedita.
men/balt in Persien/ende in een Provintie in Indien/Utrad. ende dese is de
supberste/ende woort dooz een tresselijcke Coopmanschap dooz geheel Indo-
stan geboert; de plant die desen Hingh ofte Asia Foedita voozt/brengt/is twee-
derley/d'eene is een hoog geboomte/ofte een struyck met klepne blaetsens/
de Wijnruyt niet ongelijck; de andere gelijck Radijs/brengt groot en klep-
ne steelen voozt/haer loof niet veel verscheelende vande Opgheboom; dese
plant wast gaern in bergachtige ende steyle plaetsen; sp woort gepluict in-
de herfst/want in 't uytgaen vande Somer begint de Son daer upt te loo-
pen; de Benjanen van Gusaratten gebuyche die Somme in alle haer spij-
se/meenende geen kost ofte sause volmaecht te zijn/sonder de selbige; smee-
ren oock alle haer drijckvaten daer mede/ende zynder soo toeghe-went/dat
den stercken reuch/daer de andere Natien een walgh van hebben/soet ende
aengenaem achten.

Amphion ofte Assien, in 't Latijn Opium, komt upt Aden ende Cayro in Egipt, Van den Amphion of Opium.
ten/maer het meeste deel dat hier te lande gebuycht woort/van Gualcor, een
Provintie van Indutan; woort ghemaectt van opghesmede bollen/ende is de
Somme daer upt; daer de natien van Asien een groote treck toe hebben/de
minder-jarige en gemeene luden/gebuychen in plaets van desen amphion
de bollen opgesooden/ende oin dat dese bollen by haer Pust gheenaemt woort

den so noemen sy de geenen/die dese gecoocht eten Pustij; ghelick de rijcken/
die de Amfion eten Affomy: De Persianen schryben haer selven het eerste ghe-
brypck daer van toe/ende dat vande booznaemsten van't Aant/de welcken
dooz groote zorgē niet commende slapen/ daer toe het seer dienftig is; 't welc
't gemeene Volck/ende vervolgens de naest ghelegghen Landen/ allenskens
hebben naer gevolcht/also dat daer weynich sijn/ die het niet en gebryp-
cken; sy eten dagelijc een Erte groot/ niet so seer om den slaep daer dooz te
voeden/als om het gemoet te strecken/ nuttigent insonderhept ten Dorlo-
ge/ ofte op verre reysen; Als de Caffis met Brieven / ende boodtschappen
van d'eene plaets op de andere over Aant te bestellen gaen/ meenen dat sy
daer dooz gehardt worden/ ende niet ghevoelen eenige arbeyt/ ofte onghes-
mack; maer ghebrypckent aldermeest om de onkupshept te voeden/ want
't maect een Persoon sijn zaet lanch op hout/en verlangsaem comt 't welc-
ke de Indische Vrouwen gaerne hebben/om niet den Man gelijckelijc haer
natuer te volbzengen; doch sietmen dat de geenen/ die het op 'n dagelijc
gebruycken/ dom/ ende slaperig worden/ ende wanchelbaer in woorden/en
werken/ so dat met haer qualijcke te handelen is; 't exempel hebben wy
gesien aen den Gurratsen Gouverneur Mirmosa, en andere groote Weeren/
die gedurende onse residentie in Saratte ghekent heb/die daer aen so gewent
waren/dat wanneer sy daer van op hielden/ soudē ghestorven hebben; het
is een doodelijck vergift/ten sy dat men het matelijcke / ende boozsichtig
gebruycken/daeromme die het nuttighen/ beginnet allenskens te eten/tot
dat sy het in gewoonte hebben/ ende soo het geschiet/dat hen vier/ ofte vijf
dagen daer van onthouden/ vallen in een doodelijcke sieckte/ van gelijcke/
die het noyt gegeten hebben/sullen daer van sterben by aldien sy 10 ofte 12
greyn daer van eten.

Wat het
Lack ende
manier
van becep-
pen.

Het Lack is eckere Gomme/comende upt diverse soorte van Boomen/
den Doorn/en Bzupmen Boom niet ongelijck/ valt ontrent Amadabar, doch
meest in't Doorn Sindikera, 16 Costen van Brodera in Brampor, en op
veel plaetsen in Gularatta, wanneer het Lack rau is/ gelijck het vande Boo-
men comt/so is het doncker/ bzypp/ en rosachtich; sy stooten het Lack tot
poeder/ende smeltent/ als dan vernemen daer onder alderley Derwen soo
sy willen/als Root/Groen/Geel/ Swart/etc. ende maeken daer upt stoc-
kens/ gelijck men in Europa vercoopen/om Brieven toe te zegelen; sy bekle-
den daer mede veel dingen/als Tafels/Boffetten/Dooskens/Stoele/Bed-
steden/ende alle andere gedzaepde Hout-werken/ waer dooz het wonder
gemeen is/ende seer gesleten dooz geheel Gularatta, des gelijc gebrypcken sy
het Lack/ om te vullen alle Silver/ ende Goudt-werckte weten hechten
vande Messen/ende andere dingen/makense van buypen van Goudt/
ofte Silver/en van binnen vol Lack/ sonder dat het pemandt soude connen
mercken/ten ware sy daer van verwitticht is.

Het ghe-
brypck.

Conijn/
Gemb/ &
Rabab/
Lalen ende
mibers,

Doorts wast hier veel Comijn/van tweederley soorte/als witte/en swar-
te/menichte van groene Gember/die veel Conyhten/die naer Perlien, en an-
dere quattieren verhoert wert; oock diverse soorten van Mirabalanen/
seer geacht/ende gebrypck vande Medecijnen; van hier comt oock groote
menichte van Supkeren/oock veeldehande Medecynen/waer van apart
de eygen namen/en pryzen sullen verhalen; gelijc oock verschepte Gesceen-
ten/als Diamanten/Paerlen/Rubijnen/Spinellen/Granaden/Esmeraul-

ten etc. mede Albast/Koodt Marmel/ Jaspis/ende andere/die de inwoonders seer schoon weten op te maken : Dus verre belangende de Coopmanschappen/ende vooznaemste waren in Gufaratta vallende.

Het xlj. Capittel.

Vruchtbaerheydt van Gufaratta.

Het Lant is seer abundant van alle Lys-tochten / als Coozen / Rijst/ Erweten/Boonen/Geerst/en alderley Granen, desgelijck van Booter/Olie/ Melen; van Buffelen/ Seyten/ koepen: maken oock sommige klepne witte kassuens/ maer sijn seer sout / ende drooch: Het Coozen wast op de eyghen manier als in Hollandt, behalven dat het hier witter/en grooter is: van't welcke de inwoonders schoon Bzoodt backen / gelijck by ons in Ovens/maer op dechfels van een pot/die over't vyer leyt: De schamele luyden/ende vooznamenlijcken de Benjanen, ofte Heydenen, backen haer Bzoodt Panne-koecks wyse/ende dat op koolen vankoe-mist/die sy in plaetse van Turf gheuychen; de Erweten/ende Boonen sijn niet gelijck in Nederlandt, maer klepnder/en niet te min van goeder smaech; onder dese is een sooyte ghelijck de grauwe Erweten/ seer smaechelijcke/ wast dicht op de aerde/aen klepne strupckjens/wat kantachtigh; dese wort veel gebzuycht/om het Dee mede te voeden/ in plaetse van Haver/die hier te lande bekent is; mede wasschen hier veelderhande Zaeden / die by ons ghevonden worden: als Lijn-zaet/Boeckweyt/ Mooster-zaet/ etc. ende een kleyn Tactijn/t welcken sy hi heeten: waer van de meeste Olie / hier te lande ghebzuychende/ van ghemaecht wort: Sy zaeyen in de Maent van May / ende Junius/ende halen haren Oest in de Maent van November/ ende December: Het Gras maeyen sy tot geen Hop/ gelijck die van Europa, maer halent/en sijndent van't Delt/wanneer't haer te passe comt.

De maniere van Lant-bouwerpe is dese, de Boeren gaen by de Oberste van de Doppen / die daer toe van den Coninck ende sijne subalterne Gouverneurs gestelt zyn/om het Landt up te deelen / ende de incomste te ontfangen;ende verklaren/ hoe veel/ ende hoedanich Lant sy bezaeyen willen: als nu het Coopn ryp geworzen/en gesneden is/so nemen dese de helft/oste somtijts dyp parten vooz den Coninck/oste des selsfs Gouverneurs / en laten de reste/by den bezaepder: also dat sy dickmaels geen voozdeel van haer moeyten/ ende arbeyt krijgen: waer dooz men oock weynighe vermogende Lant-luyden onder haer speurt: vande Velden / ende Benden daer sy haer Beesten op weyden/ betalen weynich/ ofte niet, alsoo der wel dupsentmael meer Lants ledich leyt/alsser bezaeyt wort.

In de Hooven/die seer vermaechelijcken ghebouwt/ ontrent de Steden leggen;wasschen diuersche Moes kruppen / daer men hier te lande War-moes af maken:als mede Salade/Kadys/Kapen/Comcommers/Looch/Ajupn/roode/en geele Peen/Bret-wortelen/Pattaten/ende ongesloten Cool/also de Coolen nimmermeer volcomen wasdom comt krijgen:daer sijn meenichte van Miloenen/die seer verberschen/en soet van smaech sijn; waeromme veel naer den noene gegeten word: De Bloem van dit Lant/behalven de Koozen/en eenige andere/vermaken dooz haer cleur meer de oogen/dan sy dooz haer aengenaemtheit/den neus een goeden reuch aenbzengen.

Gufaratta
vooz beien
Doester
esse van
de omleg
ghende
Landen.

Ware man
niere van
Lant bou
wen.

Verfchyp
de Allos
kruppen.

Boon-
blijcken.

Hier sijn veel schoone Boon-buchten/en Planten / als Orangie/ende Granaet-appelen/Lemoenen/Lymen Citroenen ende Cyderen/Ananasse/Banassen/Spaansche Wygen/Jacca/Cocus-nooten/miet groote meenigte; ontrent duratten, ende in sommige groote haer Speel-hooven/vint men Dypben/dan en sijn der soo groot niet/als die van Perhen, oock wepnich, dierder/naer addenant de goede coop van alle andere Fruyten.

Earp-
boom ende
sijn opant.

Hier sijn menichte van wilde Boomen/in t' uropia onbekent, onder anderen isser een waerdich gebacht/hebbe enen slechten Stam / sonder eenige takken/bekalven boven in de top/up welcke sy (de Schors) doozgemeden) een secker Sap tappen / Tarry genaemt; desen Oranch / by nachte uptdruppende/is gesont/ende lieflych om dyncken/ oock goet tegens de Water-sucht/hette van Leber/ende der Pieren / want supvert de roede van etter/ende vuple materie;maer die by daech uptdruppt / mozt dooz de hitte bedorven/ende ontselt de Hersenen geweldich. Waer sijn oock meenichte van Tamarint Boomen/daer vande vrucht by de Gufaranten. Amby gheheet is/dewelcken seer verkoelen/ende het bloet supveren / De Boomen/ende Velden sijn hier t' geheele jaar dooz groen;maer het Gras is des Somers afgebrandt/dooz de hitte der Sonne: de Velden hebben gansch gheen Bloemen altoos/dan sommige kooften/ende kooftemareyn van wepnich reux:daer sijn alles 2 WORMEN/diese het heele Jaer dooz hebben/miet namen Moger en Scham; i, zynde de Moger wit/ ende de Scham; i geluwe van colour; dese rupcken seer wel/ende de Vrouwen dragen se veel om den hals/ende stropense in de Bedden/want sijn uptematen vrientinnen van welriekende dingen.

Tamarint
boomen.

Rupcken-
de WORM-
men.

Hier sijn menichte van wilde Boomen/in t' uropia onbekent, onder anderen isser een waerdich gebacht/hebbe enen slechten Stam / sonder eenige takken/bekalven boven in de top/up welcke sy (de Schors) doozgemeden) een secker Sap tappen / Tarry genaemt; desen Oranch / by nachte uptdruppende/is gesont/ende lieflych om dyncken/ oock goet tegens de Water-sucht/hette van Leber/ende der Pieren / want supvert de roede van etter/ende vuple materie;maer die by daech uptdruppt / mozt dooz de hitte bedorven/ende ontselt de Hersenen geweldich. Waer sijn oock meenichte van Tamarint Boomen/daer vande vrucht by de Gufaranten. Amby gheheet is/dewelcken seer verkoelen/ende het bloet supveren / De Boomen/ende Velden sijn hier t' geheele jaar dooz groen;maer het Gras is des Somers afgebrandt/dooz de hitte der Sonne: de Velden hebben gansch gheen Bloemen altoos/dan sommige kooften/ende kooftemareyn van wepnich reux:daer sijn alles 2 WORMEN/diese het heele Jaer dooz hebben/miet namen Moger en Scham; i, zynde de Moger wit/ ende de Scham; i geluwe van colour; dese rupcken seer wel/ende de Vrouwen dragen se veel om den hals/ende stropense in de Bedden/want sijn uptematen vrientinnen van welriekende dingen.

Het xlij. capittel.

Van alderley wilde, ende rammle Gedierten.

Wetber-
ten wilde
Beesten.

Inde Bosschen / dewelcken hier veel sijn / sijn ontallijche veel wilde Beesten/als Hertten/Dassen/Steen-borcken/Elandten/Verckens/ende Hasen/die een peder mach vangen/ten sy de Coninck/oste eenige grooten met haer Vrouwen op de Jacht waren/wanneer te voozen vercondicht/ende op den hals / het jaeghen van particuliere Persoonen verbooden is : inde vooz; Bosgagien sijn mede veel Leeuwen/Beeren/Lygers/Lupperts/Wolven/Serpenten/Slangen/ende andere vergiftige/ en verslindende beesten;oock een specie van dulle honden / diese Jack-als noemen : inde suppen selfs sijn Scorpiogenen / ende ober dach een groote meenichte van Mugghen/die de menschen seer quellen/inen vint dooz geheel Guaiara veel tam bec/ als Ossen/korpen/Schappen/Gepten/en dierghelijche/ ende dat seer goede coop: oock sijn hier meenichte van Bussels/ die goede melch/ende Botter gheben wiens vlees soo goet van smaeck is/ als het Vissen / hoe wel beyde de hitte van t' Lant niet seer gesont;hier sijn veel Paerden/miet alleen/ van die in dit Lant vallen/maer oock die van Perhen ende Arabien gebrecht/ende vooz groot gekte vercoft werden:want houdense vooz de beste van Indien/ende dragen niet alleen daer vooz groote sozge/ peder Paert sijn eygen dienaar bestellende / maer gheben haer oock goet eten/als een specie van boonen (vooz inde beschryvinghe van de Oranen aengheroert) die sy Danna heeten/doch eerst gemaelen/ende gecoocht : voozt; gheben de vooz; Paerden alle dagen eenmaal des avonts / ende inde mozghenstont/twee pondt gersten meel/gemengt niet t' pont Botter/ende t' pondt slechte supcher : hebben ooc

Cock-
Ruy, Kooft
pen ende
andere tam
bec.

Inde Bosschen / dewelcken hier veel sijn / sijn ontallijche veel wilde Beesten/als Hertten/Dassen/Steen-borcken/Elandten/Verckens/ende Hasen/die een peder mach vangen/ten sy de Coninck/oste eenige grooten met haer Vrouwen op de Jacht waren/wanneer te voozen vercondicht/ende op den hals / het jaeghen van particuliere Persoonen verbooden is : inde vooz; Bosgagien sijn mede veel Leeuwen/Beeren/Lygers/Lupperts/Wolven/Serpenten/Slangen/ende andere vergiftige/ en verslindende beesten;oock een specie van dulle honden / diese Jack-als noemen : inde suppen selfs sijn Scorpiogenen / ende ober dach een groote meenichte van Mugghen/die de menschen seer quellen/inen vint dooz geheel Guaiara veel tam bec/ als Ossen/korpen/Schappen/Gepten/en dierghelijche/ ende dat seer goede coop: oock sijn hier meenichte van Bussels/ die goede melch/ende Botter gheben wiens vlees soo goet van smaeck is/ als het Vissen / hoe wel beyde de hitte van t' Lant niet seer gesont;hier sijn veel Paerden/miet alleen/ van die in dit Lant vallen/maer oock die van Perhen ende Arabien gebrecht/ende vooz groot gekte vercoft werden:want houdense vooz de beste van Indien/ende dragen niet alleen daer vooz groote sozge/ peder Paert sijn eygen dienaar bestellende / maer gheben haer oock goet eten/als een specie van boonen (vooz inde beschryvinghe van de Oranen aengheroert) die sy Danna heeten/doch eerst gemaelen/ende gecoocht : voozt; gheben de vooz; Paerden alle dagen eenmaal des avonts / ende inde mozghenstont/twee pondt gersten meel/gemengt niet t' pont Botter/ende t' pondt slechte supcher : hebben ooc

Moggen.

veel

veel Ezels/ende sommighe Camceelen / Muplen/ende Olpyphanten/die de Ezels/
 grooten onderhouden / peder naer synen faet:en alhoewel dese landen vol Muplen/
 sijn van gramen/also dat alle dingh goede coop is / nochtans om dat dese Camceelen/
 Beesten veel nae haer nemen / soo costen sy veel van onderhouden:de Olpyphanten.
 sen verscheelden niet veel van de onsen / behalven dat op haer schouderen
 een buldt hebben / worden wepnigh gheslaght:en om te eten / ofte ten is
 vooz't arme volck; het Schapen vlees van Gulara: als niet gheacht / ende
 wojt wepnigh ghebruyckt / als wesende slymerigh ende ongesondt: men
 winter oock Schapen van verben, hebbende groote breede staerten / ende
 soo goetd vlees als de onsen / maer gheen soo goede wolle/worden niet dan
 van de grooten ghegeten/op eenighe Banketten / ende Maectrijden/maer
 in plaets van't Schapen vlees/ slachten meenichte van jonghe Bocken/
 van seer goeden smaech/die sy met Rijjs / Amandelen ende Rosynen ghe-
 bant/braden/ofte met Rijjs/Booter/ende specerpen (t welck sy brenghje
 noemen/coocken/ende seer boedende ende smaechlycke cost. De Ralbowen, Ralbowen
 een hepdensche natie/ (meermael ghemelt)jagen/ende eten veel Derckens/
 daer de Mooren een afkeer af hebben / alsoo sy naer de Wet van den val-
 schen Propheet machomet, geen Derckens vlees eten / nocte aenraecken
 moghen/hoe wel veel haer Paerden / ende Cameelen wanneer sieck wo-
 den/ofte tot te hooghe ouderdom comen / slachten / ende het vlees vooz een
 delicate / ende aenghename spijse ghebruycken/daer is noch een geslachte/
 gheheeten Theers,hynde noch hepdens/nochte Moozs/maer leven op haer
 selven/sonder eenich gheloof ofte Godts-dienst / haer behelpende met het
 doode Dee te villen/de hupsen/ende straten te beeghen / ende alle gooten/
 ende andere stinckende poelen te repnighen / ghelyck by ons de nacht-
 werckers/ofte Beersteekers;dienen oock om de justitie over misdagigers
 uyt te voeren/ in plaetse van Scherp-richters: dese eten alle verstorvene
 Paerden/Ossen/koeven/Buffels/Ezels/ Cameelen/Wonden/Catten/ende
 alderley doode krengen/ die sy om't vlees villen / waer dooz by een peder so
 veracht sijn/dat soo wanneer pemandt aen't lijf raecken / hem selven ter-
 stondt vande hoosde tot de voete moet wasschen/ repnighen / ende schoone
 cleederen aen trecken/aleer pemandt anders derben ghenaecken/ ofte eeni-
 ge dinghen aen tasten/waerom dese natien diese Alchores heeten/inde Doz-
 pen/ende voozsteden apart moeten woonen/ sonder eenigh ander volck by/
 ofte ontrent haer/sulck een weer-sin hebben de Mooren, ende Hleydenen van
 dit onreyn volck; In Gufaratta sijn wonder veel Moeermupsen / ende sommi-
 gen so groot/ dat het onghelooftich te vertellen is: oock uptermaten veel
 swarte kirapen/die dickmaels comen vliegen dooz de Depnsters/ ende ha-
 len't eten uyt de schatelen/die op de Tafel staen / daer't volck by sitten / sy
 sitten gemeenlyck op de Buffels/ende picken haer alle het hayz uyt/soo dat
 men om dier oozsaek wepnigh Buffels met hayz vint / ende om haer daer
 van te vryden / soo loopense ghemeenlyck inde Mozaassen ende modder-
 achtige plaetsen tot den hals toe/want konnen haer anders niet weeren.
 De Ratten zijnder oock in groote menighe/ende sommige so groot/ dat
 het te verwonderen is/soo dat haer geen Ratten derben aen doen; graben
 de Muren/en de Fondamenten dickmaels om/so dat se de hupsen doen val-
 len/en bederven/doen oock groote schade int velt/ende aen de aertvrychte.
 Van tamme Doghels zijnder Doenderen/Capoenen/Pauwen/Gansen/
 Tam ghe-

Raibowen,
 jagen. ende
 et. ii. De-
 kens.

Theers is
 veracht
 volck.

Mooren
 afgeson-
 d. te woon-
 nen.

Blee-
 mupsen
 en kirapen.

Deel groo-
 te Ratten.

Entboogels/Celingen/ende Dupckers/die by meenichte inde Tanecquen, en Rebieren haer onthouden: daer sijn oock veel Patrysen/Dupben/Dalcken/Sperwers/Arenden/Repgers/Wulpen/Papegapen/Musschen/ende andere Vogelen in Europa niet bekendt; daer sijn oock wonder veel Meer-katten/enoe sommige Beesten/ by naest gelijk de Fretten/daer men de Konijnen mede upt de hollen jaeght en vangt / hebbende een staert als een Enchloopenken/en fraey graen besprenckelt hay; dese doen groote schade in de Fruyt-boomen/ende Aert-vrucht/sulck dat de Boeren/wanneer het Coorn op't Velt staet/ende rijp begint te worden/des daegs in't Velt moeten waken/ende connen die qualijcken weeren.

De Heydenen hebben outrent haer Vozen / seer groote Boomen/daer eenige witte Daentjens boven upt stecken: in welke Boomen / het geboegelde des nachts comt rusten / sonder datse sullen ijden / dat pemandt die verjaecht/veel min daer van schietet/ seggende dat daer mede de reijerheyt van haer Vozen beteeckent wort/ om daer by te mogen rusten/ende ghe-looben/dat toe stonden/dat men haer op de Boomen quaet deden / dat het haer oock qualijcken gaen soude: Ja de Benjanen van Gularatta sijn so tot het ghevoghelte/ende ghedierte met meedogen genegen/ datse dickmaels van de Moeren/ende Christenen eenige Vogels/ende andere gedierten/diese int sin hebben te dooden/sullen coopen/ende geguist zijnde/met groote opzicht en naerstigheyt genesen / ende dan laten sy die weder vliegen/ofte loopen: Sy hebben vooz een manier/op de wegen ende in de Wildernissen te setten basken met water / en werpen der Coorn/en andere grepen in / om de Vogels te spijzen/t welke onder haer/ vooz een groot werck van barmhertigheyt geschadt wort; hebben oock dooz't geheele Lant van Gularatta, Gast-huy-sen/daar toe geordoneert/daer men alle Vogels / ende gedierten in cureert/ende nemense waer/of het menschen waren, seggende dat sy't doen om haer even naesten / daer sy nochtans weynigh sorghe vooz dragen; sa een Lups/ ofte Blope (die hier/ dooz diense niet ghedoodt worden / in groote meenigte zyn) vanghen / settense op een lapjen peters in eenich gaetjen inde Wuer/ende latense also loopen, men mach haer geen meerder quellinge aen doen/ als pets te dooden in haer presentie: sy en sullen niet af laten te bidden/en smeeken ootmoedigheyt/dat men soo groote sonden niet doen/te benemen/ dat God met ziel/ende lijf geschapen heeft: Den Mieren/en Wotten zijnder so veel dooz geheel Indien/ende soo schadelijcke/ dat men gheen dinck/wat het oock sy/ van eetbare spijse/ Cleederen/Lijwaet/ofte Papieren kan bewaren/of het is terstont vol dupsende/dat het kriet.

Het xliij. Capittel.

Vande Visschen, ende Zee-gedierten in *Indien*.

Van hare Rebie-
Wissen.
Daer Zee-
Wissen.
De Rebieren van de Landen en sijn oock geen treffelijcke Visschen ge-
breck/als Harpers/Steen-Braem/Ael/Spiering/Congen/Garnaet/en-
veel anderen/die in Nederlandt mede bekendt zyn; in Suratta, ende de Zee Ste-
den/ heeft men abundantie/ende menigerley goede /ende smaackelijcke Zee-
Wissen/ende seer goede coorn/om dat de Heydenen niet eeten van pets/dat le-
ven ontfanghen heeft/ waer dooz't meest onder de arme luden gheconsum-
bert

meert woort; de Mooren mede daer toe soo seer / als tot vrees niet geneghen
 zijnde/men heeft oock Mosselen/en ander Vis in schelpen/ende de grootste
 Garniet / dien ick opt ghesien hebbe / want met een dosijn Garniet/een
 Maeltijt kan gedaen worden / de Creesten ende Crabben zijnder seer goet/
 ende sonderlingh groot/ende dat noch meer is / dat wanneer de Maen vol
 is/t welck men in onse landen booz een teecken hout / dat alle Crabben/en-
 de Creesten vol/goet/ende thdigh zijn/is het hier ter contrarie / want dan
 sijn deselvigjen ydel/en leech/ende nergens naer so vol/goet ende thdigh/dan
 met het afgaen van de Maen:Inde Zee op alle de Custen van Indien/sijn
 veel Jubarimis ofte Hapen / die seer veel quaet doen / ende meenich menschen in
 't water al levendich op eten/waer dooz men niet veel durft swimmen:men
 vindt in de Rivieren Cocodrillen/ ofte Caymans / Slanghen/ ende andere
 schadelijcke Dissen:hieromme baaden haer veel in baken/ofte Tancquen
 in haer Hapen/ende Hooften gemaecht/als op een ander geseyt is.

Groote
Garniet,
Creesten
ende Crab-
ben,

Hapen.

Kockobil-
len ofte
Caymans.

Het xliij. Capittel.

Schip-vaert van de Mooren van Gufaratten.

De Schepen die jaerlijcx van Suratte na Mocha int Noode-meer varen/
 sijn wel groot/maer slozdich gebout / ende hoe welse veel geschut voer-
 ren/so en sijn sy nochtans daer dooz niet bezyhd/ om dat het op de bovenste
 over-loop staet/sonder enige beschuttinge/ oock weten daer mede niet om
 te gaen : op yeder van dese Schepen sijn altemets wel 1000 menschen/die
 niet so seer nede varen om Coopmanschap te doen / als wel om te Medina,
 ofte mocha het Graf van Machomet te bezoeken/want die reyse eens ghe-
 daen hebben/worden daer naer Hoggoi (dat is heylighen) ghenaemt : Dese
 Schepen varen ghemeenlijcke daer nae toe / met de Nieuwe Maen / in de
 Maent van Maert/ende inde volghende Maent September soo keeren sy
 weder; sy connen de reys veel korter / en in 2 maenden wel af leggen/maer
 inde regen maenden/so vallender sulcke storm-winden inde Indische Zee/
 dat men dan niet vaert/dan met groot pijnckel.

De Mo-
oren be-
soeken
het Ma-
chomets
Grave.

De Coopmanschappen die naer Mocha,ende de Custe van Aden hzengen/
 sijn meest Catoenen/ende alderley soetereinge van Catoene Lijwaten/Ca-
 bacco/Alupn/Campher/Indigo/Swabel/Benjuin/eenighe Specerpen/al-
 derhande Confituren / ende Mirobalanen / weder comende/hzengen wey-
 nich last/dan party Bloet-Cozael/Barn-steen/ Missept/ (een goet om root
 mede te verwen) Mirrekiser, ofte Kohouwa, daer de mooren swart water van
 maken/ende heet drijncken/gelijck by de Chinesen en Japanders de thee; boortz
 eenige droogen/ende amfion, die de beste van Indien ge-estimeert woort:en
 de de reste van haer retour/bestaet in Silber/ende Gouwe Ducaten. Mede
 voeren van Suratta, Brochia, en Cambaya jaerlijcx/ andere mindere Schepen
 naer Persien/mede nemende/ende in retour hzengende / soodanige Waren/
 als bozen van de Zeebaert op Arabien, ende Aden ghesepdt is/ behalven veel
 Goude/ende Zyde Lakenen/Stoffen/Camelotten/Fluweren/Perlen/veel
 Fruyten/als Amandelen/Rosijnen/Pooten/Dabels/eenighe cassien Hoof-
 waters/ende andere Goederen in Persien vallende : Dese Schepen vertree-
 ken in de Maent Januario/ende Febuario/en keeren weder inde Maent

Dat waer
naer Mo-
cha en A-
den voert.

Als mede
naer Per-
sien.

ook naer
Arabij.

April/ ofte het beginsel van May; daer varen oock Jaerlijc eenige Sche-
pen van 50. 60. 100. 150. Lasten naer Achin. ende Quida. mede nemende vooz
Carga/oen/Amfion/ Cattoen/ ende allerhande sojteringe van Gufaratti-
sche kleeften/ haer retour is Swavel/ Benjupn/ Campher/ Porzeleyn/ Cin/
ende soo veel Peper/ ende andere Specerijen als becomen comen: Dese ver-
trecken inde Maent van May/ vermits de Portugesen gheen Paspoorzen
willen verleenen/ om Peper ofte Specerijen van eenighe plaetsen anders/
dan in haer Steden te halen/ op pene van den hals/ ende verbeurte van soo-
danige goederen; om welck ongemack te ontgaen/ dese Mooyzche Schepen
so lange vertoeven/ dat de Portugesche Armade/ ende Fusten/ (die Jaerlijc
tot bezydinghe van de Cust van Indien/ teghens 't groot ghevelt vande
Malabaerse Zee-roovers/ hare doot vanden/ tot gheleyde ende bescher-
minge vande gaende ende komende Schepen in Zee/ ende langhens de In-
dische kust houden) wederom in hare Havenen op leggen/ om te verwin-
ten/ ende maken 't naeste Housen in 't begin vande maent October / al eer
de Portugesche macht in Zee is/ wederom binnen te wesen. Voozts varender
noch veel kleyne Scheepjens ende Fregatten van 30. 40. tot 50. lasten/ naer
Goa, Diu, Daman, etc. ende andere Portugesche plaetsen/ met Tarwe/ Rijst/ ge-
smolte Boter in potten/ daer men mede koocht/ ende andere eetbare waren
ofte lijfsochten; wederkeerende / brengen in 't gemeen grof Sout van Or-
mus, ende oude Petten/ dienstigh vooz de Papier-makers/ als mede vaege,
't welck seer ghebruyckt wort/ om Petten mede te wasschen/ waer toe seer
bequaem is: Dus verre kostelijck van de vooznaemste trafiquen der In-
woonders van Gufaratta/ soo heydenen/ als Mooyzen.

ook na
Goa/ Diu/
Daman.

Het xlv. Capittel.

Den Malabaren handel op Gufaratta.

Malabare
gebiedt.

Daer han-
del op Su-
ratta.

De Malabaren, dewelcke besitten een goede ghedeelte van de Indische
Custe/ beginnende van Cabo di Rama, 't welcke de hooft-Stadt is van
Goa, ofte Metropolis der Portugesen van gheheel Indien/ Supd-waerts
thien Mijlen/ ende vol-eynt aen Cabo de Comerin, 't welcke zijn hondert en-
de seiven/ ofte acht Mijlen/ waer in legghen de Steden van Onor, Bacalor, Bi-
canor, Mangalor, Cananor, Cranganor. bynnen met hare Fregatten eenen groo-
ten handel op suratta, Cambaya ende Brochia, hare Coopmanschappen zijn
Cayro, ofte basten van Cocus boomen/ daer touw werck van ghemaecht
wort; Copera 't pit vande voozst Cocos-Sooten/ upt de basten/ oock veel in
haer geheel; Sigaga, dat is swarte Supcher / komende meest upt de Eylan-
den Maldives; Axeca, ofte Betelle/ in Malays Dinang ghenaeint; eenigh root
hout om te Derwen/ dat sy in dese landen Parang heeten; ende Harpus/ waer
mede de Schepen Calfaten / ende smeerren/ 't welck een courante waer is/
oock veel Rijst ende andere lijf-tochten. Vooz retour mede nemende / veel
Amfion/ Saffraen ende Bloet-coralen / oock van de grooffte kleeften / als
Bastas/ swarte Candahjns/ etc. nevens partje Cattoen/ ende Garen van
het selve/ sy komen inde maent December/ en vertrecken wederom ontreit
half April.

Het xlvj. Capittel.

Der Portugesen handel op Gufaratta.

De Portugesen hebben langhe jaren den handel op Gufaratta ende Indostan alleen geposseedeert/ende daer van groote winsten genooten/gelijc upt de treffelijcke Colonien/ Steden/ ende Fortressen van Daman, Diu, Goa, ende andere/diese niet groote kosten ghebout/en tegens de Malabaren, ende haer andere vanden moeten onderhouden/as te meten is; brachten vooz Coopmanschappen alderley Europische waren/als Looz/Ein/Vermilioenen/Quicksilver/veele grove/ende sijne Lakens / Iken Oliphants-tanden/Sandelhout/Peper/Cardamom/wepnigh Nagelen/Porsleyn/Chine-se ynde stoffen/Caneel/Cocos-Pooten/ende Cairo/ ofte de touwen van de Basten vande Looz-boomen gemaeckt / vooz allerhande varieteyten/van goude Koppen/Beeckers/Schalen/etc. met ghesteente/ ende Peerlen seer konstigh ingeleyt/ veel Diamanten/ende andere Ringhen/met allerley kostelijcke steenen seer fraey ingeset: vooz retour namen mede / en verboerden naer Goa, tot ladinghe van de Caracken/die Jaerlyck in de maenden van Januario ofte Febuario ten langsten naer Portugal vertrecken/ alderley sooteringe van kleecken/Catoene Lijnwaten/partje Anil/ Salpeter/ Raay/Supcher/ menighe van Confituren/ende Mirabolanen/allerhande seape/gestichte deechens ende behangfels van Bedsteden/Schystopien/ende Comtooyens seer net/ende exhies gemaeckt, koste mede in Cambaya, ende Suratta veel gestmolte Botter in leere Potten/ofte Balen/Quingh/Kimfion/Comijn/Mosfer/Laedi/menighe van Catoen / ende gaeren daer van ghesponnen/diese wederom naer Malacca, Maccan, ende China verboeren / ende niet minder/als met dyp/ofte twee winsten omnesetten/ waer dooz in ryckdom ende vermogen/niet tegenstaende veel verlies van Schepen/ en groote schaden/tot verschepe tyden; voornamelijck op de kusten van China, ende in lappan geleden hebben/seer hebben toegenomen; Daer zedert/dat ongevuer 20. ofte 30. jaren geleden/de Engelschen/ende Nederlantische Compagnie met hare Comptoyen/ende handel inde Landen van Gufaratta, Indostan, ende Perlien gheweest hebben/so is de Degotie van de Portugesen/doz het goet belepdt vande Dienaren vande ghemelde Engelsche ende Nederlantische Compagnie/tenemaal vermindert/ende upt vreesse van des selfs Schepen/diese tot verschepe malen met haer schande / ende niet wepnigh schade/maer al te wel hebben beproeft/genoegsaem van selfs verlaten; komende jaerlijck alleen met eenige Fusten ende Fregatten tot noodigh vervolgh van haren handel en Traffiquen/inde Luyder gedeelte van Indien/in Cambaya ende Suratta, mede brenghende tot Cargasoen/ sodanige waren/als hier voozen vande Malabaren gheseyt is; vooz retour hoopen eenighe grove ende sijne sooteringe van kleecken/ypde stoffen / ende andere goederen van kleyn der waerde/waer mede inde maenden van Januario en Febuario naer Diu, Daman, Chaul, Malacca ende Goa, keeren; dus veel kortelijcken van den teghenwoordigen handel der Portugesen inde Landen van Gufaratta, ende Indostan.

Der Portugesen handel op Gufaratta.

Wat wa-
ren daer
brachten en
halen.

Mit des-
temaal
doz de
Engelsche
ende Ne-
derlantische
te lichte.

Aenwijfinghe van meest alle Custen ; Drooghten ende Reden, om door *Indien* te seylen.

*Aenwijfinghe van de Courssen , om te seylen van Bantam naer Ambo-
na, ende Banda.*

Bantam,
Coemoe
Besar
Coemoe
Mache.

Vertreckende van Bantam, doende uwen cours voor eerst N. Oost/
ende laten twee klepne Eplandekens ghenacmt Coemoe Besar,
ende Coemoe de Kirche aen bagboort leggen / loopende by't Ooste-
lijchste Coemoe Besar langens / op een klepne gotelings schoot/
diepte 5 a 6 badem Modder grondt ; want de hoek van't vasse
lant streckt verde vlack af : of men mach dese twee voorst Eplandekens
wel aen stierboort laten leggen / ende Pulo Panlao aen bagboort / diep 5 va-
dem/gront als vozen/wyt een half myle/so de cours N. Oost wel soo Noor-
delijcke 1½ Myl/oste twee Mylen.

Pulo Pan-
lao,

2. Van Coemoe Besar, tot een Eplandeken 't welcken aen stierboort
blijt liggen O. ende O. ten Supden 4 Mylen / diep 9, 10, 12. Vadem; van
't voorst Eplandeken / tot de twee Eplandekens voor de versche Rivier
O. ende O. ten Supden 3½ Mylen; dese Eplandekens latende aen bagboort
leggen/een Musquet schoot daer af/diepte 10 a 12 badem; vande hoek 14 a
streckt een lange dzoogte/oste Rif af/gelegen aen de W. syde vande Rivier;
men mach die dzooghte niet na der homen als 8 badem ; die begeert voor
de Rivier te ankeren/sal't settten op 9 a 10 Vadem/ 't gadt van de Eplan-
den N. van u/soo sal de Rivier Z. Z. W. van u zijn/ 't is daer ; Myle wyt.

Ongtong
Java.

3. Als men vertreckt / vande Rivier Ongtongh lava, om t'Zeewaerts
vande Eplanden te seplen/gelegen voor Jaccarra, so is den cours N. O. ten
Noorden 1½ Myl / diep 12, 16 18. Vadem / tot een klepne Eplanden met
witte sant-strant/ 't welke aen stierboort sal blyven leggen; van't Eplan-
den met witte sant-strant tot Z. ende Noorden met de schadelijcke hoek
1½ Myl bukten 't lant/diep 6 badem/O. ende Noorden 5 Mylen ; daer bly-
ven noch eenige Eplanden aen de Noort-zijde leggen / van zijn ghelegghen
bukten dit vaer-water.

4. Om te seplen van de dersche Riviere tot de Riede van Jaccarra, bin-
nen de Eplandekens deur/soo salmen by de Eplandekens langens loopen/
latense al t'samen aen bagboort leggen/diep 8, 7, 6. Vadem klep gront/daer
sal een klepne Eplanden aen stier boort blyven leggen / upt het vaer-wa-
ter dieht by't vasse landt is een bocht: als 't voorst Eplanden Z. W. ten
Z. van u is / soo septer een dzooghte van ontreit 2 badem klep gront/ghe-
legen midden in't water : daerom sult ghy by de Eplandekens langens
seplen/die aen bagboort blyven legghen/een roer schoot daer van/diepte 6
a 7 Vadem/dan blijft de voorst dzooghte aen stier boort legghen: van de Ri-
vier tot Jaccarra Z. O. 3. Mylen: men seyt ten anker op de Riede in 5 badem
klep gront/de Stadt Z. Z. Oost van u ½ / oste ½ myle: van't lant van u in cam,
tot Jaccarra, zijn 12 mijlen.

5. Item/vertreckende vande Riede Jaccarra , salmen alle de Eplande-
kens aen bag-boort laten leggen/ende is den cours N. O. ten Oosten een
groet

groot mijl tot Oostelijckste Eplandeken/daer men op een Godelings schoot
 vooz by seylt / diep 6 badem: van't voozs; Eplandeken tot E. ende Nooz-
 den met de schadelijcke hoeck 1½ mijle bupten lant / diep 6 badem / N. Oost
 dyp groote mylen: komt dese hoeck niet naerders als 6 badem/ de gront is
 onessen op 5 badem.

6. Van Supden / en Noozden 1½ Mijle bupten de schadelijcken hoeck/
 Palo Rakit, ofte Pal Sarbon, O. en O. ten Supden 18 Mijlen/gelegen 4 mijle
 van't vaste lant/aen de Noozt zyde/ofte N. Oost van't Eplandeken/is ge-
 legen een dzoogte/½ mijl vande dzoogte/diep 20 badem/so men begeert tus-
 schen Palo Rakit en't vaste lant deur te loopen/ diep 20 badem/so is de cours
 Oost ten Supden.

7. Van't Eplant Rakit, tot dat Eplandeken Mandalique O. ten E. 36.
 Mijlen/gelegen by den hoeck van Calibon, is een upthoeck by't landt van
 Java, Van Mandalique tot Iapara, W. E. W. 3 Mijlen/daer naer E. W. ten E.
 2 Mijlen: nevens Japara zijn 2 lage Eplandekens vol geboomte: het lande-
 lijckste is gelegen een half Mijle van't vaste lant / het Noozdelijckste Ep-
 landeken daer is de Riede vooz: de Westelijcke winden / op 5 a 6 badem wa-
 ter/modder gront: dese twee voozs; Eplandekens/ zijn gelegen een klepne
 Mijle van den anderen: ende bezupden dese Eplandekens/ daer leydt noch
 een klepne Eplandeken/ daer staet een hoogen Boom op: van Japara tot het
 lant inden inwylch E. W. 4 Mijlen daer van't Eplandeken Mandalique, tot
 de Supdelijckste van Criman Java, N. W. ten N. 6 Mijlen/ diep 32 a 35 ba-
 dem: Iapara is gelegen op de hoogte van 6 graden 40 minuten.

8. Van't Eplandeken Mandalique, tot aen't Eplandeken aen't West-
 eynde Madura, O. ten E. ende O. E. Oost 24 Mijlen/ leggende op de hoogte
 van 6 graden 50 minuten: van daer tot Grileck E. ten W. 4 Mijlen van de
 supdelijcke Eplanden Criman Java, tot het Eplant Luboc, O. wel so Noozde-
 lijcke 26 Mijlen: van Luboc tot aen't Eplandeken aen't West-eynde Madu-
 ra, E. 11 Mijlen/ men leyt gemeenlycke ten anchor op 5 badem/ het Eplandt
 E. O. van u; Mijl/modder gront.

9. Van't West eynde Madura, tot dyp Eplandekens O. ten N. en O. N.
 O. 73 Mijlen: van die Eplanden tot de W. hoeck Celebis O. E. 14 Mijlen/
 hoochte 5 graden 50 minuten/ want West eynde Madura, tot een dzoochte
 lanch 2 Mijlen/diepte 15, 12, 9, 8. Badem/ op E. zynde 5 Badem/ de grondt
 niet swarte steen/ O. ten N. Wel so Oostelijck 72 Mijlen: van't midden van
 de dzoochte tot de hoeck Celebis, O. N. O. 14 mijlen: vande voozs; dzoogte/
 tot een ander dzoogte ontrent 1 mijl lanch/diep 8, 7, 6. Badem/ de gront met
 swarte steenen W. E. W. wel so westelijck 11 mijlen/ is gelegen op de hoog-
 te van 6 graden 25 minuten: dan zyt ge waerichout / de stroomen loopen in
 de maent December/ Januarius/ Februarij met de N. W. ende W. N. W.
 Winden naer den O. E. O. ende E. O. Van den hoeck Celebis tot een laech
 Eplandeken vol geboomte / daer sijn gelegen noch twee Eplandekens/ by
 Westen ten Noozden dyp Mijlen/diep 6, 9, 12, 8. Badem: vande voozs; hoe-
 tot de rede Macassar, ofte Saloppe N. ten O. 8 Mijlen: zyt veradverteert/ als-
 men de rede genaecht op een half Mijl/ isfer gheleghen een dzoochte van 3
 Badem/ leyt van't Lant; Mijl.

10. Item vande West hoeck Celebis, tot de twee Eplandekens Boequero-
 nis Oost 13 mijlen: dese Eplandekens sijn gelegen meest E. ende N. van den
 ande:

Rakit.

Mandalique.
Calibon
Japara.Criman
Java.

Madura.

Grileck.
Luboc.

Celebis.

Macassar
Saloppe.Bo. quero-
nis.

anderen een clepne Myle / men zept ghemeenlycke daer tusschen dooz; latende twee aen de Noort zyde leggen/als clepnste) 't welcke is 't middelste vande dyp Oost van u leyt dyp Mylen / so is men op een dzoochte van vier badem de gront met swarte steenen; Myl lanc; leyt van Celebis 2 Mylen een spits Berchjen N. W. ten N. van u.

l' Ambona,

11. Vande Boequironis, tot aen 't Z. eynde van 't Eplandt l' Ambona 't middellant O. ten N. wel so Oostelyck: 20 Mylen/ is een hooch Eplandt: van middellant l' Ambona tot de Westhoeck van Botton O. Z. O. 8 Mylen; vande vooz; hoeck tot een Eplandt/ 't welcke aen de zypt zyde blijft leggen. Z. Z. O. 6 Mylen.

Besserambique/ Cadiepe.

12. Vande Westhoeck Botton streckt het Lant O. 5 Mylen/ daer ontvalt hem Botton, streckt N. O. 10 Mylen/ tot den Canael vande Eplanden Bellerambique; ofte Cadiepe genaemt; tusschen 't Noort eynde Botton, ende de Noorderlycke Eplanden Cadiepe. ist wyt 4 clepne Mylen: ghy sul t u wassen vooz de vooz; Eplanden / want het iser seer buyl / aen de Euste van Botton is geer n ancker gront; dese Canael is gelegen op de hoogte van 5 graden.

Eplandt Blau/ Buro/ Ambona.

13. Vande Canael Bellerambique, tot 't Eplandt blau, gelegen aen 't Oost eynde Buro, aen de Z. zyde. N. O. ten Oosten 48 mylen: van blau, tot den mont ofte incomen vande Zap Amboyna, wydt twee clepne mylen O. ten N. 10 mylen; van daer tot het Casteel N. O. ten Oosten ontrent dyp mylen/ men leydt ten ancker vooz 't Casteel op 30. a 32. badem / ende 't achter Schip op 18 a 16 badem/ met een touw aen de palen vast / ofte een ancker op de dzoochte met laech water; 't Casteel Amboyna is gheleghen op dyp graden 38 minuten besupden den Equinoctiael / wassende Noozdt-oosteringhe vier graden.

Eplandt Orselau/ Banda.

14. Vande Oost-hoeck vande Zap Amboyna, tot 't Eplandt Orselau 10 mylen; van 't vooz; Eplandt / tot banda Z. O. ten Oosten 18 mylen; men sal verstaen op een Compas gelegen vier graden Nooztoosteringe; als Orselau Noozden van u leyt 3 a 4. mylen/ moeten O. Z. O. aengaen/ latende Pulo, Swangy, aen bagboozt leggen/ ende Pulo Way. ende Pulo Kon aen stierboozt.

Pulo Swangy/ Pulo Way/ Pulo Kon. Guinapis/ Mont.

15. Om 't gadt Bandain te zepleyn/ salmen den Guinapis langens loopen/ alst stedecken Lontor, 't welck aen stierboozt blijft leggen (sterckt een dzoogte af/ tot midden waerts) Z. ende Oost van u is / diep 22 badem/ so leyt Pulo Way. W. ten Z. twee clepne mylen: tusschen Lontor en Guinapi ist wyt 1/2 myl/ so dat het gad wyt is 1/2 part van een myl schaers/ streckt in O. Z. O. is een half myl lanc: comt de Guinapis niet naerder als 6 a 7. badem/ dan 7.8. badem is de bequaemste diepte / dese dzoogte is gheleghen met laegh water boven/ alsmen binnen is leytmen ten ancker op 8.9. badem/ ontrent mitswaters.

16. Banda is gelegen op de hoochte van 4 graden/ de westelycke winden/ ofte Mauffon/ syn verwaeyt in 't uytgaen van Weert/ so heestmen silte/ en variable winden/ tot het uytgaen van den maent Apzil toe / dan beginnen de Oostelycke winden te waepen/ met harde regen/ ende stercke Windt: de Schepen vertrecken ghemeenlycke van Banda in 't laest van Julius / ofte eerste van Augustus ten langsten/ loopende 't selve gadt wederom uyt: buygaets zyde/ doende de cours N. W. verby Pulo swangy, gelegen 4 mylen van Guinapi. de stroom loopt dan om den West / daerom ist gheraden 't Eplandt Orselau in 't ghesicht te loopen/ vooz de gene die wederom begeert in Amboyna

Amboyna in te comen: van 't Eplant Banda tot 't Eplandeken / ofte Eplant Rosalagette, gelegen op 8 graden Z. W. ten Westen ende W. Z. W. 116 duys-
sche Mylen.

Eplands
Rosala-
gette.

17. Alsmen vertreckt van Amboyna, ende zyt gheresolveert de Canael Bellecambique, ofte Cadipe door te seylē / so is de cours vande Baep Amboyna tot de 2 sage Eplandekens / genaemt S. Mattheus Z. W. ten Westen 47 Mylen: van dese 2 voorsz Eplandekens / gheenaemt S. Mattheus , tot de Canael Bellecambique W. ten Noorden 10 Mylen / gelegen op 5 $\frac{1}{2}$ graedt.

S. Ma-
 theus.

18. Vertreckende vande Oost-hoec van de Bap van Amboyna, naer Rosalagette, so is de cours vande voorsz hoec / tot dat Duppelickste Eplandt gelegen op 6 graden Z. W. ende Z. W. ten Westen 53 Mylen / daer zyn gelegen 7 Eplandekens / met 2 Clippen / inde distantie van 7 Mylen / waer vande Duppelickste twee zyn gelegen op 5 $\frac{1}{2}$ graet: van S. Mattheus , tot het Duppelickste Eplant / zynde het grootste Z. ten W. 7 Mylen.

19. Item van 't Eplant gelegen op 6 graden / tot het Eplant Rosalagette, so is de cours Z. W. ende Z. W. ten Westen 47 Mylen / so dat van den hoec Amboyna tot Rosalagette is S. West ende S. W. ten Westen / 100 Mylen: Rosalagette is een rondt Eplant / ghelegen op de hoogte van 8 graden: ghy sult aen de O. zyde om loopen / want aen de W. zyde van 't voorsz Eplant 1 $\frac{1}{2}$ Myle / ist vol dzooghten ende ondiepten: de Cust kan men sien op 7 $\frac{1}{2}$ graet.

Rosalag-
gette.

20. Van Rosalagette tot Luzarie, W. S. West 6 Mylen / als ghy tusschen beyden zyt / en gaet niet naer 't Lant van Luzarie, want daer zyn dzooghten / ende ondiepten: van Rosalagette tot de Noortzyde van Guinapis West 36 Mylen: van den Guinapis tot den Berg Aram, W. 14 mylen: van Aram W. 3 Mylen is gelegen een effen Plack Eplandeken inde Bape Sumbana, en micht tusschen 't Plack Eplandeken / en 't vaste lant wel deur seplen op een Myl naer / so wel van binnen / als van buyten: van 't voorsz Eplant / tot de Paternoffers Noorden 5 Mylen.

Luzarie.

21. Van den Berg Aram, tot Caep de Bonbra West 13 Mylen: van Bonbra tot dat zuyd eynde vande Paternoffers N. O. ten N. 5 Mylen: van Bonbra tot 't Noort eynde van Baly West ten Noorden 13 Mylen: van 't Noort eynde Baly tot den hoec d'Aprafada W. N. W. 12 mylen: den Bergh d'Aprafada is gelegen in Java Major op de Water cant: als den Berg voorsz W. N. West van u leyt 7 Mylen / dan gelijck een rout Eplant te sijn.

Kraan/
berg.
Caep Sumb-
ana.
Patern-
offers Epl-
landeken.
Caep de
Bonbra.
Baly.
d'Aprafada
op Java
Major.

22. Om tusschen 't Noort eynde Madura, ende de Westelijckste Eplanden vande Paternoffers deur te loopen / van den hoec d'Aprafada tot het oost-ende Madura, N. N. W. 10 Mylen: vande zuyt hoec Madura O. Z. N. 1 Myl / is gelegen een cleyn Eplandeken genaemt Pude.

Eplanden
ken Pude.

Van Pude, O. S. Oost 1 $\frac{1}{2}$ Myl / tot dat Eplandt Galion, 't Eplant Galion is lanch S. W. en N. O. 1 $\frac{1}{2}$ Myle / en S. O. ende N. W. lanch 2 $\frac{1}{2}$ myle: tusschen dese 2 voorsz Eplandekens ist diep 28, 29, 30. Vadem steck gront: 1 myl van 't Eplandeken Pude ist 20. Vadem diep.

Galions-
Eplandeken.

23. Tusschen Galion, ende Pude ist wijd 1 $\frac{1}{2}$ myl / hier setment ghemeeneijck deur / Galion latende aen stier boort / en Pude aen Bagboort: Galion heeft noch meer Eplanden aen de oost zyde van hem leggen: van den hoec d'Aprafada, tot 't West eynde van 't Eplant Galion N. ten Westen 8 mylen / by 1 Mylen: besyden Galion diep 50 Vadem: desen Canael ghepasseert zynde / doer-
de u.

de uwen Cours langens Madura, diep 28, 30. Nadem steck gront 1¹/₂ Mijl
bupten lant nae n believen/ strecht meest Oost/ende West/ lanch 18 mijlen;
aende Zuyt-zyde van Madura, op de vlachte met hoog water ende springh-
stroom/diep 3 Nadem/ende met laegh water 2 Nadem.

Aenwijfinge van de Coursen, om te seylen van *Amboyna* naer *Ternaten*; voorts aende Noort-zyde van *Celebis*, ende aende Zuyt-
zyde van *Borneo* om, naer *Patana*.

Manipe
Epland.

24 V Ertreckende bande West-hoek bande Bay Amboyna, so is de cours
tot het Epland Manipe. N. West 12 mijlen/ghy sult tusschen 8 ure ende
Manipe dooz loopen/ t is daer 3 mijlen wgt; van 't Epland Manipe (ghelegen
op de hoogte van 3 grad. 10 minuten) tot 3 Clippen die men aen 't Noort
laet leggen op de hoogte van 10 minuten bezupden de Linie Equinoctiael
Noort-West/wel soo Noordelijch 46 mijlen; in desen weg heeft men 4 grad.
Noort-oosteringe.

Goeritius
Eplanden.

25 Bande 3 Clippen/tot de Noordelijchste / ende Westelijchste Eplanden
Goeritius Noort ten Oosten 5 mijlen/van daer tot Eensteen, ghelegghen onder
water West ten Noorden 1¹/₂ mijl; ghy mocht tusschen den steen ende de We-
stelijche Eplandeken Goeritius wel deur passeeren; van Goeritius tot dat
Middel-lant van 't Epland Machian. N. Oost 4 mijlen/ 't zupd-eynde Machian
is gelegen op 10 minuten by Noorden.

Machian.

Ternate/
Tidoor/
Machian.

26 Ternate, Tidoor, ende Machian zijn alle 3 hooge Eplanden / waer van Ti-
door 't spitste is/de steen van dese 3 voort Eplanden zijn ghelegghen aen de
Oost-zyde; voort Machian leyt men ten anchor op 35 a 40 Nadem met een tou
aen 't lant vast; voort 't Foort Noffockia; 't Noort-eynde Machian ende 't zuyt-
eynde van het Epland Morier (ofte Timor) is wjt een clepne mijle/ghy mocht
tusschen beyden wel dooz loopen/geen anchor gront: Tusschen het Noort-
eynde van Morier, ende 't zupd-eynde Palo Cavili, is wjdt ontrent een Mijl/
geen anchor gront.

Enoffor
quar Foort
Morier.
Pulo Ca-
valli.

27 Tusschen 't Noort-eynde van Pulo Cavalis, ende 't zupd-eynde van Ti-
door, wjt een klepne halve mijl/ghy mocht wel dooz loopen/dan zijt gewaer-
schout van 't zupd-eynde Tidoor Oost aen een mijle/is gelegen een droogte
(met laeg water boven) midden in 't vaer-water; 't is tusschen Tidoor, ende
't lant van Giloloe ontrent 2 mijlen wjdt/sulcx dat aen weder zyde van die
droogte wel moget onloopen.

Giloloe.

Dooz de Stadt Tidoor leyt men ten anchor op de drooghte/ ofte Reciffe; de
drooghte is gelegen mits waters. S. O. ten Supden van u een klepne mij-
le aen de Custe Giloloe is anchor gront/so langh alst middel-lant Pulo Cavalis,
West van u leyt; 4 part mijle/benoodden de Stadt Tidoor, is ghelegghen het
oude Casteel/daer is de beste plaets om te ankeren op 36 a 32 badem: aen
de Noort-zyde van 't Epland Tidoor is gelegen een klepne Eplandeken/ghy
moghet daer wel tusschen dooz loopen/diep 36 a 28 badem/wjt 4 part van
een Mijl.

't Foort O-
rangie.
Taling-
amma.

29 Ternate, voort 't Foort Orangie, leyt men ten anchor op 22 a 20 badem/
een musquet-schoot van 't lant: een derde part mijls Supdelijch is de Re-
de van Talingamma, diep 12 a 14 badem: van Talingamma tot Tidoor 1¹/₂ halve
mijl

mijl wjst/ghy mooght tusschen 't Epland Ternate, 't welcke het Westelijckste is/ende Tidoor wel dooz loopen: 't nuddel lant van Ternate, ende 't nooxt eynde van Tidoor sijn ghelegghen oost ende west van den anderen: 't Nooxt eynde van Ternate, ofte het Eplandt Haxi, leyt op 1 graet / benoozden de linie/wassende nooxt westeringe 4 graden/lenghte 168 graden/narr den Catholicum uptwijlt.

Daer Eplant.

30. Als men vertreckt van Ternate, nae Patana, in 't eerste van Junius/ten langsten half Juny; van 't nooxt eynde Ternaten, tot het Eplant Man lau, w.n. w. 15 Mylen: Van het Eplant Man lau, tot 't Eplant Taffora, 2. w. ten 5 Mylen; om dees tijdt wapen hier de zupdelijcke winden / de stroomen loopen om de nooxt/dacrom moet men de hoochte houden/om de Custe van Celebis aen te loopen: Van 't nooxt eynde van Machian tot het Eplant Taffora, ten westen 20 mylen.

Patana/
Man lau
Eplant.
Taffora/
Eplant.

Celebis.

31. Van Man lau tot dat costelijck Eplant Pangieker, die oost hoeck w.n. w. 16 mylen / vande boozschreven hoeck tot dat westelijckste Pangieker, de west hoeck n.w. by Mylen/ hooghte 2. graden: Van het westelijckste Eplant Pangieker, tot 't Eplant Bayare n.o. ten oosten 4 mylen/tusschen Celebis ende 2 Eplanden Pangieker, ist wijdt op 't nausten een clepne Myl / diep 20 Dadem / daer loopt harde stroom / als men dooz 't nauste is/ geen anchor gront; dan 't beste is aen de nooxt eynde vande twee Eplanden Pangieker om te loopen.

Pangieker
Eplant.

Bayare/
Eplant.

32. Van de west hoeck van 't westelijckste Epland Pangieker, tot een Eplandeken/ strecht een booghte af/ aen de nooxt eynde / west ten Zupdt 5 Mylen; van 't boozschreven Eplandeken / tot een hoogh rondt Eplandt Manada Zup west / ten zupden 3 mylen / leydt op de hooghte van 1 graet 40 minuten.

Manada
Eplant.

33. Of 't ghebeurde / dat ghy niet aen de nooxt eynde van 't Eplandeken Manada conde passereren / overmits de stroomen daer loopen naer den nooxt oost/so ist geraden aen de oost eynde van 't Eplandeken/ daer 't kiff affstrecht in te zeplen naer Celebis toe / ende binnen Manada/op 't nauste 3 myls wijdt/ gheen anchor gront; dan de bequaemste wegh / is byten Manada om: 't Eplandeken met dat kiff/is ghelegghen 2 myle van Celebis/ doende wven Cours West-waerts aen langhens Celebis, sult aen stierboozdt twee vlacke Eplandekens laten legghen / soo dat het daer wijdt is 3 myl/ als boven verhaelt.

34. Inde Bape van Manada leyt men ten anchor op 36 a 40 badem schoone grondt/ende 't achter Deship in 15 a 16. Badem/ een Comw aen 't landt dast; 't Eplandt Manada n. west / ende n. w. ten noozden van u 2 myle: een n.w. windt is upter zee: Van 't Eplandt Manada, tot het Eplant Ziauw o.n. o. wel soo Oostelijck 19. Mylen; ghelegghen op de hooghte van 2 graden 48 Minuten.

Ziauw/
Eplant.

35. Van Manada, tot het Eplant Panglare, nooxt oost/wel soo noozdelijcke 15 Mylen/hooghte 2 graden 26 Minuten; van 't zupde eynde Panglare, tot 't nooxt eynde van 't Eplandt Noffa, 't welcke is een ront Eplandt/ontrent een myl. Ziauw, en Panglare, sijn beyde hooge Eplanden, dese Eplanden passeert men als men de cours na Manilla neemt: Van 't Eplant Manada, tot den hoeck Mindanaw n.n. w. 80 mylen/ ghelegen op de hooghte van 6 graden 37 Minuten / by noozden de Linie: Van de West hoeck vande Bap Manada, tot een

Panglare/
Eplant.
Noffa/
Eplant.

Manilla
Mindanaw.

Eplandeken/streicht een djoochte af; aen de Oost zijde 1 mijl laech/sagen de grondt op 8 badem/W. S. W. 16 mijlen; van't voorszeyven Eplandeken/tot een ront Eplandeken / leggende aende West hoeck bande groote Bay/ ofte Inwyck W. 7 Mylen: van't eplant Manada. tot dat ront Eplandeken W. S. W. 23 Mylen / gelegen op de hoochte van 1 graedt 8 minuten: Van't voorszeyven ront eplandeken / tot een djoogte W. N. W. 2 Mylen/gelegen van't lant een clepne mijl / streicht langens de wal 1/2 mijl laech/diep aen de N. O. zijde 4. 5. 6. 7. 8. 10. 15. 20 badem/krael gront.

Cabo di
Blanco.

36. Van't ront eplandeken/tot den bonten hoeck / ofte Calvodeblanco W. ten noozden 15 mijlen/ men cruyt hier altemet s harde rabelinge van stroomen dese hoeck is gelegen aen de West 3pde van een grooten Bay / aende oost 3pde van die Bay sijn gelegen 2 eplandekens.

Clac:
gront/
djoochte.

37. Item bande djoochte Clac-gront, tot de twee Eplandekens ghelegen aende oost-3pde van de Bay / 't westelijchste west acht Mylen van't westelijchste eplandeken tot den bonten hoeck/West Nooydt West 3 mylen.

Hoeck van
stroomen.

38. Bande Capo de Blanco, tot den hoeck van de stroomen, is een laech black eplandt/west / wel soo Nooydelijck seven mijlen/leedt op 1/2 graedt: van't eplandeken Manada tot den voorszeyven hoeck / West ten Supden/wel soo westelijck 42 mylen: Van't blackeplant west Supd west/een groote nyle/sijn gheleghen twee Clippen / ofte holmen. Bande twee holmen/tot twee djoochten / leggen met laech water boven/ Supdt west/ten Supden twee mijlen/ghelegghen inde inwyck / ofte groote Bay; daer is gheleghen het Stedeken Tottoley, hier beginnen de stroomen om den Supdt te loopen.

Coctolop
stedeken.

39. Van den hoeck bande Stroomen, tot een eplandeken/legghende dicht by de Custe van Celebis. S. W. ten westen 9 Mylen/men laet noch meer eplanden inden inwyck leggen: Van't voorszeyven eplant / tot een eplandeken/streicht een Ruis af aende west 3pde/een mijl laech tot de west punt van't Ruis 3 clepne mylen/leggende op de hoochte van een graedt by noozden de Linie Equinoctial; Bande voorszeyven punt tot de 2 eplandekens Noorder-wachters S. W. 7 mylen / hier loopt de stroom om de zuyt: bande 2 Noorder-wachters tot Bonne W. 7 mylen.

Nooyder
wachter/
Epla. tot
Bonne/
Eplandt.
Zuyder-
wachter/
Eplandt.

40. De twee Noorder-wachters, leggen van den anderen S. o. ende N. W. een mijl/gly moogt wel tusschen beyden dooz passeren / geen grondt met 50 badem: Van de twee Noorder-wachters, tot dat eplandeken ghenacmt/ Zuyder-wachter S. W. 7 mylen/gelegen op 7 minuten by noozden: tusschen't voorszeyven eplandeken/ende Celebis, ist wylt een Myle; ich ben daer dooz ghesepit; aen de Landt 3pde bande S. yder-wachters, leedt een clip boven water/als een soncke..

Graef-
Willems
hoeck.

41. Bande Linie streicht/de custe Celebis S. ten W. 16 Mylen: van daer tot 21 graet S. ten W. ende S. S. W. 21 Mylen/ van daer tot Graef-Willems Hoeck S. W. ten Supden 9 Mylen; de voorszeyven hoeck is gelegen op 2 graden 52 minuten/men siet hier gemeenelijche des avonts vierkens / twee sijn visschers Praukens; van desen hoeck tot een djoochte leggende onder water W. 12 ofte 13 mylen: so 't gebeurde dat ghy saecht 3 heubelen op Celebis, in't geberchte/waer van het zuydelijchste/het grootste is/als die heubelen oost van u sijn/hoochte 21 graet by supden de Linie.

Nooyder-
wachter.

42. Item van Graef-Willems Hoeck, tot de Noor-hoeck van de groote Bay

Bay/S. ten Oosten 10 mijlen/hoochte 3 graden 32 minuten: vanden booyf/hoeck/tot dat Eplandeken Sphera Mundi, ofte de zuydr-hoeck vande Bay S. O. 9 mijlen/ is ghelegghen op 4 graden: van 't Eplandeken Sphera Mundi, tot de Gede Macaffer, legghende op de hoogte van 5½ graden by zuyden 20 mijlen; dese weg is vol dzoogten/ende ondiepten/ met clepne Eplandekens/ seer buyl/streect van Celebis West 4, 5, 6, mijlen.

Sphera/
Mundi/
Eplande-
ken.
Macaffer.

43. Van Graef-Willems Hoek. tot 5 Eplandekens Nusalima S. W. ten S. 38 mijlen; vande Nooyt-hoeck vande groote Bay daer men ghemeenlyck oversteect naer Nusalima 3. w. ende S. w. ten Westen 36 mijlen; dese booyf/hoeck Eplandekens sijn gelegen op 5 graden 't Compas/S. ende Nooyden.

Nusalima
Eplande-
kens.

44. Van Nusalima, tot 2 ofte 3 Eplandekens genaemt Ravaris o. ende S. 8 a 9 mijlen/ghy meucht hier wel dooz passeren: Doo 't gebeurde dat men met een Z. Oosten wint de Nusalimas N. W. van hem sage 3 mijlen/ soo ist geraden/aen de nooyt zijde om te loopen / overmits dat van 't zuydelichste Eplant S. w. ten Westen 3 mijlen een dzoochte is ghelegen van 5 badem/groen water/met swarte steenen: van Nusalima, tot het eplandeken leggende aen 't West eynde Madura op 6½ graden w. S. w. wel soo zuydeliche 64 mijlen/ van 't booyf/hoeck Eplandeken / tot het Eplandt Lubock N. ten Westen 10 mijlen.

Ravaris/
Eplande-
kens.

Lubock.

45. Als men oversteect vande nooydt-hoeck des Grooten Bays, ende be-geert naer Patana, so ist geraden datmen de Nusalimas in 't gesichte loopt; ofte op 4½ graden/want op de cust van Barneo op 4 graden / sijn ghelegen veel dzoochten/ende ondiepten.

Patana.

Barneo.

46. Van de Nusalimas. tot by hooge Eplanden genaemt Pulos Laut, 't zuydelichste/w. 22 mijlen / diep 35 a 40 badem/sijn ghelegghen meest in een dyp hoeck: vant zuydelichste Eplant/lyt op 5 graden / tot den zuydelichsten hoeck van Barneo, gelegen op 4 gra. 10 minut. N. w. ende N. w. ten Westen 20 mijlen, desen booyf/hoeck is genaemt Jonsolaet, streect een dzoogte/ ofte vlachte af aen de w. zijde, om desen hoeck Nooytwaerts aen 8 ofte 9 mijlen leyt mandermallin, van Jonsolaet tot de slijck-Hoeck w. N. w. 33 mijlen/hoochte 3 graden 24 minuten/diepte 14, 12, 10 badem/twee ende 3 mijlen buyten Lants, hier heeft Barneo een grooten inwojck.

Pulos
Laut.

Jonsolaet/
een hoeck.
Mandermallin.
Slijck-
hoeck.

47. Item van 't zuydelichste Eplant Pulo Laut, is de cours w. ten N. en w. N. w. 100 mijlen tot 3½ graet / in desen wech sult het Looft wel gebuycken/diepte 25, 20, 15 badem: van 3½ graden ontrent n. o. 5 a 6 mijlen/ is gelegen 't Eplant Mancop, van 't Eplant Mancop, tot het Eplant Cremata, sijn gelegen noch meer clepne Eplandekens: by n. w. ten Westen 30 mijlen van 3½ graden tot Cremata, is een laech Eplant/ leydt 1½ graden n. w. 32 mijlen: van Cremata tot Zucadana o. ten n. 15 mijlen: van Cremata S. o. ten oosten/ 22 mijlen/ leyt een dzoochte/ 1½ mjl van die dzoochte diep 25 badem sietmen geen Lant.

Pulo
Laut.

Mancop/
Eplant.
Cremata/
Epla. l.
Zucadana
na een
Stadt.

48. Oversteekende by Cremata, tot de oosteliche Eplandekens van 't Eplant Buntam n. w. wel so westeliche 54 mylen/hoochte een graet by nooyden de Linie/diep in desen wech 26 a 28 badem.

Buntam/
Eplant.

49. Van Cremata tot Pulo Timaoon n. w. ten nooyden 76 graden: timaoon is een hoech Eplant / leydt op de hoochte van 2 graden: van Timaoon S. o. 6 a 8 mijlen sijn ghelegghen twee Eplandekens tamelijck hoogh/ 't is gheraden dat men de 2 booyf/hoeck Eplandekens / ofte Pulo Timaoon in 't gesichte loopt/

Pulo Ti-
maoon.

- Pulo Redong.** loopt/om de cours te stellen/buyten de Eplandekens Pulo Redong, om.
Pulo Capas. 50. Van Pulo Limaon, tot 2 Eplandekens ghenaeint Pulo Capas n. ten w. 16 mylen, van P. Capas tot de zuydelijchste Eplandekens Lantanga Redang n. w. ten n. 14 mylen/5 graden 30 minutē, bande zuydelijchste Eplandekens Lantanga Redang tot de noozdelijke Redon n. w. ten w. 12 mylē/sijn gelegē op de hoogte van 5 graden 56 minuten/ sult dat lant aen doen op 6 graden.
Karanga Redang/ Eplant. Patana. 51. Bande vooz3 noozdelijchste Eplanden/tot den hoeck Patana seyt op 7 graden/n. w. ten w. 28 mylen: Bande vooz3 hoeck/tot de Kiede/5. w. ten w. 2 groote mylen/diep 9.8.7.6. 5 badem / anchoren op 4½ oft 4 badem modder gront ½ myl van't lant/eenen hoogen Berg 3 w. ten 3. van u/en 't zuyt eyn de van 't kist 0. ten 2. 1½ myl: Patana, ofte de Kiede is ghelegen op 6 graden 53 minuten/afgaende nooztwesteringe 5 graden.
Delapic/ Eplandekens. Kail. 52. Alsinen vertreckt bande Patana in de maent October/dan in November ist bequamer/overmits de westelike winden dooz wapen: vanden hoeck van Patana seyt op 7 graden/om binnen de Eplanden de ur te zeplen: van den vooz3 hoeck/tot 't Eplandeken Lapi: 3.0. 10 mylen (dit Eplandeken is gelegen dicht by't vaste Lant van de Lapij) tot de noozdelijchste bay Pulo Redong 3.0. 17 mylen/diep 16. 18. 20 badem/buyten de Eplanden om.
Capas/ Eplandekens. 53. Bande noozdelijchste Eplanden Redong. tot de zuydelijchste Latanga Redang. 3.0. ten oosten 10 mylen/diepte tusschen de Eplanden / ende 't vaste Lant/18. 16. 13 badem steek gront/2 ende 1 myl van 't Lant: men laet hier twee dzoogten aen stierboort leggen: van't zuydelijchste Lantanga Redang, tot de twee Eplandekens Capas (leggen dyp Clippen by/aen de noozt 3pde) 5.0. ten Zuyden/12 mylen/diep 22. 24. badem/ hoochte 4½ graden/syn gelegen dyp mylen van't vaste Lant.
Bahang/ Pulo Limaon/ Pulo Bahang/ Pulo Tingga. 54. Van Pulo Capas, tot Bahang 3. ten w. 19 mylen/diep 22. 20. 15. 12. 10 badem: Bahang seyt op 3½ graedt: Van Bahang tot de west 3pde Pulo Tingga 5.0. ten zuyden 14 mylen/diep 22. 20 badem/ 't middel lant is gelegen op 2 graden 45 minuten: van Limaon tot Pulo Baly 3.3. w. 5 mylen.
Blanc/ Eplant. 55. Van Limaon, tot Pulo Tingga zuyden 8 mylen/is een hoog Eplant/seyt op 2 graden 12 minuten: Van Pulo Tingga, tot de oostelijchste Eplandekens/ van't Eplant Bintam: byecte een graet 12 minuten/S. ten oosten/ende zuyt/ 23 mylen/diep 28. 26. 25 badem/ 't zyn lege Eplandekens: van een graet 12 minuten/S.0.4 mylen/is gelegen een Clip boven water.
Blanc/ Eplant. 56. Van een graet/12 minuten by noorden/oste de Eplandekens by oosten Bintam tot Blanco op 2 graden/by zuyden de Linie/3.3.0.5 mylen/diep 20. 18. 16 badem: bande vooz3 hoochte strecht Blanco 5.0. ten Zuyden/ende 5.3. oost/17 mylen/tot op 2 graden 57 minuten/ diep 13. 15. 17 badem steek gront/2 mylen buyten 't lant: Van daer/ tot de Zuydt hoeck Blanco 3. ten oosten/ende 3.9 mylen/die 30. 33. 25. 22. 24. 12 badem buyle gront: de zuydelijchen hoeck van 't Eplandek Blanco is ghelegghen op 2½ graden: van dese vooz3 hoeck Oost 3 mylen/legghen eenige Eplandekens: n. oost: 6 mylen by dese Eplandekens ist vol dzoochten /en ondiepten/so dat het een straet maect/ende is by mylen wjt/ te weten aen de oost 3pde van Blanco; daer harde stroom deyr.
Banca Eplant. Sumatra. 57. Omte zeplen aen de noozt 3pde van Banca om/ende voozt bande west 3pde/tusschen Banca ende Rinceo deyr/ bande Clippen/ghelegghen eben boven water S.S. Oost/en Zuyt ten Oosten 23 mylen/ tot een halve graedt bezuyt.

byzupden de Linie/ ende sullen 't Eplant Lings komen te sien / van 4 graedt
 2. ten Westen naer 't Noort eynde van Banca. verby eenighe Eplandekens
 passeerende ontrent 20 mylen: komende by 't Noort eynde / kringhtmen al-
 temet niet meer als 4 Vadem diepte/ghy sult alle naerstigheyt doen/ om by
 de Cust van samatra te komen op 6 Vadem/overmits aende west-zyde van 't
 Eplant Banca onessen gront is.

58. Vande zuyt. hoeck Banca leyt op $3\frac{1}{2}$ graet / te weten die oost-zyde / 2.
 W. 6 mylen/ onessen gront / 14. 8. 12. Vadem/ daer na effen gront / 11. 12. Va-
 dem kley gront. Dan den vooz; hoeck tot Sumatra ofte het Eplant/ met dat
 Rifs/ de oost-punct W. 2. W. 14 Mylen. 't Rifs streckt van 't Eplandt af 3es
 waerts O. N. O. twee groote Mylen.

59. Van den Zuyt-hoeck Banca tot Bantam 2. ten Westen/ ende 2. E. West
 40 mylen/ men sal dan een djoogte gepasseert hebbē/ leyt van Bantam Noort
 ten Oosten 13 mylen: dese djoogte is steyl/ comt niet naerder als 10 vadem/
 is onder water gelegen. Ofte pemant vande Supd-hoeck over stach naer
 Samatra, soo ist gheraden 2. Waen te loopen 30 mylen/ tot twee Eplande-
 kens/ zijk gelegen 3 mylen van Sumatra; van die 2 Eplandekens tot Bantam
 Zuyd ten Oosten 15 mylen.

Aenwysinghe om te zeylen van Bantam door de Strate Balimban,
 ende Zabon, voor by Malacca tot Achin toe.

60. V. Ertreckende van Bantam na Achin den 15 October/ so raechtmen ge-
 meenlyck noch wat voozspoedig voozt/ in 6 weken: van Bantam tot
 twee Eplandekens/ N. ten W. 15. mylen/ ghy meugt tusschen Sumatra ende
 de vooz; Eplandekens wel deur passeeren/ als de twee Eplandekens/ oost
 van u leggen een groot myl/ diepte 5 Vadem harde grondt. Vande vooz;
 Eplandekens/ tot den hoeck van Sumatra ofte het Eplant/ gelegen dicht by
 de Custe/ dat men 't qualijck vooz een Eplant kennen kan/ streckt een groot
 Rifs af O. N. O. twee groote mylen/ soo dat men van de twee Eplandekens/
 tot de Oost-punct van 't Rifs is N. ten Oosten 18 mylen/ niet nader als vijf
 Vadem harde gront/ 6. 7. 8. vadem steech gront/ van Bantam tot het Rifs vooz-
 den 33 mylen/ leyt op de 3 graden 48 minuten.

61. Van de Oost-punct van 't Rifs/ tot 't Eplant Lafapara. N. ten O. 8 a 9.
 Mylen/ dan men moet Noorden aengaen op de diepte van 7. 6. 6. Vadem
 steech gront. Lazapara is gelegen 3 mylen van Sumatra/ ghy sult by Sumatra
 langens loopen/ op de diepte van 7 vadem/ $1\frac{1}{2}$ myle van 't lant/ want aen de
 zyde van Lazapara ist onessen gront en djooghte/ daerom zyt gewaerschoot
 ondermael / niet verder van Sumatra als 1 Myl te gaen / 't loot altoos inde
 hant.

62. Van Lazapara tot den hoeck A. N. W. ten Noorden 4 Mylen/ diep 6. 7.
 8. Vadem/ gront als voozen/ van A. tot den hoeck B. N. W. 7 mylen/ diep 10.
 12. 8. Vadem: een myl buyten Sumatra; tusschen Sumatra ende Banca ist wylt
 3 Mylen/ men sal hem wachten vooz die zyde van Banca. want 't is daer on-
 effen gront: van B. tot een Riviere C. N. W. ten Noorden 6 Mylen/ van die
 vooz; Riviere tot 2. ende Noorden/ met die Riviere Paliboan, diep 7 Va-
 dem/ W. N. W. 7 mylen: dit is een grooten inwylch/ met laeg vooz lant/ dat
 men qualijck 't Lant kan sien.

Lafapara
 Eplant.

Paliboan
 Rivier.

Monopij Borch. 63. Die begeert aen de **Boort** 3de van Banca om te zeplen/ die sette den berch Monopij op't **Boort** eynde van't **Eplant** banca 2. **Oost** van hem/lopende dan **N.** ten **Oosten**/sult comen te sien 7 **Eplanden** by den anderen leggen/genaemt **Pulo Tayo**, sijn gelegen ontrent 12 mijlen van **Monopij**; dese **boort** 3 **Eplanden** sullen blijven aen de 3de; als **Monopij** 3. o. van u is/so streckt een **Ris** af van Banca 2. **W.** ontrent een mijl lauch.

Tamianbon/ten boorch. 64. Van **Suyden** ende **Boort** den met de **Aebier** palinboam 3 mijlen/diep 7 **badem**; tot de hoech van **Tamianbon**, **N.** **West** ten **Boort** den 20 mijlen/diep 7 **Badem** modder gront; desen hoech is gelegen op een graet/bezuyden de 2de me; van **Tarajambora**, **N.** **N.** **O.** 2 mijlen/is gelegen/t **Eplanden** **Varella**, latent aen **stier-boort** leggen/lept op 52 minuten by **Suyden** den **Equinoctael**, als men t **boort** scheyven **Eplant** begint te genaechen op 2 ende 3 mijlen/soo kreyhtmen dieper water/10; 12 **Badem** /in desen wech regheleertmen hewselben meer naer de diepten als naer de **cours** / overmits dat daer harde stroomen loopen.

Calathingas/Eplanden. 65. Van't **Epland** **Varella**, tot de **zuydelijxte** **Eplanden** **Calathingas**, **N.** **W.** ten **Westen** 6 mijlen/diep 14, 15, 12, 10 **Badem**/ gront als **boort**; van **Calathingas**, tot den hoech **Taynambassa**, hier heeft **Sumatra** een grooten muyl/dat men geen lant sien en can tot **Taynambassa**, te weten de zeeijchste punt van't **Ris**/ofte **boort**; **N.** **W.** ten **N.** 15 mijlen.

Tarajambora/ten boorch. 66. Item van den hoech **Taynambassa**, hier heeft **Sumatra** mede een diepen inwoch/tot den hoech **Tarajambora**, **N.** ten **Oosten** 7 **Mjlen** in desen wech diep 12, 14, 16 **Badem**; so ghy hier int **Oost** **Suyt** **Oosten**/ende 2. **O.** ten **Oosten** hoogh lande **stier**/sult weten dattet **Epland** **linga** is; **Danden** hoech **Tarajambora** tot **Pulo Duray** **Boort** den 7 mijlen diep 10; 8; 7; 6. **Badem** slep gronde; tusschen **Sumatra**, ende t **Epland** **Duray** ist wydt ontrent twee **Mjlen**/diep 6, a 7. **Badem**/t **Epland** laten aen **stier-boort** leggen.

Tatatinga/Clippen. 67. Van **Pulo Duray**, tot de twee **Clippen** **Baratinga** **N.** **W.** ten **Westen** 6 mijlen/diep 6 a 7 **badem**/sijn ghelegghen op 50 minuten benoorden de **Linie**; ghy sult dese 2 **boort** 3 **Clippen** aen **stier-boort** laten leggen / diep 6 a 7 **Badem**; tusschen **Sumatra** ende **Baratinga** ist wyt een clepne **mjlen**/sijn ghelegen niet hoeh water onder/ende laech water boven van **Sumatra** comt een **Aebier** wylt loopen/ ghenaeemt **Camper**, die stroom haldt naer die twee **Clippen** toe.

Sabon/Eplant. 68. Van **Sumatra** tot **Sabon** ist wyt 2^e **myle**; **Sabon** ist **Land** datmen aen **stier-boort** laet legghen; van de **Westelijchste** **Clippe** **Baratinga**, tot den **E**nael van't **Geramp** meerde **Eplant** **N.** 3 mijlen/latende een **Eplanden** met een **boort**/ende noch een gantfeh sonder geboorten aen **bag-boort** leggen/diep 6, 7, 8, 7, 6 **badem**; aen **Sabon** kreyhtmen harde gront; van't **Geramp** eerde **Eplant** tot **Sabon** ist wyt een clepne **mijle** / in t midden van't vaer water is gelegen een **steen** van 3 **badem** onessen gront/ so dat daer niet wyder is als 1 van een **myle** int rechte vaer water diep 7 **Badem** steek gront/ ghy sult t **Geramp** meerde **Eplant** aen **Bagboort** laten leggen/ende loopen by **Sabon** langens op 7 **Badem** als **boort**.

Alonalon/Epland. 69. Van't **Canal** van't **Geramp** oerert **Eplant**/tot **Alonalon**, t welcke aen **stier-boort** blyft leggen/ **Boort** ten **Westen** by **Mjlen**/diep 9 **badem** steek gront; van **Alonalon** tot **Sumatra** **West** 2^e **Mjlen**.

Malacca/Alona. 70. Van **Alonalon** tot **Malacca** **N.** **W.** 22 mijlen/ diep 12, 15, 20, 25, 26, 28. **Badem**.

Badem: Malacca is ghelegghen op de hoochte van 2½ graden by Noorden de Linie: van daer tot Sumatra 2. W. 7 mijlen: aen de West zijde van Malacca, ontrent 3 mijlen/leggen 2 dzoogten / ½ miyl van't landt: van Malacca, tot de Caep de Rochado N. W. 9 mijlen/ een miyl vande voozfs Caep diep 20 Badem/ leyt op 2½ graden: vande Caep de Rochado, tot Sumatra 2. W. 5 mijlen.

Caep de
Rochoado.

71. Vande Caep der chado gediept 22. 20. 18. 16. 14. 12 badem/ t' sabonts ten thien uren geanchert op 12 badem zant grondt / t' Noorzelijchste Eplant Aru West Noort west van u so lange als Pulo Parfelai, sien cont: ontrent half wegen zijnde/ blijft Pulo Parfelai. int Oosten/ ende wat naerder de Eplanden comende / in t' Oost ten Zuiden/ soo zyt ghy byp van de dzooghten/ Pulo Parfelai, is een hoeck/ gelegen aen de Custe van Malacca. dan ghelijch van verde een ront Eplandt te wesen: almen buypen t' vaer water is/ soo rijgt men de grondt van grof zand/ ende swarte schelpen / ende moctmen dan weder om soecken/ cleyn dupn swart zant/ ofte modder gront/ daer loopen harde stroomen.

Aru/ Eplant:
Pulo Parfelai.

62. Vande Caep de Rochado, tot het Noorzelijchste Eplandt Aru West Noort West 14 mijlen/ leyt op de hoochte van dyp graden/ diep (1½ miyl doorgaens af) 18 Badem/ latent aen bagboort leggen: vant noorzelijchste Eplant Aru, tot het Eplandt Pulverre noort W. ten W. 20 mijlen leyd op 3½ graden/ diep 35. 36. 34. 32 badem: van Pulverre, tot Potiebackers Eplant Oost ten noorden 7 mijlen.

Pulverre/
Eplant.
Potiebackers
Eplant.

73. Van't Eplant Pulverre, tot Sumatra, op de hoogte van 5½ graden noort West 31 mijlen: vande voozfs hoogte Sumatra, noort West ten noorden/ ende West noort west 26 mijlen/ tot een hoeck gelegen een miyl vande Riede Achin: de Riede van Achin is gelegen op de hoogte van 5½ grad. by noorden de Linie Equinoctiael, afgaende noort-westeringe 7 graden/ men leyt ten anchor op 9 badem cleyn grondt / ½ part miyl vant Lant / de bovenste hoeck noort Oost: van u een cleyn miyl: een Clip/ leggende boven water noort Oost ten noorden/ ist wijdt ½ miyl/ diep 7. 8 badem zant grondt / ghy meucht wel tusschen deur passereren: inde maenden December/ Januarius/ Februarius/ waepen hier n. O. ende a. n. oosten winden.

Achin.
Riede.

Aenwijzinge vande Courssen, om te seylen van Achin naer Zeylon, voorts naer Puncto Gallo, tot Mosulipatan toe.

74. Icem vertreckende van Achin, den 20 ofte 30 in Januarius/ ende begeert t' wester gadt upt te loopen / soo is het vande Riede. / tot het voozfs gadt 5 mijlen streckt upt West Zuidt West laenck 2 mijlen/ diep 18. 20/ 25 badem duple grondt/ daer loopen harde stroomen deur/ in dit voozfs gadt is gelegen een steen onder water/ de zee sietmen daer op byanden/ ghy sult die steen aen stierboort laten leggen/ ende een Rief aen bagboort/ t' wele streckt van een Eplant af/ gelegen dicht by Sumatra: van dese steen/ tot dat Rief noort West een cleyn miyl: hier moctmen tusschen dooz passereren/ latende de Gomes Poeles aen stierboort leggen / ghelijch als die steen/ dan't is beter tusschen de Gomes Poeles, ende Pulo Way, deur te seplen/ overmidts dat het daer 3 mijlen wijt is / geen anchor grondt: soo laetmen de Gomes Poeles aen bagboort leggen/ ende Pulo Way aen stierboort.

Gomes
Poeles.
Pulo Way

Niobaris/
Eplant.

75. Van desen voozfs-steen/ tot dat supdelijchste Eplant Niobaris noort noort

Nooꝛt West twee-en-twintigh mylen / dit is te verstaen op een Compas ghelegen op 8 graden afgaende Nooꝛt-westeringe: van't Eplant Niobaris, tot Seylon, op de hoochte van 7 graden/128 duysche mylen : in dit overzeplen/om dees tȳdt des jaers/loopende harde stroomen / om den Zuydt/overmids dat de N. O. ende S. N. O. winden upt de Bocht van Bengale wapen.

Bocht van
Bengala.

Puncto
Gallo/
Fogt.

76. Int gesicht van Puncto Gallo, so krygense den 14 Martius de eerste westelycke winden / te weten W. S. West/daer naer S. West / dan in't laetste van Meert wapen die vooꝛs ghestadich deur / de stroom hardt om den Nooꝛt/dat duert tot den eersten October toe/ dan beginnen de S. N. Ooste ende Nooꝛt Ooste winden te wapen / upt de Bocht van Bengala de stroomen upt de Zuyt; geduerende wederom tot in't laetste van Martius / als vooꝛen verhaelt; t'gebeurt somtijts wel dat de winden 14 dagen vroege/ofte later deur wapen.

Canada:
na Nap.

77. Van Puncto Gallo, tot de Bape Tanadara, Oost 5 mylen/heeft tot een teecken eenige roode aerde/ in desen wech diepte 33. 30 badem zant gront: ontrent een myl bupten lant / daer sijn ghelegen eenige groote steenen/soo dat de gront niet schoon is.

78. Item van Puncto Gallo, tot den hoeck S. ten S. ende S. Oost 7 mylen; van desen hoech streckt Ceylon Oost ten N. 6 mylen/ in desen wech heeft men geen laag vooꝛ-landt; van daer streckt de Oost S. N. O. 15 mylen/tot op de hoochte van 6 $\frac{1}{2}$ graet; in dit baer-water/ 2 mylen buptens lant diepte 35. 40 badem zant gront/20 badem is krael gront.

79. Vande 6 $\frac{1}{2}$ graden/tot een dwooch N. O. ten S. 7 mylen / gelegen op 6 graden 37 minuten/een myl van't lant; vande vooꝛs dwoogte/tot een andere dwoogte/N. O. wel so Oostelycke/ 6 mylen/ is ghelegen twee mylen van't lant/op 6 graden 50 minuten vande tweede dwoogte/tot Maracalo. Nooꝛden 10 mylen; Maracalo is gelegen op 7 $\frac{1}{2}$ graden / de beste stede op 11. 12 badem zant gront/1 parts myl van't lant; Cabo de Frille, ofte Munickx-cap. W. van u bevonden/daer 13 graden Nooꝛt-westeringe 11 $\frac{1}{2}$ graden/een streec op't Compas: Die van Achin gaen't seyl/den 20 Januarijs / ofte den 10 Februarijs; die begheert naer Puncto Gallo, sal Ceylon aendoen op 7 graden/1 $\frac{1}{2}$ myl buptens lant diep 24 badem zant gront/ofte op 7 $\frac{1}{2}$ graden.

Maraca-
lo Stadt.

Cabo de
Frille/ ofte
Munickx
Cap.

Pulo
Gamma

80. Van Maracalo tot de Riviere Poel Gamma N. ten W. 5 mylen/in't in-comen vande Rivier/met hooch water/en spring-stroom/diep 9 voeten/aen de Nooꝛt zijde leyt een Clippe ontrent $\frac{1}{2}$ myl van't landt; Van de Riviere Poel Gamma tot de Rivier Triquamalo N. ten W. 13 mylen/ ghelegen op 8 $\frac{1}{2}$ graden/ontrent 2 mylen aen de Zuyd zijde/ende 2 mylen aen de Nooꝛt zijde van Triquamalo, sijn gelegen eenige kuitssen / ofte Clippen boven water; een half myl van't lant.

Triqua-
malo, Riv-
ver.

Maraba-
ra Rivier.

81. Van Triquamalo tot de Riviere Marabara (is gelegen een Banch vooꝛ/ strecht in Zee een myl) N. N. W. 11 myl/ te weten de zeelichste punct van't Riff/lept op 9 graden 26 minuten; inde distantie van 11 mylen ist diep 30 a 32 badem/1 $\frac{1}{2}$ myl bupten lant.

82. Vande Zeelichste punct / tot't Nooꝛdt eynde Celon, Nooꝛdt West/ 10 mylen/20. 15. 10 9. 8 badem schoone zandt grondt 1 $\frac{1}{2}$ myl van't Landt; de Nooꝛdelichste hoech van Celon is gelegen/op de hoochte van 9 graden/55 minuten.

83. Item den 4 April 's avonts/de Nooxt hoeck van Celon Z. West van mij 7 mijlen/diep 15 badem/hoochte 10½ graden/met den zuydelike wint/beden cours West ten Zuyden aen/lieten gestadig het loot gaen/dooogden op van 15/14/12/10/7/6 badem/meest sterck gront;snacht ten 12 uren sagen 't vaste lant van Coromandel, deden doen cours langens de wal N. ten Oosten op 6 badem/met cleyn sepl/den 5 des smozgens sagen Negapatan, N.N. West leggen.

84. Vande nooxt hoeck Celan,tot Negapatan, is inde ghemeene pascaert w.n.w. 30 mijlen,ende naer mijn opinie/en gissinge na de stroom gemaect/geseylt te hebben 21 mijlen: so dat vande nooxt hoeck Celon tot Negapatan behoornden te sijn n.w. 21 mijl; overnuds daer harde stroomen loopen/ is met veel sekerheyt af te schryven: van is geraden/die van den boozs hoeck oversteekt naer 't vaste lant Coromandel, 't loot gestadigh te ghebypchen: 't welcke sal waerschouwen.

85. De Stadt Negapatan is kenbaer/overnuds datter in staen veel witte huyssen/sept op 10 graden 55 minuten: men mach anchoren op de Riede/op 5 badem/schoone sant grondt/ een gotelings sehoot van't lant:die na Negenampatuam begeert/moet Negapatan in't gesichte loopen.

86. Van Negapatan,tot Negenampatuam nooxt ten Oosten 12 mijlen/men leyt ten anchor op de Riede in 7½ badem sant gront: ½ mijl van't lant/hoochte 11½ graden aegaende nooxt westerlinge 15 graden: 5 mijlen aen de Zuyt 37de Negenampatuam,lept een dpooychte van wit sant/met laegh water boven/strechende van't lant een mijl 't Zeewaerts.

87. Van Negenampatuam tot de Stadt S. Tome, (is kenbaer ghelyck Negapatan)n. 19 mijlen/daer leyt een cleyn bancken boozt ½ mijl van't land: van S. Tome tot Palicarte, n. 6 mijl/men leyt op de Riede van Palicarte in 8 badem schoone sant gront/niet clep daer onder gemengt ½ mijl van't lant Palicarte is gelegen op de hoochte van 13 graden 24 Minuten: heeft een Riedvier met hoog water/ende spring-stroom 10 voeten diep 1½ mijl aende nooxt 37de van Palicarte,lept een banck/streect Zeewaert 2/ofte 3 mijlen.

88. Item van Palicarte, tot Armegon-Noorden 12 mijlen / van Armegon-Noorden 5 mijlen/is gelegen een banck / strecht langens de wal ½ mijl lant: en een mijl 't Zeewaerts; hier begint een bocht te comen/en deurt tot een langen hoeck lants/daer een Rifs afftreckt dyp mijlen 't Zeewaerts.

89. Van Palicarte,tot den lage hoer/streect 1 Rifs af 3 mijlen 't Zeewaerts/diep 3.4 badem on-ffen gront/noorden 38 mijlen: desen boozs hoeck is gelegen op 15 graden 45 minuten: als men op 't Rifs is / so leyt 't hooge Landt van Moupelin W. ten noorden/ende w.n.w. van u.

90. Van't Zeelichste punt van't Rifs tot de Riede Petapoely n.o. ten noorden/wel soo noozdelijcke 10 mijlen:om dese boozs Riede te kennen/ heeft eenige Coc's ofte Seterij boomen/ als die o. ende o. ten zuyden / van u staen 1½ mijle van't Landt Petapoely, soo is men op de boozs Riede/ anchoren in 7 badem sant gront: ½ mijl van't Landt Petapoely,lept op 16½ graden.

91. Van Petapoely, tot er Rifs/de Zeelichste punt O.Z.O. 8 mijlen/boozt langens 't Rifs O.n.O. dyp mijlen/ so is men ont 't Rifs: en is de cours nae de Riede van Malipatan n. 3 ofte 4 mijlen/settent op dyp badem modder-gront een grooten boom rondt/west van ti/ een mijl van't Landt: die begeert op 1 d voeten waters te setten met een schip dat 12 voeten diep gaet/ can ½ mijl nader

nader komen/gront als vooren: Malulipatan is ghelegen op de hooghte van 16½ gract by Noorden den Equinactiael; afgaende Noortwesterlinghe 17 graden.

Mataca 92. Alsoo te Matacalo is 13 graden noort-westtringe/ende te malulipatan 17 graden; differentie 4 graden/soo addeert 2 tot 13/maken 15 t'samen; om te weten dat dese coursen van Panco Gallo tot malulipatan toe / beschreuen zijn op een Compas/dat de naelde moet leggen op 15 graden noortwesterlinghe; t welcke 15 strecht op 't Compas is; dan ist geraden de Compasse Z. ende noorden te laten leggen/een peder kan daer na facit maechen: Dit achte genoegh te zijn tot behulp.

Aym 93. Item in 't eerste van Junius begint in malulipatan de landelicken wint te waepen/gedurende ontfrent 24 daghen/soo vertrecken de Schepen vande vereenighde Oost-Indische Compagnie na Achin, ofte nae Bancam, bukten Sumatro om/ doende haren cours by den wint over/om oorsake/ dat deses tijts jaers in Zee de Winden Z. W. ende W. Z. W. waepen/ die stroommen loopen hart om de Noort; hebben altemet genoegh te doen Achin aen te seplen: Van Malulipatan tot Acin Z. O. wel so zupdelijck 224 mijlen.

Aenwijfinge vande Courssen, om te zeylen van Ternaten langhens de Custe Gilole, ende Bachian deur, voorts naer 't West eynde Borneo, tot de Cadiepes toe.

Ternaten 94. V Ertreckende van Ternaten in 't laetste van Julio/ dan ist bequamer als in 't beginsel van Augusto/ overmits de zupdelijcke winden soo hart niet en waepen als in de maent van Julio: Van ternaten tot de Custe Gilole. O. 3. mijlen; van daer tot de Riede Gnosfiquia Z. ten W. 7 mijlen; van Bachian, ofte de Riede Gnosfiquia, tot Gilole wydt 2 mijlen; van daer mit waeters/ tot de eerste engte/ ofte gat/ Z. ten O. wel soo oostelijck 10 mijlen; daer leggen by Eplandekens/ waer van dat men twee aende Oost-3yde laten leggen by 't ronde Eplandeken langens; diep 30/40 badem; nhl wnt/ van 't lant valt harde stroom deur/ leyt op de hooghte van 23 minuten bezupden de Linie: oost-waerts dicht by de twee voorsz Eplandekens/ leyt e groot Eplant; nhl vande Eust Gilole. leggen 3 klepne Eplandekens by / aen de Oost 3yde/so dat het mede een gat maecht.

Bachian 95. Vande eerste engte/ tot een Eplant Z. O. 7 mijlen/ tusschen 't zupde eynde van Bachian, ende 't Eplant ist wijs twee groote mije; van 't gat Bachian, tot het Ooster gat Oby, Z. Z. O. 12 mijlen/ wnt 2 mijlen/ is ghelegen op de hooghte van een gract 30 minuten: 't Eplant dat aen bachiboot blifft leggen/ is een lanch effen lant/ aen de Oost 3yde leggen 2 Eplandekens/ by zupden noch 2 Eplanden/ gelegen bukten 't haer-water; 't Eplant dat aen stier-boort blifft leggen/ is mede een lanch effen landt/ strecht meerder zup-waert: Van 't gat Oby, tot een Eplant west zupd west/ ende Z. W. ten westen 8. mijlen.

Boure 96. Dan 't Oost gat Oby. tot het west-eynde van Bourre (lept op 3½ grad.) Z. W. ten zupden/ ende 3. W. 39. mijlen; van het west-eynde Bourre. tot de Eplanden/ ofte Canael Cadiepes Zupd West ten Zupden 24 mijlen/ hooghte 5½ gract; Van het west-eynde Bourre, tot het Zupd-eynde Sola Noorden thien mijlen;

nijlen; 't gebeurt wel als de winden zupdelijck wapen/dat men de Canael van de Cadiepes niet wel bezeplen kan/komende op Botton te verballen/sult Botton
Eplant.
veradverteert zyn daer een groote bocht / ofte inwijck te wesen/ daer de Joncken wel inghezept zyn/eenige daer van ghebleven:van 't west eynde Boue tot de hoeck Crommij, ofte 't Doorber gat van Botton west zupd west Crommij
een hoeck.
33. nijlen.

97. 't Doorber gat van Botton is wijs 1½ mijl / is gelegen op de hooghte van 4 graden 18 minuten/streckt booz eerst een mijl west/daer naer altemet zupdelijck her/tot het Z. westen 2 mijlen / latende dan een kleyn Eplandeken met 2 klippen aen bagboort leggen/van daer streckt Botton Z. ten westen 7 mijlen/diepte 25. 22. 28. 30. 33. 24. vadem goede anker gront/hier begint de eerste engte/is wijs een half mijl;aen bagboort laet men leggen een Eplandeken/daer een rif af streckt van wit zant/aen stierboort een dzoogte/'t welck een enghte maecht/diep 8. 9. 10. 11. 12. vadem harde gront; van de enghte tot een dzooghte Z. ten westen 5 mijlen / een musquet-schoot vande dzoogte aen de west zijde/diep 25 vadem zant gront/in dese weg van 5 mijlen/ist wijs 1. 2. 3. mijlen; vande boort dzoogte tot het naufte/wijs een musquet schoot/latende een kleyn Eplandeken aen bagboort leggen/'t welck met laeg water aen 't lant valt is/Z. ten westen 3 mijlen;van het naufte een musquet schoot wijs/diep 50. 60. 70. vadem buyle gront daer naer 1½ / so dat 't gat op 't naufte lanch is ½ mijl/daer valt harde stroom deur. . . tot Botton Z. ten westen/en Z. Z. W. 2 kleynen mijlen/diep 50. 45. 40. 35. vadem cleyn gront/de oostelijcke wal naest:van daer tot Botton,zupden een mijl/lept op de hooghte van 5 graden 33 minuten; van Botton latende een Eplandt aen bagboort leggen/daer een rif aen streckt/van wit zant/tot dat zup eynde van 't Eplant Cambona, 't Middellant w. 3. w. wel so westelijck 10 mijlen. Cambona:

98. Als men de Bogueronis passeert inde maent December ende Januarus/en begeert met contrarie ofte noozdelijcke winden te zeplen naer Ternaten, soo is 't geraden tusschen Celebis ende de noort zyde van 't Eplandt Cambona deur te loopen: van de Bogueronis. tot dat gat O. N. O. 22 mijlen/wijs op 't naufte 1½ mijl/dan sal u ontmoeten een banck van 7. 10. 12. vadem buyle gront/Celebis naest gelegen:vande boort banck tot het Eplant sael N. O. 3 mijlen/latende twee dzoogten aen stierboort leggen/groen water/ende dicht by Celebis eenige Eplandeken/wijs een half mijl/diep 25. 26. 28. 26. 30. vadem: van Saet tot een rond Eplandeken dat aen bagboort blijft leggen w. ten zupden ½ mijl/diep 30 vadem:van saet tot 4. Eplandeken/die aen stierboort bleven leggen N. ten O. 5 mijlen/diep 28. 24. 17. 16. 15. 14. 13. vadem goede anker gront,daer zyn gelegen veel laghe Eplandeken met dzoogten / leggen bukten dit waer-water om de oost:van 't westelijck Eplandeken vande hier/tot 6 a 7 dzooghten met groen water/te weten de oostelijcke dzoogte W. ten N. ½ mijl/diepte 13 vadem:van 't westelijckste Eplandeken booz eerst de court N. N. O. naer N. O. 3 mijlen/daer naer O. N. O. 5 mijlen/diep 14 15 20 24 20. vadem schoone gront/een mijl van Celebis tot een Eplant dat aen stierboort blijft leggen;tusschen Celebis en 't boort Eplant ist wijs ½ mijl/diep 12 vadem/streckt oost 1½ mijl/dan siet men N. O. te O. in zee 't noozder gat van Botton upt/ofte de hoeck kront,vande O. zijde ½ mijls wijs noort oost ten oosten 2 mijlen / diep 13. 18. 38. vadem/ latende een Sap aen Celebis leggen,aen de O. zyde vande Sap streckt een rif af. Saet/Eplant.

99. Item van Celebris Noorden/wel so westelijck 4 mylen/diep 28. 30. 20. 18. 15. badem/ latende 3 klipkens/ daer na Eplandekens met 3 klipkens aen bagboort leggen/met een groot Eplant aen stierboort/ wylt op 't nauste een klepne Mijl/van de 3 Eplandekens tot een Eplandeken P. P. West 3 mylen/latent aen de Oost zijde legge/met 2 aen de west-zijde; $\frac{1}{2}$ myle/van 't Eplandeken P. P. W. 6 mylen geen gront/ men laet veel dzooghten aen stierboort/en aen stierboort wylt $\frac{1}{2}$ myl/diep 30 badem schoone gront; van 't gat een half myl wylt/tot den rupgen hoeck/streckt een langhe dzooghte af P. O. twee mylen/diep 28. 9. 7. badem/lept op de hoogte van 3 graden 8 minuten; van de boort tot een Eplandeken W. P. W. $\frac{1}{2}$ myl/aen de Z. Z. W. zijde van 't Eplandeken/ diep 10. 13. badem/schoone gront.

Ruppen
back.

100. Van de Ruppen hoeck/tot 4 a 5 Eplandekens/ zijn gelegen in den inwyck van Celebis P. ten westen 2 mylen/diep 30. 36. badem schoone gront; in desen weg laetmen veel Eplandekens/ende dzooghten aen stierboort leggen/wylt op 't nauste een Goteling-schoor/diep 9. 10. badem Cozael gront; van daer Noorden een myl/diep 30 badem/lept een dzoogte aen bagboort/met die 4 a 5 Eplanden; van 't nieuwe/ tot een Eplandeken leggen 3 klippen by/aen 't zupd-eynde P. ten Oosten/wel so Oostelijck 12 mylen; hoogte 2 graden 10 minuten: Als men de boort Eplanden aen de West-zijde laet leggen/van passeertmen 5 dzooghten/ daer van 2 aen de Oost-zyde blyven leggen/loopen noch over een Banck van 3 badem/Cozael gront; van P. P. W. aen 2 mylen/septmen noch doot 7 Eplandekens/diep 8. 9. badem hier laetmen aen de Oost-zyde; van 't nausten tot een Eplandeken/ Noorden ten Oosten 17 mylen; van dat boort Eplant/tot een ander Eplant P. P. Oost 2 mylen; Dese Eplanden al te mael aen de O. zijde/is de bequaemste wegh; van daer P. O. Oost 4 mylen/tot den jagt; valt harde stroom upt/ende is wylt $\frac{1}{2}$ myls/streckt Celebis Noorden ten Oosten 40 mylen/schoone rust/tot een graet by noorden de Linie; van een graet/tot dat noord-eynde van Ternaten O. 26 mylen.

Cromp.

Fula/Obp

Bathian.

101. Van 't noorder gat Botton, wijdt twee mylen/ofte den hoeck Cromp, tot het zupd eynde van Zoela. Noort Oost ten Noorden/wel so noordelijck 38 mylen/hoogte 2 graden 50 minuten; van 't zupd eynde Xula tot Oost gat van Oby noort oost/ende n. o. ten oosten 32. Mylen; van 't ooster gat van Bathian, wijdt twee groote mylen n. n. West 12 Mylen; in dit baerwater is gelegen een steen onder water: van 't gat Bathian, tot de enghete/dat $\frac{1}{2}$ myls wylt is. P. P. West 7 mylen/lept op de hoogte van 25 minuten by zupden de Linie; van dese lenghte tot het Eplant Macquian, de Gede de Noffquia mit water noord ten westen/wel soo westelijck 10 mylen; Cusschen Gile, ende dese boort Gede ist wylt 2 mylen; achte dese wegh bequaemer naer Ternaten te seplen/overmits weynigh dzooghten zijn gelegen/als doot de dzooghten/ende ondiepten langens Celebes.

Aenwysinghe van de Coursen, om te seylen van Iaccatra vaer Iapan, tot inde haven van Firando.

A Anno 1620. den 14 Junius/Sondaghs s' moorgens/daeghs boort de volle Maen/met de Oostelijck Mouson van Iaccatra t' seyl ghegaen/laeten 5 Eplandekens aen stierboort leggen/ zijn gelegen van Iaccatra P. ten Oosten

Oosten 4 mijlen / waer van is 't noozdelijk 't grootsten / 't sabonts een Eplandeken / Oost van ons $\frac{1}{2}$ mijl / diep 20 badem; van Jaccarra, tot de voorsz Eplandeken n. ten Westen 10 mijlen / diep 18, 15, 20, 24, 26, badem moddergront / dan is geraden 't Eplandeken aen de West zijde te laten leggen; om redenen (dat de stroom hart om den West loopt) met springstroomen / ende so veel hooger boven de andere Eplanden te zeplen / die daer veel in 't ghet al om den West blijven leggen.

103. Den 15 dito s' nacht de wint Oost / ende O. Z. Oost met een doozgaende coelte / diepte 23, 18, 20, badem / lieten alle de Eplanden aen bagvoort leggen / 't naeste Eplandeken een mijl / behouden cours n. ten Oosten 9 mijlen; so dat wp van Jaccarra sijn 18 mijlen / sagen in 't west n. westen een Eplanden 3 mijlen; en Z. noch een Eplandeken 4 mijlen; dit Eplandeken leydt op 5 graden 8 minuten: alst voorszepde Eplandeken W. Z. W. van u leyt 3 groote mijlen / ist diep 12 badem clep gront.

104. Den 16 dito dingsdaegs / den wint O. Z. O. hoochte aen de Sonne $3\frac{1}{2}$ graed / gesien Banca n. o. 4 mijlen van daer / deden onse cours W. n. W. twee mijlen / doer gesien het Eplant Luzapara n. w. ten Westen 3 mijlen van 't Eplandeken / gelegen op 5 graden 8 minuten: tot Luzapara n. ten Westen 27 mijlen / diepte 12, 13, 14, 13, 10, 8: badem / altemet groen water / ofte het dzoochten waren: van Jaccarra tot het Eplant Luzapara, leyt op $3\frac{1}{2}$ graden / noozden ten Westen 47 mijlen / dan moet u wel wachten vooz de stroomen / die des tijt van 't Jaer om den West loopen.

105. Den 17 dito s' moorgens / den wint Z. oost: als ghy Luzapara n. o. van u begint te krijgen / so ist diep 4 badem: so lange Luzapara oost van ons lach 2 mijlen diep $\frac{1}{2}$ badem / op dese diepte van 4 badem ende een voort / en 4 badem min een voort / gedurende twee groote mijlen weersch: latende 2 derde waters aen de zijde van Luzapara, ende een derdendeel aen de zijde van Samarra 't is van 't voorszeyden Eplant Luzapara tot de vaste Eufte van Samarra wijdt 3 clepne mijlen: om u vooz een dzoochte te wachten die aen de oost zijde blijft leggen / is groen water: Samarra streckt tot den eersten hoe noozden / wel soo Oostelijck dyp mijlen / diep 5, 6, 7, 8, 9, badem: nebens den voorszeyden hoeck ist diep 9 a 10, badem: van den eersten hoeck / tot den tweeden hoeck noozt West 7 mijlen / diep 10, 12, 15, 18, badem / clep gront.

106. Vande tweede hoeck / tot den derden / n. west ten noozden 6 mijlen / is een lage punt / diep daer nebens seven badem: Vande derde / ofte langhe punt / tot de vierden hoeck / west ten noozden 7 mijlen / latende een dzoogte aende zupd zijde van Samarra, ende een aen de ande zijde van Banca, diep in 't vaer water 14, 15, 16 badem steek gront: van den vierden hoeck / tot den Berg Monapi gelegen op dat noozt eynde van 't Eplant Banca n. ten oosten 5 mijlen; desen voorszeyden Berg n. o. ten noozden / een mijl knipten 't voozlant diep 15 badem / ende 't noozt eynde van Banca noozden van ons 2 mijlen: Op den 18 des abonts / van 't noozt eynde Banca, tot de seven Eplanden / ofte Pouletay te weten aen de oost zijde / n. n. oost 12 mijlen / diep 12, 15, 18, 20 badem; de seplen Eplanden sijn gelegen op een graed 8 minuten: als dese voorsz Eplanden west van u leggen een mijl / diep 16 badem; van 't noozdelijkste van de seven Eplanden / tot een ander Eplant o. n. oost 5 mijlen / van Pouletay tot Poulepon sijn ghelegghen twee clepne Eplandeken aende n. oost zijde / is n. west 7 mijlen van 't noozt eynde Banca tot Poulepon, leydte

Banca Eplandek.

Luzapara Eplant.

Monapi een Berg.

Pouletay.

Poulepon.

lept op 48 minuten zuydelijcker breedte / daer is mede vaer water op / is
 hoorden 17 mylen / sult in dit vaer water vinden 18/17/16/15/14/12/10/8/9/
 10/11. vadem.

107. Item bande Eplanden / tot Pulo Timaon, als 't west van u leydt 8
 mylen / is de cours noordten 58 mylen / diep in desen weg 17/18/23/24/27/
 30, vadem; 't Middel-lant van Pulo Timaon is gelegen op de noozdelijcker
 breedte 24 graden; heeft aen de noozdt ende west-zyde versel water: Van
 Pulo Timaon, tot Pulo Candor, noozt noozdt oost 98 mylen / diep 32/36/40/38/
 35/32/30. vadem kley-gront: als Candor, noozt ten oosten / ende noozt noozt
 oost van u leyt 27 mylen / soo brigt men zant gront 27/26/24/27. vadem / wy
 hadden hier 4 a 5 daghen harde Eken / met regen upt den west noozt we-
 sten / altemets noozd west / sepiden daer mede om den oost / iregen diep wa-
 ter / te weten 22 a 23 vadem grof zant-gront.

108. Den 27 dito Saterdaeghs naer noon ten 3 uren / ist wat opghe-
 klaert / gesien Pulo Candor, west ten noorden van ons 6 mylen / diep 24 vadem
 zant gront / een upt daer naer weder doncker gheweest: daerom ist ghera-
 den als men de lenghte van Pulo Timaon heeft / 8 mylen daer van / (als boven
 verhaelt) dat men cours sal stellen noozt ten Oosten: overmits de Caec-
 ken / die dees tjes Jaers niet ongestadigh weer / upt den west noozt westen /
 ende noozt westen komen / niet kleyne zeplen moeten loopen, Pulo Candor, is
 een hoogh Berghachtig Eplant / heeft aen de noozt oost zyde 5 a 6 kleyne
 Eplandekens / leyt op de hooghte van 8 graden 40 minuten / verscheppen
 bande Euste Champa ontrent 14 mylen; als Pulo Candor oost van u leydt / ist
 diep 18 vadem 3 myl daer af.

109. Van Picolander, tot de Banck de Brutte Noozdt Oost seventhien
 mylen / ghy sult dese Banck niet naerder komen als 16 vadem / is ghelegen
 op 4 mylen / Zeewaerts bande Euste van Cambaya: bande noozscheyden
 Banck tot de Caep de Cecir noozt oost ende noozdt oost ten Oosten 32
 mylen / diep 19/21/20. vadem / eerst wit sandt / daer naer schelp grondt:
 Bande Caep Cecir de Terre, tot Pulo Cecir de Mare, Zuyt ende Zuyt ten We-
 sten 10 mylen: Caep de Cecir is ghelegghen aen de Eust van Champa, op de
 hooghte van 10 graden 53 Minuten; 't is tot Averbella Noozdt Oost / ende
 Noozt Noozt Oost / langens de Zee 33 mylen / geen anchor gront / 2 a 3 my-
 len bupten lants.

110. Primo Zulsh, van d'Avarella, ghelegghen op de hooghte van dertien
 graden / is een Steen-Rots / staet boven op eenen Bergh / ghelijck een Caep
 Baecke / ofte Toon / tot Pulo Canton, Noorden / ende Noorden ten Westen
 21 mylen; als de Avarella Noozdt Noozdt West van u leydt / ende zyt d'yp
 mylen van het vaste Landt / daer legghen eenighe Clippen / niet diep on-
 der water; soo my veradverteert is / mooghter wel dooz / ofte tusschen Ca-
 ton, ende tusschen het vaste Landt deur; het is daer windt twee en een hal-
 ve myl / diep 30/35. vadem / half zandt / half kley grondt: Van Pulo Canton
 tot de Noozdt Oost punct Aymaon, ofte twee hooge Eplandekens Noozdt
 Noozd Oost 45 mylen.

111. Van de Noozt Oost punct van 't Eplant Aymaon, ghelegen op 18
 en een halve graedt / tot Ihas de Lemo, zyn vier Eplanden / strecken aen de
 binnen ofte Noozdt zyde Noozdt Oost ten Oosten / 4 mylen / diep inde Ca-
 nael / d' Eplanden naest / 10/14/15. vadem kley-gront: dit Canael is wylt
 twee

Pulo Can-
 dor.

Banck een
 Banck.

Cambaya.

Pulo Ce-
 cir.
 Champa.

Avarella
 een Rots.

Pulo Ca-
 ton.

Aymaon
 Eplant.

Mijlen/daer seyltmen dooz/ als men van Japan komt naer Maccau, van het
voorszeyden Canael/ tot Pedro Blanco. Oost Nooyd Oost 10 **Mijlen/een mijl**
baer as diep 18 a 19 **Wadem/gront als voozen:** blanco is ghelegghen van het
waeste Lant 5 a 6 **Mijlen:** Pedro Blanco seyt op 22 graden 24 **Minuten/** **vooz**
eerst oost nooydt oost 11 **Mijlen/daer naer nooyd oost ten oosten 12** **Mijlen/**
tot het Ruis/oste 3 **Klippen/** die op de **Zuyd Oost zijde van het Eplandt** **Ay-**
maon legghen; soo dat van de **Nooyt Oost** puntet van **Aymaon** tot het **vooz-**
scheyden Ruis/ is 't **Nooydt Oost:** ende **Nooyd Oost** ten **Oosten/** een wepnigh
oostelijcher 120 **Mijlen/diep 35/38/40/35/30/27.** **Wadem kley gront,** als men
het Ruis begint te gynaeccken / diep 24/22. **Wadem wit /** ende **swart sant**
gront.

112. **Item het Eplandt Aymaon, doet het van verde op als twee Eplan-**
den/ dan als men daer by komt/ is een **Eplandt** met een **Zael;** van de **Zee-**
lyckste Eplanden/ ofte by **Klippen** **Aymaon,** syn ghelegghen op 23 graden 6
minuten tot de by Eplandekens **Kyrobe,** waer van dat **nooydelijckste** het
kley nste is/ wesende de anderen een wepnigh **groter:** **nooyd oost 10** **Mij-**
len van Kyrobe, tot een **rondt Eplandekens/** dat aende **zuydt zijde** **vande** **Re-**
bier Chynchon **nooydt oost/** wel soo **nooydelijcken** **acht** **Mijlen;** seyd op de
hooghte van 24 graden: **vande** **ronde Eplandekens** tot de **Riviere** **Chyn-**
chon **Nooyd** **Nooyd** **West 2** **en een halve** **Mijl/** heeft **Eplandekens** in 't **inlo-**
men/ een **groot/** met noch eenighe **kley nten /** doch meught aen beyde **zijden**
wel in seylen/ van **Chynchon** tot de **Disschers Eplanden** **Zuyd** **oost ten** **O-**
sten 18 **Mijlen/** **hooghte 23 graden.** Van 't **Ruis Aymaon** tot de **Zuydelijck-**
ste **Disschers Oost 24** **Mijlen:** van het **voorszeyden Ruis** **Chinchio** sult op
de grondt vinden kley n sant / met sommighe **schepkens** **vermeught /** ende
tegens **Chinchio** **over kley gront** de **diepte van 18 tot 22** **Wadem:** van **Chin-**
chio **ghelegghen op 24 graden 20 minuten/** tot **Cabo de Cumbor** **Nooydt Oost**
87 **Mijlen/** **langens dese** **Cust** is 't al vol **Eplanden;** **ontrent** **Chinchio** sult
daer sandt grondt vinden/ die ghy te **voozen** niet **ghehadt** **hebt/** op 18/20/21
Wadem: van het **ronde Eplandt** **vooz** **Chinchio** tot **Cabo de Cumbor** **Nooydt**
Oost/ ende **Nooyd** **oost ten** **nooyden 87** **Mijlen/** **langhens dese** **Cust** is al vol
Eplanden.

113. **Caep de Cumbor** is gelegen op de **hoogte van 28 grad/** tot **gebzoke**
Eplanden van **maxima,** waer van 7 in 't **getal** **syn/** n. o. **ten oosten 84** **mij-**
len/ **ontrent** **half** **wegen** sult een **modder** **banck** **vinden** van 35/36/40 **Wadem:**
van **Cumbor** tot dese **voorsz/** ende **over de** **Bank/diep 52/54/58** **Wadem** **aen-**
de **oost zijde** van **maxima** **geen** **gront/** aende **West zijde** **wel.**

114. **Vande** **oost** **hoek** **Leque Peres** gelegen op 25 graden tot **maxima**
Nooyd **oost** ende **nooyd** **oost ten** **nooyden** **hondert** ende **dertigh** **mijlen:** dan
met de **zuydelijcke** **winden** die **ghemeenelicken** **inde** **maent** van **Julio** ende
Augusto **upt den** **Z. Oosten** **waepen/** is **gheraden** een **streck** **oostelijcher/**
aen te gaen.

115. 't **Middel-sant** **vande** **Eplanden** **maxima,** op de **hoogte van 21** **gra-**
den **50** **minuten/4** **graden** **wassende** **nooyd** **oosteringhe/** tot **Nangelackque** **n.**
o. **ten oosten** **20** **mijlen/** in desen **weg** **geen** **ancker** **gront/** als by de **Cust** van
Nangelackque/ tot vier **Eplandekens/** waer van het **zuydelijckste** **spits/** heeft
het **satsoen** van een **Looy/** daer is **vers** **water** op / **men** **laetse** **alle** **vier** **aen**
hierboort **leggen/** **nooyd** **nooyd** **West 4** **Mijlen** **vande** **voorsz** **Eplanden/** tot
een

Firando.

Croefima
Epland.

Coetche.

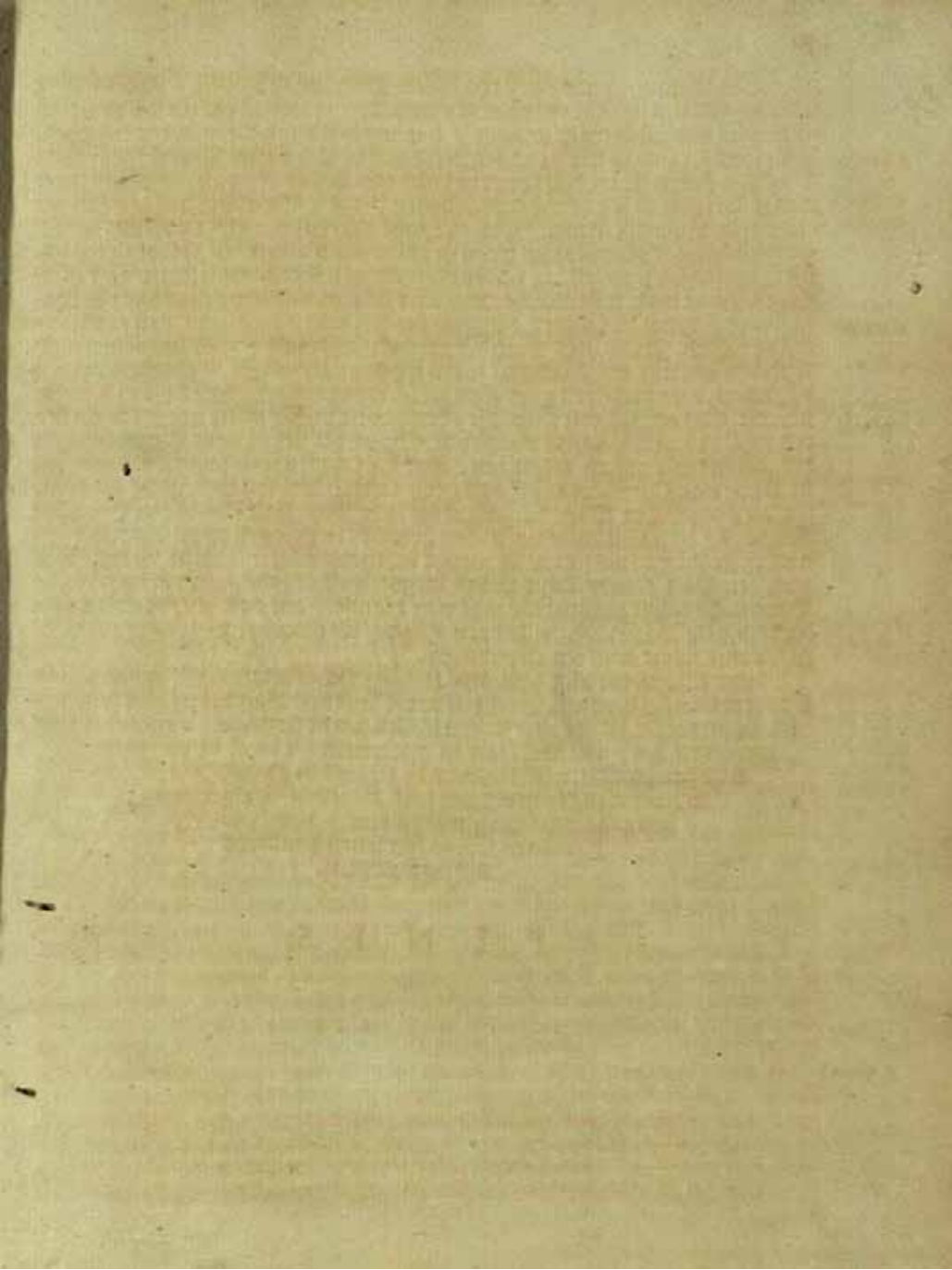
een rondt Eplandt/ende noch een lanch-werpigh Eplandt / nooydt west
ten nooyden d'z mylen: alst ront Eplandeken nooydt nooyt west/van u leyt
ist diep 26 badem Schelp grondt / dat wy aen bagbooydt lieten legghen:
't Epland Firando is seer kenbaer/heest aen de Zuyt ende Z. oost sijde eenen
scharpen Dieck staen; dan looyt het niet een Sadel af; dan comender twee
vande Berghen van't ronde Eplandeken / tot 't Eplandt Croefima, strecht
een clepne d'zoochte af: aen't nooydt eynde ontrent een myl nooytliker/sijn
gelegen twee Eplandekens d'een grooter als d'ander / is Nooydt / ten oo-
sten 4 mylen/diep 27, 28, 24 badem/latense aen stierbooyt leggen/op't nau-
ste een groot mple wijs; vande twee laetste Eplandekens / tot booy de Ba-
pe Coetche, nooyt ten oosten 3 mylen/ soo dat van Nangelackque is tot Coet-
che 14 mylen. Item/ men mach't ronde Eplandeken / ende lanchwerpigh
Eplandeken wel aen stierbooyt laten leggen / en eenige Eplandekens aen
bagbooyt; daer mede een goet Canael is/wydt een myl/diep 23 a 24 badem:
van dit Canael/ tot een Clip/ die effen boven water leydt nooyt ten westen
een myl/22 badem: vande booysepde Clippe/tot het tweede Canael nooydt
ten oosten twee mylen/ wydt een groot half myl: vande laetste Canael/ tot
de Bape van Coetche: nooydt oost/ ten oosten/ wel soo oostelycke vier my-
len/diep byuten de Bape 24, 26 badem inde Bape van Coetche leyt men ten
Anchor op 10 a 12 badem vaste clep grondt / is gelegen op de nooyder bree-
van 33 graden 20 minuten/ men leydt beschudt booy alle winden/ behalven
booy een Oost / ende Zuyt oosten windt: oost Zuydt ooste cours recht de
Bape in/ is wydt ontrent een myl van't landt / dat oost Zuydt oost van u
leydt; vande Bape Coetche tot een Clippe/ die men aen Bagbooyt laet leg-
gen/nooyt nooyt oost/een clepne myle.

Vande Clippe/tot de Logie/ofte Hollants Hups nooyt west/ een goteling
schoots; men sal hem wel wachten booyt lant aen Bagbooyt/ also de hoek
blach afstrecht/in het obersteken vallen harde stroomen/ men wert ghe-
meenlych daer niet Bercken in ghewijcht / 't is al vuyle grondt.

Alst hoogh water is/ soo valt de stroom de Haven van Firando
in, daer meugen in leggen 5 a 6 Schepen/ alwarr wy op
den 4 Augusti sijn ghearriveert; van Jaccatra tot

Firando in Jappan sijn seven honderdt
vijftigh mylen.

F I N I S.

Cat.
V.R. 17/9/76

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY

GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI

Please help us to keep the book
clean and moving.
